

נטע הלכות ערלה ורבעי הארץ קלט
הלכה כט.

י"א מותר לוותר לעכו"ם בשני ערלה עבוד כרמי ותטול פירותיה
ותן ל"י כרמך שעברו עליה שני ערלה ואעבדנה ואטול פירותיה
ונראה דזה אינו שייך אלא בח"ל ולי"א אפילו בא"י.

פרי ציון

כט) מותר לוותר כו' הב"י בס"י רצ"ד כתב: כתב רבינו ירוחם מותר לומר
לנכרי בשני ערלה עבוד כרמי ותטול פירותיה ותן כדמך ל
שעברו עליה שני ערלה ואעבדנו ואטול פירותיה כי העובד דינו שיטול הפירות כך
דקדקתי מהי"א דבסמוך ושאלתי לרבותי והסכימו על ידי עכ"ל. וכתב הלבוש על דין הנ"ל
וה"ל: ונ"ל דהך דינא הוא אפילו לפי הסברא הראשונה דליה ליה לעיל הך סברא הני
מילי בכרם שקבלו בשותפות וזכה ישראל בחלקו ואח"כ אומר כן לעכו"ם ואע"ג
שהעכו"ם עובד הכרם בשני ערלה וגם העכו"ם זוכה במה שהישראל עובד אח"כ שאין
העכו"ם שותפו מוכחו לו ומה שנטול הישראל חליפי הערלה הוא נוטל אבל הכא כל
אחד מקנה כרמו לחבירו וכל אחד בעבודה שלו הוא זוכה שהכרם קנוי לו שאינו אלא
כאילו החליפו בכרמים לזמן וכ"א עובד בשלו עכ"ל. ועיין בס"ז ס"ק כ"ב ובש"ך ס"ק
ל' אבל בביאור הגר"א ס"ק מ"ג הניח דברי המחבר בצ"ע כי לדעתו דינו דרבינו
ירוחם תליא במחלוקת דפליגי אם בעינן בעכו"ם וישראל שנסתתפו התנו או לא בעינן
התנו ע"ש א"כ כיון דהמחבר סתם כדעת רבינו הרמב"ם דבעינן התנו ממילא ליתא דינא
דרבינו ירוחם והילכך סדרנו בלשון י"א מותר כלומר שזה לא דעת רבינו.
ונראה לענ"ד דאפילו להלבוש והט"ז והש"ך אין דין זה שייך אלא בח"ל ולא בא"י
דבא"י סברת הלבוש והט"ז והש"ך ליתא דהא אסור למכור כרמים לעכו"ם
משום לא תחנם וא"כ לדעת רבינו דס"ל דבעינן בישראל ונכרי שהיו שותפין בנטיעה
דוקא התנו ולא אמרינן דהעובד דינו שיטול הפירות גם כן אסור אפילו בח"ל דהא גם
ערלה בח"ל אסור בהנאה ואם אפשר להקל מטעם שהקנה לו הפירות בזמן שלא בא לעולם
עיין לקמן מ"ש בזה ועיין במחנה אפרים הלכות מ"א פי"ג דין ט"ז ד"ה שייך ע"ש.

הלכה 5.

מותר למכור לעכו"ם פירות שני ערלה לשלש שנים מאחר שלא באו לעולם. ונראה דההיתר זה אינו שייך אלא בח"ל.

פרי ציון

(ל) מותר למכור כו' הרשב"א בתשובה סי' אלף קכ"א כתב וז"ל: כתב הראב"ד וז"ל במשנת המקדש בערלה דמותר למכור פירות ערלה שלא באו לעולם דאינו מוכר אלא מקום עצים ועצי ערלה שרו בהנאה עכ"ל וכן הביא הכפ"פ בפנ"ד בשם הראב"ד וכתב במסכת ע"ז פ"ק (כב). הנהו שתלי דערלה הוה גוי הוה אכיל שני ערלה וישראל הוה אכיל שני דהיתרא כתב הראב"ד ע"ז שמותר למכור לגוי פירות שני ערלה לשלש שנים שהפירות לא באו לעולם ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולא מכר לו אלא מקום העצים ועצי ערלה מותרין עכ"ל. א"כ הרשב"א ראה דברי הראב"ד שכתב על המשנה דהמקדש בערלה והכפ"פ ראה דברי הראב"ד שכתב על הא דהנהו שתלי כו' א"כ משמע דהראב"ד מפרש הא דהנהו שתלי דספ"ק דע"ז דשרא להוה משום שהיו מחליפין כה"ג ולפי"ז תקשו אם הראב"ד ס"ל דהא דשרא להוה התם משום דהו"ל החליפין שלהם בדבר שלא בעולם למה דחק הראב"ד עצמו בהשגותיו בפ"י דמ"א והבאתיו לעיל טעמא דשרא להוה משום דבשנות ערלה אין בהן אכילת איסור שהאילנות קטנים ולא היו חליפי איסור הא בלא"ה מותר משום דהו"ל דבר שלא בא לעולם ואפשר להחליף באופן הנ"ל ועיין בביאור הגר"א י"ד סי' רצ"ד ס"ק מ"ד מ"ש בזה. והנה הט"ו בס"ק כ"ג תמה על דין זה דא"כ למה בעינן בסעיף י"ב התנו דוקא בתחילת השותפות אמאי לא מהני גם אח"כ כל זמן שלא גדלו הפירות כמו כאן וא"ל דכאן שאני שכבר קיבל המעות קודם שבא האיסור לעולם דא"כ לא היה לו לומר סתם מותר למכור אלא דוקא שיקבל המעות קודם וא"ל טעם בהיתר כאן שהמכירה אינה מכירה מאחר שלא בא לעולם וא"כ הוה כאלו קיבל המעות בחנם מהעכו"ם הא לאו מילתא היא דא"כ לר"ת דכסף אינו קונה בעכו"ם יהיה מותר למכור לעכו"ם פירות ערלה וזה ודאי אינו ע"ש. וכתב הש"ך בנקודת הכסף על דברי הט"ו: ומה שהקשה למה בעינן בסעיף י"ב התנו בתחלת השותפות לא קשה מידי דהתם יטול חלקו כנגדו אחר שבאו לעולם משא"כ הכא דמכירה הוא מעכשיו ע"ש. ולענ"ד נראה דבלא"ה לא קשה מידי דהא הראב"ד כתב הטעם דמותר למכור פירות ערלה שלא באו לעולם דאינו מוכר אלא במקום עצים ועצי ערלה שרי בהנאה. וזה אינו שייך לומר אלא בבעל הכרם עצמו שמוכר פירותיו של שני ערלה כיון דיש לו רשות למכור עציו אמרינן דלאו הפירות מכר דהא אין מקנים דבר שלא בא לעולם אלא מקום העצים מכר ומקום העצים יש בעולם וממילא קונה הפירות דהו"ל כמו דקל לפירותיו משא"כ התם בפ"ק דע"ז דמיירי בעכו"ם וישראל שקבלו לנטוע בשדה של אחר שא"א לומר שמקום עצים מכר דהא אין לו רשות למכור העצים דלאו שלו הוא והילכך שפיר דחק הראב"ד בפ"י מ"א לפדש הטעם דמותר משום דבשנות ערלה אין בהם אכילת איסור שהאילנות קטנים ואין בהם פירות ולפי"ז נראה דין זה לא נאמר אלא בח"ל אבל לא בא"י דא"א לומר דמקום עצים מכר דהא אסור למכור לנכרי בא"י מקום עצים

הלכה לא.

עכ"ם שהיה מוכר פירות ואמר של ערלה הן או של נמע רבעי אינו נאמן ואם אמר מאיש פלוני לקחתים נאמן וי"א שאינו נאמן.

פרי ציון

עצים משום איסור לא תחנם כדאיתא בע"ז (יט): אין מוכרין להם במחבר לקרקע ע"ש. א"כ תמוה מה שהמחבר ב"ד כתב דר"י ודברי הראב"ד בסתם דמשמע שאין חילוק בין א"י לח"ל. ויש להעיר ע"ז ממ"ש הב"י בשם רבינו האי האי מאן דזבין מחבירו מדברים האסורים בהנאה כגון פירות ערלה או הקרש לא קנה דלאו מידי יהיב ליה ע"ש.

לא) עכ"ם שהיה כו' כ"כ בש"ע י"ד סי' רצ"ד המקור מיבמות (קכב). במתניתא ונ"ל: עובר כוכבים שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות

הללו של ערלה הן של עזיקה הן של נטע רבעי הן לא אמר כלום לא נתכוין אלא להשביח מקחו עכ"ל. וכתב רש"י בד"ה לא אמר כלום: לאוסרם על כך אלא הלך אחר הרוב שזה משקר ולהשביח מקחו נתכוין וכן נטע רבעי להודיע שפירות נטיעה הן עכ"ל. והאור זרוע בה' ערלה כתב: ותניא ומייתי לה שלהי יבמות עכ"ם שהיה מוכר פירות ואמר פירות הללו של ערלה הם של עזיקה הם אינו נאמן שדברי עכ"ם לא מעלין ולא מורידין עכ"ל. ומדכתב האור זרוע סתם אינו נאמן שדברי עכ"ם לא מעלין ולא מורידין ולא אמר הטעם משום שלא נתכוין אלא להשביח מקחו כמו שאמרה הברייתא משמע דס"ל דהטעם דלא נתכוין אלא להשביח מקחו לאו דוקא וה"ה היכא דאינו נהנה כלום גמי אינו נאמן כמו שכתב שדברי עכ"ם לא מעלין ולא מורידין וכן משמע מדברי המחבר בש"ע שהשמיט הטעם דלהשביח מקחו וכמו שכתב הש"ך ב"ד סי' קי"ח ס"ק ל"ח בשם שבולי הלקט עכ"ם שאמר אל תאכל מקדרה זו שאני השלכתי בו חלב אין מקבלין ממנו אלא מותרת עכ"ל וכ"פ הרב בת"ח כלל ל"ב דין ט' וכתב שהוא פשוט מהביא עכ"ם פירות לשוק שאין העכ"ם נאמן לא לאיסור ולא להיתר עכ"ל. ואע"ג דבסי' קכ"ב ס"ק ד' כתב בשם מהרש"ל דהא דאין העכ"ם נאמן לא לאיסור ולא להיתר היינו דוקא לאותו דבר שהיה כבר בחזקת כשרות ולא סמכינן אדבריו של עכ"ם היכא שבא להשביח מקחו שאמר של ערלה הן הא מסיק התם בשם תשובת ר"ל ו' חביב דאפילו היכא שכבר הורע חזקה שסתם כלי עכ"ם בלועזים באיסור ואמר שהוא בן יומא לא סמכינן אדבורו ע"ש. ובסי' קכ"ז ס"ק כ' הביא דברי הסמ"ג לאוין קל"ז שכתב בשם רב האי גאון שאין סומכין על דבריו של עכ"ם לא לאיסור ולא להיתר לאיסור מדאמרינן בפרק אחרון דיבמות עכ"ם שהיה מוכר פירות בשוק ואמר פירות אלו של ערלה הן של עזיקה הן לא אמר כלום לא נתכוין זה אלא להשביח מקחו וכתב עליו הש"ך דלאו למימר דדוקא היכא דיש לו הנאה בעורות כגון התם דמתכוין להשביח מקחו הא בעלמא נאמן לאיסור דהא כללא כ"ל דלעולם אין סומכין על עכ"ם אלא האי טעמא דלא נתכוין אלא להשביח מקחו הוא לאו דוקא אלא ה"ה בכל מקום שיש למצא שום אמתלא א"ג דוקא התם צריך להאי טעמא כיון דהפירות שלו הן ע"ש. א"כ אין חילוק אם אמר הנכרי לפני שמכר הפירות

הפירות או אמר לאחר שמכר הפירות דלפני שמכר אע"ג דהפירות שלו הן דהיה לו להאמינו משום דמקחו בידו ונאמן לאסור את שלו שהוא תחת ידו ויש לו מגו דאי בעי לא מזבין ליה או קלי להו ומ"מ אינו נאמן משום טעמא דלהשביח מקחו הוא דאמר כך ולאחר שמכר אינו נאמן אע"ג דליכא למימר להשביח מקחו הא כיון דלאו שלו הוא אין לו מיגו. עיין בתשובת הרשב"א סי' ק"ח והילכך סתם רבינו כאן ולא כתב הטעם דלהשביח מקחו הוא אמר משום דר"ל דאפילו אמר הנכרי אחר שכבר מכר ולא שייך לומר להשביח מקחו מ"מ אינו נאמן משום דאין לו מיגו ולפי"ז איכא להבין דברי רב האי גאון שהביא הסמ"ג דהוכיח דאין סומכין על דברי עכו"ם לא לאיסור ולא להיתר לאיסור מהא דעכו"ם שהיה מוכר פירות בשוק כו' הא מהתם איכא ראי' להיפך מדבעינן לומר הטעם שאינו נאמן משום דלא נתכוין זה אלא להשביח מקחו משמע הא היכא דלא שייך טעמא להשביח מקחו נאמן אבל לפי הג"ל איכא למימר דהתם היינו טעמא דבעינן הסברא דלא נתכוין כו' משום דהתם מיירי דאמר העכו"ם שערלה הן לפני שמכר דשלו הוא ואיכא מיגו הא בעלמא בלא"ה אינו נאמן דהתם נמי כיון דאיכא שני טעמים המתנגדים ול"ז כמאן דליתא דמי והילכך אפילו לאחר מכירה דלאו שלו הן נמי אינו נאמן. אך אכתי תיקשי דאיכא דובא להיתר דאפילו אם נימא דבעלמא נאמן העכו"ם לאסור התם אינו נאמן משום דאיכא דובא להיתר דרוב הפירות של השנה לאו מערלה גינהו. ואין לומר דס"ל דכיון דהסוגיא דיבמות (שם) הוכיח רב יוסף מברייתא דעכו"ם שהיה מוכר כו' לדינא דההוא עכו"ם דהוה קאמר ליה לישראל קטול אספסתא ושדי לחיותא בשבתא ואי לא קטילנא לך כדקטילנא לפלוני בר ישראל דאינו נאמן ואמרינן דלא נתכוין עכו"ם זה אלא לאיים ע"ז שיקצור לו מספוא לבהמותא ולא אמרינן דהתם שאני דהולכין בתר רובא כמ"ש רש"י שם וכאן לענין עדות מיתה דחזקת קיים אינו חזקה דסוף אדם למות היינו דוקא אם מת לפנינו ואין אנו יודעין מתי מת אם עכשיו או מזמן אבל אם ספק גם עכשיו שפיר מוקמינן אחזקת קיים כדאייתא בגיטין (כת). הניחו זקן או חולה נותן לה בחזקת שהוא קיים ע"ש. ועוד הא אית לה חזקת א"א אולם כיון דהכמים הקילו משום תקנות עגונות להאמין עכו"ם מסיח לפי תומו להעיד שמת בעלה אפילו נגד חזקת קיים וחזקת א"א א"כ מאי ראייה מדין עכו"ם שהי' מוכר כו' התם מהני רובא ומהני חזקה ולפי"ז משמע דלפני שמכר כיון דאיכא רובא ומיגו מתנגדים ול"ז הו"ל ספק השקול ואי לאו הטעם דלהשביח מקחו היה נאמן העכו"ם הילכך שפיר הוכיח רב יוסף דין עכו"ם שהיה מוכר כו' לדין עדות מיתה דאע"ג דבעלמא נאמן עכו"ם מסיח לפי תומו והחזקות כמאן דליתא דמי מ"מ היכא דאיכא למיתלא דלאיים אמר הכי אינו נאמן משא"כ הוכחת רב האי גאון דעכו"ם אינו נאמן לאסור אפילו היכא דליכא סברא דלהשביח מקחו כו' או כדי לאיים מלן דאינו נאמן צ"ע. בכל אופן הא דרבינו סתם וכתב אינו נאמן סתם ולא כתב הטעם כדרי להשביח מקחו כו' יפה עשה דקמ"ל דאפילו לאחר שכבר מכר אע"ג דלא שייך הטעם דלהשביח מקחו אינו נאמן ואפילו אם נימא דעכו"ם היכא דליכא חזקה כנגד נאמן כן לענין ערלה אינו נאמן משום דרוב פירות לאו מערלה גינהו ואיכא למימר דהמחבר סמך על דברי התוספתא שהבאנו לקמן שאמר סתם שדברי הגוי לא מעלין ולא מורידין ומ"ש הש"ך דה"ה האי גאון ס"ל דהא אמרינן הטעם דלהשביח מקחו לאו דוקא מ"מ מסיק דאמת לא מיהו בעינן היינו משום דס"ל כיון דבגמ' דיבמות רמדמין דינא דנאמנות עכו"ם לענין עדות מיתה לדין עכו"ם שמכר

פרי הלכות ערלה ורכעי ציון קמג

שמכר פירות כו' ולענין נאמנות עכו"ם בעדות מיתה בעינן אמתלא דלאיים הוא דאמר מוכח דבלא אמתלא עכו"ם נאמן בכל מקום לענין איסור ועיין לקמן מ"ש עוד בזה.

ואפילו אמר כו' איתא בתוספתא פ"ה מדמאי: גוי שהיה צווח ואומר באו וקחו לכם פירות עזק הן פירות ערלה הן פירות רבעי הן אינו נאמן מפני שהוא כמשבחו מקחו אבל אם אמר מאיש פלוני גוי לקחתים מאיש פלוני כותי לקחתים משלי הבאתים נאמן להחמיר דברי רבי רשב"ג אומר אין נאמן שרברי הגוי לא מעלין ולא מורדין עכ"ל וכתב הרא"ש בפ"ג דמועד קטן סי' ל"ב על התוספתא הנ"ל: וק"ל הלכה כרבי מחבירו ואע"ג דאביו פליג עליה כיון דלא פליג עליה אלא יחידיה הלכה כרבי מחבירו קרינא ביה דכל שעתא הלכתא כוותיה לבר מהיכא דרביס פליגי עליה דאמר הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו עכ"ל. ולפי"ז לגירסת הירושלמי בפ"ו מדמאי ה"ח וז"ל: נאמן להחמיר דברי רבי וחכ"א דברי העכו"ם לא מעלין ולא מורדין עכ"ל. א"כ ק"ל כחכמים ואין הלכה כרבי ואינו נאמן כלל אפילו להחמיר כמו שפסק המחבר בש"ע י"ד ס"ס רצ"ד והוא דעת רבינו ירוחם משום דס"ל כגירסת הירושלמי והלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו. וראיתי לביאור הגר"א ב"ד (שם ס"ק ס"ז) וז"ל: טעמו של ר"י משום דבפ"ה דגיטין ס"ה כתב דהלכה כרשב"ג גבי רבי ע"ש. ומ"ש טעם אחר ולא כמ"ש עפ"י הירושלמי הנ"ל איכא למימר דהיינו טעמא משום דאזיל לשיטתיה דגם בירושלמי אינו גורס חכמים אומרים אלא רשב"ג אומר שכתב בירושלמי שם בביאור הגר"א וז"ל: וחכמים אומרים כו' ס"ס וצ"ל רשב"ג אומר כו' ע"ש. ואפילו לגירסת רשב"ג יש ברא"ש פ"ק דקידושין סי' ס"ב גורסין להיפך: דברי רבי רשב"ג אומר נאמן ועיין בהגהות מיימוניות פ"ו מה"א אבל ולפי"ז לפי הכלל דהלכה כרבי מחבירו אינו נאמן עכו"ם אפילו היכא דליכא טעמא דלהשביח מקחו דהא כשאמר מאיש פלוני גוי לקחתים אינו מכוון להשביח מקחו דהא אינו מזכיר שום שבח על הפירות. ולהסמ"ג אפילו אם נגרוס וחכמים אומרים ג"כ ק"ל כרבי דהא כתב במצות עשין ע"ד דהלכה כרבי אף מחביריו ע"ש. ועיין ביבין שמועה ובכנה"ג בכללי הש"ס אות ח' ט' ועיין בגליון הש"ס פ"ו מדמאי ה"ח והרא"ש בפרק הנוקין סי' ה' מסיק: וחזינן לגאון דפסיק הלכתא כרשב"ג ולא אמרינן הלכתא כרבי אלא לגבי חבירו ולא לגבי אביו ע"ש. ובירושלמי פ"א מתרומות פליגי התם לענין הא דתורמין שמן על זיתים לפי מה הוא תורם לפי שמן או לפי אוכלן וק"ל כרבי דרבינו פוסק כרבי דלפי אוכלן דהלכה כרבי מחבירו אפילו לגבי רשב"ג ועיין בספרי עשר תעשר עמוד שפ"ג ע"ש. ועיין במראה הפנים תרומות פ"ג ה"א ד"ה התורם חבית ע"ש.

וכתב הגר"א באה"ע סי' י"ז ס"ק קכ"ה וכן הביא בביאור הגר"א י"ד (שם) דכולם מסכימים שהלכה כדברי האומר של גוי הן כו' דנאמן ודלא כמ"ש ר"י ובי"ד ס"ס רצ"ד פ' בש"ע כמ"ד אינו נאמן ופ' כאן כדברי הרא"ש שם בשם הרבי"ה דפליגי במסל"ת אבל בלא"ה מודים דאינו נאמן ע"ש והגהות מיימוניות שם כתב דהא דאמרינן בפרק הגזול בתרא אין מסיח לפי תומו כשר אלא לעדות אשה בלבד י"ל היינו דוקא להקל אבל להחמיר נאמן ע"ש. ובש"ע י"ד סי' ס"ז סעיף י"א פסק המחבר דעכו"ם אינו נאמן מסיח לפי תומו אפילו להחמיר וז"ל: עכו"ם שמכר שתי בהמות ואח"כ אמר מסיח לפי תומו שהן אותו ואת בנו אינו נאמן במה שאמר לאחר שמכרם ויצא מתחת

קמ"ד פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

מתחת ידו עכ"ל ומה שכתב הגר"א (שם) הטעם: שאין עדות לעכו"ם כמ"ש בפ"ד דיבמות (מו.) לדבריך עכו"ם אתה כו' ע"ש, צ"ע הא לא דמי דהא התם לא הוי מסיח לפי תומו אלא להשביח עצמו אמר כן לומר שנתגייר עצמו משא"כ לענין אוא"ב מסיח לפי תומו אמיתי הוא, ותלונה זו לא על הגר"א אלא על הרשב"א שהוא כתב טעם זה בתשובה סי' קי"ה ע"ש, ומ"ש המחבר לענין אוא"ב לחלק בין לפני שמכר ולאחר שמכר תקשי מ"ש המחבר עצמו בסוף רצ"ד דאפי' אמר של גוי פלוני הוא דלאו להשביח מקחו הוא ומקחו בידו ויש לו מיגו דאי בעי קלחיה אי לא מזבין ואפי"ה אינו נאמן ומ"ש הלבוש בס"ס רצ"ד הטעם דאפילו אמר מאיש פלוני עכו"ם לקחתים אינו נאמן משום דלהשביח מקחו הוא אומר כן ע"ש דבריו תמוהים אם אמר מאיש פלוני לקחתים מאי להשביח מקחו שייך הא הר"ש בפ"ג דמועד קטן הוכיח מדין מאיש פלוני לקחתים דין מסיח לפי תומו דאינו נאמן ואי שייך הטעם דלהשביח מקחו מאי מסיח לפי תומו הוא, ובכה"ג כתב הלבוש ב"ד ט"ז על הדין דאותו ואת בנו דאינו נאמן מסיח לפי תומו משום להשביח מקחו וכתב עליו הש"ך בס"ק כ"ג דלא כוון יפה דהכא לא שייך כלל להשביח מקחו ע"ש, הנה מקור דין אותו ואת בנו אם מהני מסיח לפי תומו הוא גיהו בתשובת הרשב"א (שם) ושם מוכיח דינו מההיא דיבמות דשל נטע רבעי ושל עזקה הן שאלמלא שאמר שהוא מתכוין להשביח מקחו היה נאמן משום דמקחו בידו ונאמן לאסור את שלו שהוא תחת ידו ויש לו מיגו דאי בעי לא מזבין ע"ש למה לא העיר כלל מהסיפא דהתוספתא הנ"ל דאם אמר מאיש פלוני גוי לקחתים דאע"ג דליכא הטעם דלהשביח מקחו ואיכא נמי מיגו דמקחו בידו ופליגי בה דבי ורשב"ג אם נאמן, ואיך מוכיח הראב"ה שהביאו הרא"ש בפ"ג דמ"ק דעכו"ם במסיח לפי תומו נאמן משום דהלכה כרבי הא התם איכא נמי מיגו דמקחו בידו אלא ודאי דס"ל להראב"ה דסיפא לא מיירי במקחו בידו דוקא ולעולם נאמן לרבי משום דהו"ל מסיח לפי תומו ולמה מחלק הרשב"א בין מקחו בידו ללא מקחו בידו ואם גימא דס"ל דסיפא מיירי במקחו בידו דוקא ורבי ורשב"ג פליגי באם אמר מאיש פלוני גוי לקחתים איכא משום להשביח מקחו או לא ולמ"ד נאמן ס"ל דלא הו"ל להשביח מקחו ונאמן משום דהו"ל תרתי למעליותא לפי תומו ומקחו בידו כדברי הרשב"א ופסק כמ"ד נאמן א"כ תיקשי למה לא הביא שום זכר מהסיפא כלל, והרא"ש (שם) בשם רבינו מאיר דוחה הוכחת הראב"ה מטעם הנ"ל דשאני התם שהפירות הם שלו ונאמן הוא לאוסרה אבל לאסור פירות חבריו שהיינו מוחזקים בהם היתר לא מהימן ע"ש, ומשמע דרק בפירות שהיו מוחזקים בהיתר אבל היכא דליכא חזקה להיפך מהימן אפילו בדליכא מיגו ואין מקחו בידו א"כ הדין של הרשב"א לענין אותו ואת בנו דליכא חזקה להיפך עכו"ם נאמן אפילו אין מקחו בידו, וה"ה לענין ערלה נאמן היכא דליכא להשביח מקחו ומירושלמי דפ"ו מדמאי מבואר דסיפא דתוספתא לאו משום מסיח לפי תומו הוא דאיתא התם אחר שהביא התוספתא הנ"ל: ר' יודן בעי היה צווח לפי תומו (פי' המפרש דמבעיא שאם לא אמר באו וקחו ממני אלא לפי תומו היה אומר פירות אלו של איסור מהו שיהא נאמן) ר' יודן בעי מן מאי דתימא כותי כעכו"ם (כלומר דהש"ס מפרש דלא תיקשי מאי קא מיבעיא ליה לר' יודן הא אנן תנן בשלהי האשה בתרא בעכו"ם אם היה מתכוין אין עדותו עדות ומשמע אבל מסל"ת נאמן והלכך קאמר דלאו על עכו"ם ממש בעא ר' יודן אלא למ"ד דס"ל כותי כעכו"ם הוא דקמבעיא ליה אם בהא נמי דיניה כעכו"ם הוא לענין מסל"ת) דאיתפלגון כותי

אינו

אינו כעכו"ם דברי רבי רשב"ג אומר כותי כעכו"ם לכל דבר פי' פלוגתייהו בתוספתא דתרומות פ"ד ובפ"ג דרמאי, משמע דהא דלעיל בהתוספתא לא מיירי במסיה לפי תומו, או דאיכא למימד דמשום דהא דפליגי דבי ורשב"ג בתוספתא מיירי במסיה לפי תומו הילכך מוכרח לאוקמי הא דבעיא ר' יודן בלפי תומו מהו בכותי מיירי ולא כעכו"ם משום דבעכו"ם פליגי רבי ורשב"ג וא"צ למבעיא ולפי מה שמפרש הגר"א בכיארור הגר"א על דמאי (שם) וו"ל: מגוי פלוני הביאותים פי' שאמר שהגוי פלוני הביא הפירות הללו ואנו יודעין שהפירות של אותו הגוי הן של ערלה: נאמן להחמיר כו' רשב"ג אמר דברי הגוי כו' ר' יודן בעי היה מסיה לפי תומו פי' אם נאמן במסל"ת או לא הג"ר ר' יודן בעי כותי כגוי פי' אם כותי כגוי או לא ופשיט איתפלגון כו' עכ"ל, לפי"ז הפלוגתא דרבי ורשב"ג לא מיירי במסיה לפי תומו ומה שהראבי"ה מוכיח מהתוספתא הנ"ל לדין מסיה לפי תומו כתב הגר"א בכיארורו לאבן העזר (שם): והא דמביא ראייה מהבדייתא למסל"ת כיון דלהחמיר נאמן אף במתכוין להעיד והוי כמו מסל"ת להקל ומהר"ם פליג וס"ל דמשם אין ראייה דהתם שאני לפי שיוצא מתחת ידו ע"ש, והט"ז בי"ד סי' צ"ח ס"ק א' כתב: ונ"ל דהרשב"א והרא"ש ס"ל דהא דאמרינן בהגוזל דאין מסל"ת נאמן כמילי דאורייתא היינו במידי דבעי עדות דוקא משא"כ באיסור והיתר שפיר מהני דבזה לא בעינן עדות גמורה אלא באם יש לנו הוכחה סגי תדע דהא ע"א נאמן באיסורים להתיר וא"כ הכי נמי מסל"ת דמזה יש לנו סברא שאין שם איסור ושגי בזה כו' אבל לענין הלכה כבר פסק בטור וש"ע סי' שי"ו לענין בכור דלא מהני מסל"ת וא"כ לא מהני בשום דוכתא דאיכא איסור דאורייתא ע"ש ואיכא למימד דהיינו דוקא להקל ולהתיר אבל להומרא ולאסור נאמן עכו"ם מסל"ת, ודעת רבינו אינו מבואר לנו בדין זה.

קמו נמע הלכות ערלה ורבעי הארץ

הלכה לב.

הערלה עולין באחד ומאתים כיצד רביעית של יין ערלה שנפלה לחוך מאתים רביעיות של יין או אתרוג של ערלה שנתערב במאתים אתרוגים וכן כל כיוצא בזה שאינם משלשה דברים החשובים ואוסרים במינם בכל שהוא. ואלו הן אגוזי פרך. ורמוני בדן. וחביות סתומות. משאיב שאר דברים הכל מותר ובטלים במאתים ואינו צריך להרים כלום. וליא אתרוג דהוייל דרכו ליטנות אינו בטל וי"א דביבש ביבש צריך להרים אחד מהן נפלה לפחות ממאתים הכל אסור בהנאה ואסור למכור לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו דחיישינן שמא ימכור לישראל. ולהוליך הנאה לים המלח נמי לא טהני. וי"א שאם נפלה לפחות ממאתים מותר בהנאה והני מילי במין במינו אבל מין בשאינו מינו בלח בששים ויבש ברוב וי"א דאפילו מין בשאינו מינו יבש ביבש במאתים ובלח אם איסורא בעיניה ואם הסיר ממשות האיסור בנותן טעם.

פרי ציון

לב) הערלה עולין כו' איתא בפ"ב דערלה מ"א: הערלה כו' עולים באחד ומאתים כו' ואין צריך להרים עכ"ל. וכתב רבינו בפירושו: נתנו הערלה והכלאים שהן אסורים באכילה ובהנאה כמו שבארנו יאסרו במאתים ולפיכך אמר בערלה ובכלאי הכרם עולין בא' ומאתים ואיני זוכר עתה לחכמים אסמכתא שסמכו עליו זה הדין עכ"ל. הנה איתא בירושלמי (שם): הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים מניין שהן עולין כתיב מליאה מליאה מה מליאה שנאמר להלן עולה אף כאן עולה (גבי תרומה כתיב מלאתך ודמעך לא תאחר וגבי כלאי הכרם כתיב פן תקדש המלאה גר' מה התרומה עולה אף כלאי הכרם עולה) אי מה כאן מאה אף כאן מאה (ומשני) לפי שכפל הלתוב איסורו שינו חכמים חיובו (לפי שכפל הכתוב איסורו דתרומה אינה אסורה אלא באכילה וכאן אסור גם בהנאה לפיכך שינו חכמים חיובו וכפלו גם בשיעור עלייתו) עד כדין כלאי הכרם ערלה מניין מה זו איסור הנייה אף זו איסור הנייה מה זו עולה אף זו עולה כו' רבי חיינא פרי גזירה שוה, כתיב גבי תרומת מעשר מפרי הארץ וכתוב גבי ערלה וערלתם ערלתו את פריו מה להלן עולה אף כאן עולה והשתא דנפקא לן מג"ש דעולה הדרינן לטעמא לפי שכפול באיסורו כפלו בעלייתו וכן איתא בספרי ס"פ קרח ע"ש. ועיין בתוס' ב"מ (ג"ב). הרי מקומו של אסמכתא על זה הדין מפורש בירושלמי ובספרי ותימא על רבינו שכתב שאינו זוכר מקומו ובפסחים (מח). נמי איתא: מן המאתים מותר שתי מאות

פרי הלכות ערלות ורבעי ציון קמו

מאות שנשתיירו בבור מכאן לערלה שבטילה במאתים עכ"ל, וכתב שם רש"י והאי מכאן לאו דוקא אלא אף כאן אתה יכול לסמוך קצת עכ"ל, וכתב הלבוש ב"ד ס"ס רצ"ד: הא דאמרינן דערלה אינו עולה אלא במאתים מדרבנן הוא ואסמכוה אקראי והכי אסמכוה בתרומה ע"ש, והטור י"ד סי' צ"ח כתב: וחזן מטבל וערלה ותרומה שאין לנו עתה עסק בהן עכ"ל, וכתב הש"ך ס"ק כ"ז על דברי הטור, ודאי דערלה נוהגת בזמן הזה אפילו בח"ל כדלקמן סי' רצ"ד אלא ר"ל שאין לנו במקום הזה בהלכות תערובות עסק בהן ע"ש. והלבוש כתב שם בסעיף ח' וחזן מטבל וערלה ותרומה שאין לנו עתה עסק בהן מפני שאין נוהגין בינינו עכ"ל, וכתב עליו הש"ך (שם) דלא דק והא דהשמיט הרב ערלה אע"ג דפשוט במשנה וכל הפוסקים עשמ"ש. והמלואים מפרש כוונת הלבוש שאין נוהגין בינינו פי' כי בתערובות אין נוהגין בינינו כיון דספק ערלה קי"ל דמותד בח"ל לכתחלה א"כ כל תערובות מידי ספיקא לא נפקא לכן אין דין תערובות נוהגת בערלה כיושבי ח"ל ומצדד דאפילו חד בחד מותר ומביא בשם הצ"ח דערלה בח"ל תערובות אפילו רוב איסור מותר ע"ש. וכן מפרש דברי הלבוש הצבי לצדוק ע"ש והא דאמרינן דערלה במאתים אינו אלא מין במינו אפילו לח בלח או אפילו במין כשאינו מינו ביבש אבל מין בשאינו מינו בלח בנ"ט כדנבאר לקמן בעזתי"ת.

או אתרוג כו' דין זה תליא במחלוקת דר"מ וחכמים ור"ע במתני' דתנן בפ"ג דערלה מ"ו וז': מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרים כולם ידלקו דברי ד"מ וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ור"ע אומר שבעה ואלה הם אגוזי פרח דמוני בדין וחביות סתומות וחולפות תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית ר"ע מוסיף אף ככרות של בעל הבית הראוי לערלה ערלה הראוי לכלאי הכרם כלאי הכרם עכ"ל. והביאה הגמרא בבב"ב (ג:) ואמילתיה דר"מ איתמר ד' יוחנן אמר את שדרכן למנות שנינו כלומר דדוקא מה שאינו נמכר לעולם אלא במנין הוא דלא בטיל ורשב"ל אמר כל שדרכו למנות שנינו אפילו לפעמים נמכר במנין נמי לא בטיל וקי"ל כר"ע דס"ל דכל סידות שבעולם בטלים חוץ משבעה דברים הללו המניין שהם חשובין מאד אינם בטלים דסתם משנה כר"ע הילכך גם אתרוג של ערלה באתרוגים של שאר השנים בטלים במאתים דלר"ל אליבא דר"מ אינו בטל כיון שאתרוג דרכו למנות לפעמים רהיינו בשביל מצות ארבע מינים ולר' יוחנן אליבא דר"מ בטלים במאתים ורבינו ס"ל כר"ע כמ"ש בפס"ז ממא"א ה"ג: דבר חשוב שהוא אוסד במינו בכל שהוא שבעה דברים ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בדין וחביות סתומות וחולפות תרדין וקלחי כרוב ודלעת יונית וככרות של בעל הבית כצד רמון אחד מרמוני בדין שהיה ערלה ונתערב בכמה אלפים רמונים הכל אסור בהגיהה, וכן חבית סתומה של יין ערלה או של כלאי הכרם שנתערבה בכמה אלפים חביות סתומות הכל אסורים בהגיהה וכן שאר השבעה דברים עכ"ל, וכתב רבינו בפירושו וז"ל: את שדרכו למנות מקדש ענינו שלא נאמר יעלה באחד ומאתים אלא כשנתערב מה שאין דרכו להמנות כגון שנתערבו חטים של כלאי הכרם בחטים של חולין או יין של ערלה בין של חולין אבל מה שדרכו להמנות כגון חבילי תלתן אפילו נתערבה חבילה אחת באלף ישרף הכל וזהו ענין תקדש שנאמר (דברים כב) פן תקדש המלאה וענינו השרפה כמו שבארנו וכו"א כי ששה דברים הם בלבד שנאמר

בהם

קמח פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

בהם תקדש ולא תעלה באחד ומאתים והוסיף ר"ע השביעי והוא ימנה אותן לקמן ואין הלכה כר"ע: פ"ך וברן שמות מקומות ידועות וחולפת תרדין ר"ל מה שמחליפות וצומחות וקלחי כרוב עיקר הכרוב ר"ל הגדל מהם ודלעת יונית גם כן ידוע כי כל אלו הם אצלם ידועות ומנויות כל אחד ואחד בפני עצמו והיו מיוחדות בשבח על כל שאר הפירות והירקות שהיו מאותו המין ולפיכך לא היו נמכרים אלא בחשבון וכל אדם היה מקפיד עליהם וזולתם ממינם היו נמכרים באומד ולא היו נמכרים א' א' אלא הרבה ביחד: הראוי לערלה ערלה והם אגוזי פ"ך רמוני ב"ן וחביות סתומות והראוי לכלאי הכרם הארבע הנשארות וחביות סתומות לפי שהערלה אינו נוהג אלא באילן בלבד ואין הלכה כר"ע ע"כ"ל והחוס' ביבמות (פ"א:) ובזבחים (ע"ג:) מפרשים אגוזים שקליפתן רכה ונפרכים ביד ע"ש ורש"י (שם) מפרש כמ"ש רבינו והערוך הביא שני הפירושים הנ"ל ע"ש וחביות סתומות דוקא גדולות אבל קטנות אינן חשובין וחד בתרי בטל עיין בש"ך י"ד סי' ק"י ס"ק ג' ד' הנה כאן בפירושו כתב רבינו שתי פעמים ואין הלכה כר"ע וביד החזקה פסק בהחלט כר"ע דכל השבעה דברים אסורים במינו בכל שהוא מפני שהן חשובים ולא רק מה שדרכו לימנות וכתב רבינו בפס"ו ממ"א ה"ט: יראה לי שכל דבר שהוא חשוב אצל בני מקום מן המקומות כגון אגוזי פ"ך ורמוני ב"ן בארץ ישראל באותן הזמנים שהוא אסור בכל שהוא לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן ולא הוזכרו אלו אלא לפי שהן אסורין כל שהן בכל מקום וה"ה לכל כיוצא בהן בשאר מקומות עכ"ל. והכ"מ הקשה א"כ מאי אתא ר"ע להוסיף ככרות של בעל הבית הא כיון דחשיבי ודאי לרבנן נמי לא בטלי דהא אמרת דששה דברים לאו דוקא אלא אינהו וכל דחשיבי כוותיהו ע"ש. איכא למימר דבזה פליגי חכמים ור"ע דחכמים ס"ל דליכא מירי שאוסר בכל שהוא בתערובתן אלא הששה דברים דוקא ולא שום דבר אחר משום דהני ששה דברים חשיבי בכל דוכתא משא"כ שאר דברים אע"ג דחשיבי אבל לא בכל דוכתא ואין להוסיף על מה שאמרו חכמים בשום מקום ובשום זמן אך זה אינו אלא בורע הארץ אבל לא בורע הארץ יש טובא דלא בטלי משום חשיבות כגון חתיכה הראוי להתכבד ובריה וכדומה. ור"ע ס"ל דששה דברים לאו דוקא אלא ה"ה עוד דברים החשובים כמו הששה דברים כגון ככרות של בעל הבית דחשובים נמי כמו הששה דברים אע"ג דלא חשיבי בכל דוכתיה כמו הששה דברים נמי לא בטלי ומכאן מלמדין למקומות וזמנים אחרות שיש להם דברים חשובים אחרים כדומה להם נמי אסורים בכל שהוא וכיון דרבינו פוסק כר"ע הילכך כתב דתליא לפי חשיבותו באותו מקום ובאותו זמן ואלה השבעה דברים לאו דוקא אלא כל מירי דחשיבי כוותיהו לא בטלי, ולפי"ו מ"ש רבינו (שם ה"ז) אבל שאר הדברים אע"פ שדרכן לימנות הרי אלו עולין בשיעורן, וכתב ע"ז הרדב"ו והגהות מיימוניות דפסק רבינו כרבנן שאמרו אפילו כל שדרכו לימנות ע"ש, לא דקו דהא רבינו פוסק כר"ע ולא כרבנן דלרבנן אין רק ששה דברים ורבינו שבעה דברים כתב, אך צריכין להבין למה בפירוש המשניות כתב דאין הלכה כר"ע ובפס"ו ממאכלות אסורות כתב כר"ע דשבעה דברים אסורים במשהו, ונראה דמ"ש רבינו בפירושו דאין הלכה כר"ע היינו במשנה ז' דשם איכא פלוגתא דר"ע וחכמים והלכה כר"ע מחבירו ולא מחבירי והילכך כתב דאין הלכה כר"ע אבל במשנה ח' דסתם התנא כר"ע אז הדרינן לכללא דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם והילכך כתב רבינו התם: ובאר הגמ' שזה הסתם הוא לר"ע שהוא מונה ככרות של בעה"ב כמו שקדם עכ"ל הילכך פסק ביד החזקה כר"ע כסתם משנה ובכה"ג

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קמט

ובכה"ג מתרץ התוס'ט שהקשה על הר"ב ע"ש. וכן איתא בירושלמי בפ"ג דערלה על משנה דנתפקעו האגוזים כו': מתניתין דר' עקיבא דר"ע אמר אף ככרות של בעל הבית עכ"ל, ולפימ"ש דאם שאר דברים שחשובים באיזה מקומות או באיזה זמן מן הזמנים כמו הששה דברים אינם בטלים תליא במחלוקת דחכמים ור"ע ורבינו ס"ל דאינם בטלים משום דפסק כר"ע אתי שפיר מ"ש רש"י בביצה (שם) ד"ה וחכמים אומרים: כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים הללו המנויין כאן שהן חשובין מאד עכ"ל ורצה התולדות יעקב להוכיח מזה דרש"י חולק על רבינו ואומר שאל תחשוב ללמוד מהם לכל דבר חשוב כמותן במקום מן המקומות שבעולם ולכן אמר וחכמים אומרים כל פירות שבעולם בטלים חוץ מששה דברים המנויין כאן ע"ש. ולענ"ד דלא פליגי אלא רש"י כתב אליבא דחכמים והם באמת ס"ל הכי גם לרבינו ורבינו שפוסק כר"ע איכא למימר דגם רש"י מודה לזה דלר"ע לאו השבעה דברים דוקא אלא תליא החשיבות לפי המקום ולפי הזמן. ולהמאירי אין חילוק בין החכמים ור"ע ולא כלום דביצה (שם) מפרש דר' יוחנן ור"ל אליבא דרבנן נמי פליגי וה"פ כל שדרכו לימנות שנינו ועלה קא אמרי רבנן דכל שדרכו לימנות אין מקדש אלא ששה דברים וכיוצא בהם מדברים החשובים במינם הא דבר שיש לו חשיבות גדול מקדש אע"פ שאין במין ששה. ור' יוחנן אמר את שדרכו ועלה קא אמרי רבנן דאפילו באת שדרכו לא חשיב אלא ששה דברים או כעין של אלו שהן מופלגים במינם ור"ע שמוסיף אע"פ שחכמים כבר דנו כן בכל הדומה להם מפני שרצו לגלות כל המצויות אצלם בענין זה כן נראה לי, ונקטינן הלכתא כר' יוחנן ואליבא דחכמים דאת שדרכו בעינן כלומר שיהא דבר המתחשב בעין כל בעלים או שידקדקו בעליו במכירתו ואפילו בכי הא בעינן כעין שבעה דברים שהם חשובים במינם עכ"ל, והטור י"ד סי' ק"י כתב: ודברים שדרכן למנות שנתעברו בהיתרה אינם בטלים לעולם אפילו באלף פירוש ר"י דוקא דברים שלעולם אין מוכרין אותו אלא במנין אבל דברים שלפעמים מוכרין אותו באומד בטל ברוב ע"ש, וכתב הב"י דכיון דפליגי ר"י ור"ל אליבא דר"מ הלכתא כוותיה וכד"ר דאמר את שדרכו לימנות שנינו וכ"כ רבינו ירוחם שהסכימו רוב הפוסקים וכ"כ הסמ"ג בס"י קמ"א שריצב"א פוסק הלכה כר"י דאמר את שדרכו לימנות שנינו ע"ש וכ"כ הרמב"ן והר"ן בע"ז על מתני' דאלו אסורין ואסורין כל שהו ע"ש. וכ"כ הרמ"א (שם): וי"א דכל דבר שבמנין דהיינו שדרכו למנותו תמיד אינו בטל וכן נוהגין עכ"ל, ולפי"ז אתרוג של ערלה שנתערב כיון דלפעמים מוכרים גם באומד בטלים במאתים ולסה"ת דפסק כר"ל גם אתרוג אינו בטל.

ואינו צריך כו' איתא בפ"ב דערלה מ"א: הערלה וכלאי הכרם עולים באחד ומאתים כו' ואין צריך להרים, וכתב רבינו בפירושו ואינו צריך להרים ענינו שיותר לאכול הכל ואינו חייב להוציא את החלק הנופל ומה שחייב באותם להוציא את החלק הנופל לפי שהוא לכהן, ומתחייב לתתו לבעליו וערלה וכלאי הכרם אסורים בהנאה ואינם ממון שום אדם וכשבטלו במיעוטן הותר באכילה כל התערובות עכ"ל, ובירושלמי שם איתא: הכא את אמר צריך להרים וכלאי הכרם את אמר אינו צריך להרים (גבי תרומה ותרומת מעשר וכו') והכא בערלה וכלאי הכרם את אמר אין צריך להרים אלא שאם יש בהם כדי שיעור העלאה בטלין הן והכל מותר ומאי טעמא) רבי יעקב בר זבדי רבי אבהו בשם ר' יוחנן מפני גזל השבט, דשאני גבי אלו דחשיב להו כרישא דמתני' ויש בהן משום גזל השבט ולפיכך צריך להרים וליתן אותם לכהן

לכהן אבל ערלה וכלאי הכרם דלית בהו משום גזול השבט א"צ להרים אותן, ולפי"ז תיקשי דברי רש"י בביצה (שם) ד"ה יעלו באחת ומאתים: אם נתערב אחד מהן במאתים של היתר יעלה אחד מהן וידלק והשאר מותרין וזה שיעור ביטול כלאים וערלה באחד ומאתים עכ"ל הא במשנה מפורש דאינו צריך להרים ומותר הכל, והר"ש בפ"ג מערלה מ"ז ד"ה יעלו בא' ומאתים כתב וז"ל: בריש ביצה פירש בקונטרס אם נתערב אחד מהן במאתים יעלה אחד מהן והשאר מותרין ועל סמך פירושו נהגו במין במינו כשמתבטל ברוב נהגו להסיר ממנו כשיעור האיסור והשאר מותר וא"א לומר כן דבהדיא תנן לעיל בריש פ"ב (מ"ב) ערלה וכלאי הכרם עולים בא' ור' וא"צ להרים ותרומה דוקא משום גזול השבט ע"ש, הגר"א בשנות אליהו ובתוא"ש כתבו בשם הרב"ה דס"ל לרש"י דמתני' מיירי בלח בלח דליכא למימר דמה שמסיר הוא האסור ומתני' שהביאה הגמר' בביצה מיירי ביבש ביבש י"ל שצריך להסיר דתלינן דמה שמסיר הוא האסורה וודאי יש כאן איסור והוא יאכל לפעמים האיסור לבדו בלא היתר והאיך אפשר שיבטל ע"ש. וכן המאירי לביצה (שם) כתב כפסק של רש"י בד"ה וחכמים אומרים: יעלו באחד ומאתים ואם יש שם מאתים של היתר ולא הוכר אותו של איסור מעלין אחד ודולק והשאר מותר עכ"ל. ורבינו ס"ל דאין חילוק ואפילו יבש ביבש אין מעלין האחד לאבר אותו דהא כתב בפס"ז ממא"א ה"ח דאתרוג של ערלה שנתערב במאתים אתרוגים הכל מותר ע"ש, וכך היא שיטת רש"י במקום אשר גם בשאר איסורים הא בע"ז (עד), בד"ה תרתי אית ליה כו' כתב: דאיכא תרתי לחשיבותא דחשיב איסור ידיהו הוא דלא בטיל אבל חמץ פרוסה בפסח הואיל ואין דרכו למנות בטיל ומשליך אחד מהן לנהר והשאר גותן. לכלבו וחתיכת גבילה אע"ג דדבר שבמנין הוא כיון דלאו איסור הנאה בטלה ברובא וחדא שדי לכלבים ואינך שבו באכילה עכ"ל, והריטב"א לע"ז (שם) משיג עליו ע"ש וכן הרא"ש שם משיג עליו וכתב וז"ל: ומה שפירש ומשליך אחד לא ידענא למה דתנן במסכת ערלה (פ"ב מ"א) הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים וא"צ להרים עכ"ל ודעת רש"י הביא הרמ"א ביד"ס ק"ט בלשון יש מחמירין לענין חתיכה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות מין במינה יבש ביבש חד בתרי בטל ויש מחמירין להשליך אחד או ליתן לעכו"ם ע"ש. והמרדכי כתב בפ"ק דביצה גבי ביטול ברוב דגם ר"ת ס"ל כרש"י דצריך לזרוק א' מהן ולא דמי לתרומה דמעשה בנושאין בצרפת שנתערבה תרנגולת גבלה עם שאר התרנגולת השחוטות וצוה ר"ת להשליך אחת ולהתיר האחרות דאמרינן בירושלמי תרומה שנתערב בחולין צריך להעלות אחד מפני גזול השבט ע"ש. אולם לכאורה ראיות ר"ת מופרך מתוכו דהא מדבעינן גבי תרומה הטעם דגזול השבט מוכח דבעלמא היכא דליכא טעמא דגזול השבט לא בעינן הרמה והשלכה כמו שמחלק הירושלמי בין הא דאמרינן במתני' דפ"ב דערלה דא"צ להרים לתרומה דצריך להרים ואולי כוונתו דכשם גבי תרומה צריך להרים מפני הטעם דאיכא משום גזול דהתם מיירי בלח בלח דליכא משום שמא יאכל האיסור לבד גם כאן צריך להרים משום שמא יאכל האיסור לבד דמיירי ביבש ביבש דנתערבה תרנגולת גבלה בתרנגולת שחוטות. ושם הביא המרדכי בשם ספר המצות וז"ל: ובסה"מ פסק דא"צ לזרוק אחד מהן ולא דמי לתרומה דהכל מעורב ביחד ואין יכול לאכול האיסור לבד בלא תערובת חולין לכך א"צ להסירה כ"א מפני גזול השבט אך אם היו הכרכשות של הרבה בני אדם ודאי א"צ להשליך אחת מהן כי יש לתלות שכל א' לקח היתר עכ"ל. ומפרש הבגדי ישע כוונת הסמ"ג ולא דמי ר"ל אין להביא רא"י מתרומה

שא"צ

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קנא

שא"צ לזרוק א' שאמר שם מפני גזל השבט דמשמע דאי לאו האי טעמא דא"צ לזרוק די"ל דדוקא בתרומה אם לא היה זה הטעם של גזל השבט אז לא הוי צריך להעלות אחד משום דהכל מעורב ביחד כו' אבל הכא אפשר שאוכל האיסור בעין בלא שום תערובות צריך לזרוק א' אף בלא האי טעמא ע"ש, והר"ן בע"ז (שם) כתב על דברי רש"י ז"ל: ומה שאמר דשדי חדא לכלבא נחלקו עליו בתוספות שבכל איסורין שבתורה מכיון שנתבטל האיסור אינו צריך להרים אלא באיסורי מתנות כהונא בלבד מפני גזל השבט ע"ש, וכן כתב נמי הריטב"א שם ע"ש והרשב"א בת"ה בית רביעי בספק התערובות כתב וז"ל: והקשו בירושלמי הכא איתמר צריך להרים והכא איתמר אין צריך להרים ופריך רבי יעקב בר זבדא ר' אבהו בשם ר' יוחנן מפני גזל השבט אלמא בכל שאר האיסורים ואפילו איסורי הנאה כגון ערלה וכלאי הכרם אין צריך להרים כלל אלא כיון שהותר הותר עכ"ל.

הכל אסור כו' כך דברי רבינו בפט"ו ממא"א הי"ד וכתב הראב"ד: א"א אינו כן שאין לך דבר שאוסר עירובו בהנאה אלא א"כ הוא דבר שבמנין חוץ מאיסורי עכ"ל. כוונת הראב"ד מהא דתנן ב"ש השוכר את הפועל (עד) ואלו אסורין (בהנאה) ואסורין בכל שהוא י"ג וע"ז וכו' וכל השנויין במתני' הוו דבר שבמנין ואסיקנא האי תנא תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה (ופריך) וליתני אגוזי סרך ורמוני בדין דדבר שבמנין ואיסורי הנאה הוא (ומשני) הא תני ליה התם כו' (ומסיק) הרי אלו למעוטי מאי למעוטי דבר שבמנין ולא איסורי הנאה א"נ למעוטי איסורי הנאה ולא דבר שבמנין ע"ש הרי זה מבואר כדברי הראב"ד. אולם הרדב"ז מתרץ דברי רבינו שאותה משנה וכל מאי דאיתמר עלה איירי בדברים שאוסרים בכל שהוא ולא נתנו חכמים בהם שיעור כלל הילכך אין אסורין תערובתן בהנאה אלא דבר שבמנין ומודה רבינו בזה אבל בערלה וכה"כ שנתנו בהם שיעור מאתים ואחד אם נפלו לפחות מן השיעור נעשה כל התערובות כאילו הוא ערלה וכה"כ כיון שלא נתבטל והכל אסור בהנאה ע"ש לדבריו משמע דאיסור הנאה ולא דבר שבמנין גם רבינו מודה דאוסר באכילה ולא בהנאה וזה ודאי אינו וכי מי חלקו לאיסור זה שמקצתו נתבטל ומקצתו לא נתבטל ואם נימא דלענין אכילה כיון דמדאורייתא כל היכא דאיכא טעמא אסור ובליכא טעמא אסרו מדרבנן וכיון דבליכא טעמא אסרו אין שיעור ולעולם אסור משא"כ לענין הנאה דלאו בטעמא תליא חד בתרי בטל ואינו אסור בהנאה אלא בחד בחד א"כ גם בערלה נימא כיון דהא דבעינן מאתים אינו אלא מדרבנן לא בעינן מאתים אלא לאיסור אכילה ולא לאיסור הנאה אלא ודאי אם אינו בטל משום איסור אכילה אינו בטל נמי משום איסור הנאה אפילו באיסור הנאה דאינו דבר שבמנין והסוגיא דע"ז מפרש רבינו כמ"ש הר"ן וז"ל: ודאמרינן הרי אלו למעוטי מאי למעוטי דבר שבמנין ולא איסורי הנאה היינו לומר שאינן מן הכלל הוה שלא כיון התנא בכאן לומר שאין איסורי הנאה משום לתא דעבודת כוכבים אסורין בכל שהן כל שאינה דבר שבמנין ונמצאת אומר לפי דרך זה שכל איסור הנאה שאינו מתבטל לענין אכילה אף לענין איסור הנאה אינו בטל וזה דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות שהערלה וכלאי הכרם שאינן עולין אלא באחד ומאתים שאם נפלו לפחות ממאתים שהכל אסור בהנאה והראב"ד ז"ל השיגו וכתב עליו אינו כן שאין לך דבר שאוסר תערובתו בהנאה אלא א"כ הוא דבר שבמנין חוץ מאיסורי עבודת כוכבים וי"ג וזה עולה יפה עפ"י דרכו אבל לא לפי דרכו עכ"ל, וכן הוא

קנב פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

הוא דעת הרי"ף כ"ש בע"ז (שם) וז"ל: וליתיה להאי כללא דק"ל דחמץ בפסח אסור ואוסר בכל שהוא ומפרש הר"ן הכוונה דליתא להאי כללא דהא קיימא לן דחמץ אוסר בכל שהוא כלומר דהא כי מקשינן וליתני חמץ בפסח אליבא דכ"ע מקשינן ואפילו למ"ד חמץ לאחר הפסח אסור בהנאה דהו"ל דבר שאין לו מתיירין משום חומרא דאיסורי הנאה דייקי ביה ובמסקנא אסיקנא דלא חמירי איסורי הנאה לאסור תערובתן יותר מאכילה הילכך לא מצי חני חמץ בפסח אליבא דכ"ע ומיהו לדידן דק"ל כרבי שמעון אסור בכל שהוא בין באכילה בין בהנאה ע"ש, הרי הושווה דעת הרי"ף לדעת רבינו ומשווה דין ביטול דערלה וכלאי הכרם לביטול שאר דברים האסורים בהנאה שאוסרים במשהו אוסרים בין באכילה ובין בהנאה.

והרמב"ן בחידושו לע"ז (שם) כתב דגם הרי"ף ס"ל דלאסור התערובות בהנאה בעינן תרתי איסור הנאה ודבר שבמנין וכשאמר הרי"ף וליתא להאי כללא דק"ל חמץ בפסח אסור ואיסורו בכל שהוא כתב הרמב"ן לפרש וז"ל: לפי דעתי שכך הוא וי"ל חמץ בפסח אסור בהנאה ואסור בכל שהוא כאלו השנויין במשנתנו בדבר שבמנין ולרבות ככרות של בעל הבית בחמץ בפסח אתא וא"ת והא אפילו גבי ערלה וכלאים פליגי רבנן עליה דר"ע דאלמא לא חשיבי להו ככרות של בעל הבית לאסור תערובתן בהנאה זו אינה קושיא דלא גרעי ככרות של בעל הבית משער נזיר דמתני' ובעינא לפרושי קמן עכ"ל, אולם הר"ן כתב על דברי הרמב"ן: ואינו מחור שא"כ לא היה לו לרב ז"ל לומר דליתיה להאי כללא דהא בעיא לה בגמרא ולתני ככרות של בעל הבית ואמרינן דאין הכי נמי דמאן דאית ליה חמץ בפסח אסור בהנאה דהיינו ר"ע הא תני לה לככרות של בעל הבית ועוד שדרכם ז"ל אינו כבוד בעיני לומר שאיסור הנאה שאינו דבר שבמנין יאסר תערובתו באכילה ולא בהנאה וכי איסור זה נתבטל או לא נתבטל וא"ת נתבטל עד שהותר איסור הנאה שבו היאך נשתתיר בו איסור אכילה וכי מי חלקו לאיסור זה שמקצתו נתבטל ומקצתו לא נתבטל עכ"ל וכן הרא"ש (שם) מביא הפלוגתא שבין הרי"ף והראב"ד ודעת רבינו אינו מוזכר ע"ש, והריטב"א ס"ל כדעת הראב"ד ומוכיח בע"ז (שם) מהא דסריך הגמרא' ולתני ככרות של בעל הבית ומשני הא תני ליה התם כו' שמעינן מהכא שאין חמץ בפסח אוסר תערובתו בהנאה אליבא דתנא דידן אלא בככר חשוב שהוא דבר שבמנין מעתה הא דפסק רבא דחמץ בפסח אוסר במשהו הגי מילי לאכילה אבל בהנאה אינו אוסר אפילו במינו עד שיהא דבר שבמנין ע"ש, הרי הראב"ד והרמב"ן והריטב"א כוליהו ס"ל דאיסור הנאה שאינו דבר שבמנין ואוסר במשהו כגון חמץ בפסח לרבא אינו אוסר במשהו אלא באכילה ולא בהנאה, ולדברי הרדב"ז שמחלק בין דברים שאוסרין בכל שהו ולא נתנו חכמים בהם שיעור כלל דהילכך אין אוסרין תערובתן בהנאה אלא דבר שבמנין משא"כ בערלה וכלאי הכרם שנתנו בהם שיעור באחד ומאתים אם נפלו לפחות מן השיעור ונעשה כל התערובות כאילו הוא ערלה אפשר לומר דאפילו הרמב"ן והריטב"א מודה לדעת רבינו דאם נתערב ערלה בפחות ממאתים וא' אסור כל התערובות גם בהנאה, ויש עוד שיטה שלישית שהריטב"א (שם) כתב בשם הרא"ה וז"ל: ודעת רבינו הרא"ה ז"ל דחמץ בפסח אינו אוסר במשהו בהנאה אבל בנותן טעם אוסר ומסתמא דנין אותו כחמור שבנותני טעמים דהיינו כלאי הכרם שהן מקדשין ואוסרין בהנאה במאתים עכ"ל, הרי מפורש דס"ל דבערלה אע"ג דלאו רבר שבמנין הוא אם נתערב בפחות ממאתים אסור כל התערובות בהנאה כדעת רבינו ולענין חמץ בפסח ואינו דבר שבמנין אע"ג

אע"ג שאינו אוסר להתערבות בהנאה במשהוא אבל לכה"ס אוסר בהנאה בפחות ממאתים כערלה וכלאי הכרם, ורבינו כתב בפירושו לע"ז על מתניתין ראלו אסורין ואסורין וכו': ונשלים לשון המשנה אלו אסורין ואסורין בכל שהן למעוטי דבר שבמנין ואינו אוסר בהנאה כגון חתיכות נבלה עם חתיכות בשר או אסור בהנאה ואינו במנין כגון ערוב קמח כלאים או יין כלאים עם מקמח חולין או יין חולין. וזה העיקר אינו גוהג בכל לפי שהרין בחבית של יין נסך שנתברר לנו שנתנסכה לעבודת כוכבים כשנתערבה בחביות הרבה ימכר הכל לעכו"ם ויטול שיעור דמי אותה החבית וישליכו לים המלח והוה פירוש יוליך הנייה לים המלח שקדם לנו דברו בפרק שלישי מוז המסכת ואין ג"כ כל מה שזכרנו, שדרך למנות והוא אסור בהנאה מקדש כלומר אסור בכל שהוא לפי שהערלה וכלאי הכרם הם מאיסורי הנאה ואין מקדש בהן זולתו שבעה דברים בלבד רצוני לומר שהם אוסרים בכל שהוא כמו שבארנו בסוף ערלה עכ"ל, מ"ש ואין מקדש בהן זולתי שבעה דברים היינו לענין לאסור בהנאה בכל שהוא אבל בפחות ממאתים ואחד אסור אפילו בהנאה כמ"ש כאן לפי דבריו בפירושו משמע דלענין לאסור איסור משהו בהנאה ס"ל כהראב"ד. דבעינן תרתי חשוב ואסור בהנאה ולענין לאסור בהנאה בפחות ממאתים ואחד לא ס"ל כהראב"ד ומשמע דס"ל לרבינו דאיכא לחלק בין היכא דהתערבות נאסר בדבר שאוסר במשהו לתערבות שנאסר מחמת ערלה פחות ממאתים ואחד וכמו שחילק הרב"ז ולפי"ז תמוה דברי הר"ן בע"ז (שם) שכתב דדעת רבינו שכל איסור הנאה שאינו מתבטל לענין אכילה אף לענין איסור הנאה אינו בטל וס"ל כדעת הר"ף ומוכיח ממי"ש רבינו לענין ערלה וכלאים שאין עולין אלא באחד ומאתים ונפלו לפחות ממאתים הכל אסור בהנאה ולפי הנ"ל אין דאי' והא כתב בפירושו להיפך, ונראה דרבינו מורה בחמץ בפסח שאוסר בהנאה אפילו במשהו ואפילו בהנאה אע"ג דלאו דבר שבמנין הוא, דהא כתב בפירושו: ודע כי מה שזכרנו בזו המשנה כי הם אוסרים בכל שהוא הוא נכון וברור מלבד יין נסך שהוא אוסר בכל שהוא לשתיה בלבד אבל כשנתערבה חבית בחבית אינו אוסר הכל בהנאה כמו שבארנו וחמץ בפסח הלבד בין במינו בין שלא במינו במשהו ואמנם יצא מכלל דין איסורין שבתורה לפי שהוא בזמן קצוב ואין איסורו חוזר לעצמו בלבד כשאר כל איסורין שבתורה שקדם הרבור בו אבל איסורו הוא תלוי בזמן וכשעבר הזמן סר איסורו ולפיכך לא התנה בו התלמוד כמו שהתנה ביין נסך וטבל עכ"ל. מבואר דס"ל דאע"ג רבשאר איסורים אם אין להם תרתי איסור הנאה וחשוב אינו אוסר התערבות בהנאה במשהו בחמץ בפסח כיון שאסור בהנאה ורבר שיש לו מתירין הו"ל כתרתי ואוסר בהנאה במשהו ולפיכך לא התנה בו התלמוד שיהיה תרתי כמו שהתנה ביין נסך משום דרבר שיש לו מתירין אינו בטל כמו א' משבעה דברים והא דלא תני לה במתניתין בין אלה שאסורין בהנאה במשהו משום דס"ל כמ"ד רחמץ בפסח אסור בהנאה אפילו לאחר פסח ולא היה דבר שיש לו מתירין, ומשמע דלענין לאסור בהנאה בכל שהוא מחמיר הראב"ד יותר מרבינו דלהראב"ד כל דבר שבמנין בציהוף איסור הנאה אוסר בהנאה בכל שהוא ולרבינו בעינן דוקא אחר משבעה דברים, ואפשר לומר דמ"ש הר"ן דדעת רבינו שכל איסור הנאה שאינו מתבטל לענין אכילה אף לענין איסור הנאה אינו בטל היינו נמי כגון חמץ בפסח לדידו דקי"ל כר"ש והו"ל דבר שיש לו מתירין או ערלה וכלאי הכרם באחד משבעה דברים אבל כל שאר איסורי הנאה אינו אוסר במשהו לא באכילה ולא בהנאה, ונראה דיש להוכיח כדעת רבינו דגם איסור הנאה

סנר פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

צריך ביטול במאתים ואחד מהא דאיתא בירושלמי פ"ג דערלה ה"א: אמר רבי בא בר ממל הניית ערלה בטילה ברוב (פריך) מתני' פליגא על דרבי בא בר ממל תבשיל שבישלו בקליפי ערלה ידלק פתר לה קדירה בקדירות עכ"ל ל"ל לאוקמא לענין קדירה בקדירות לימא דמיירי לענין תערובות דבר האסור בהנאה ואינו דבר שבמנין דמצד איסור הנאה אינו צריך מאתים ואחד ואפילו בפחות מותר שבטל ברוב אלא ודאי דל"ש בין איסור אכילה ובין איסור הנאה אינו בטל אלא במאתים ואחד, ועוד הא אמר התם ר' יוחנן דסממנין במסממנין בטלין במאתים ע"ש. והא בסממנין ליכא אלא הנאה, ומשמע דהרמב"ן ג"כ ס"ל דלאיסור הנאה ג"כ בעינן ביטול במאתים ואחד עיין ברמב"ן לע"ז מ"ש בסוף פרק כל הצלמים ע"ש.

ואסור כו' דהא רבינו כתב בפט"ו הי"ד ממא"א דאם נפלה לפחות ממאתים הכל אסור בהנאה סתם משמע דלא מהני התקנה למכור חוץ מדמי הערלה שבה,

וכן מוכח מהא דאיתא בע"ז (שם) דדברים החשובים האסורים בהנאה אם נתערבו אפילו באלף כולן אסורות בהנאה משמע דאין בזה שום תקנה, והש"ך בי"ד סי' ק"י ס"ק ב' מביא מ"ש התוס' ביבמות פרק הערל (פא) ובזבחים (עג): בשם הירושלמי דמותר למכרן לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבהן אם הוא בענין שאין לחוש שהעכו"ם ימכרנו אח"כ לישראל ע"ש, דבתוס' יבמות (שם) ד"ה כולן ידלקו כתבו וז"ל: וא"ת ומה טעם לא אמרינן בכל הנך דמס' ערלה (פ"ג מ"ו) ימכרו כולן לעכו"ם חוץ מרמי איסור שבו כדאמר רשב"ג בפ' בתרא דמס' ע"ז (ע"ד). גבי יין נסך בירושלמי פריך לה ומשני דחיישינן בכלהו, אם ימכור לעכו"ם שמא יחזור וימכור לישדאל ע"ש, ולפי מה דאמר רב בע"ז (ע"ד) דהלכה כרשב"ג חבית בחבית אבל לא יין ור"ב אמר התם הלכה למעשה י"נ יין בין אסור חבית בחבית מותר סתם יין אפילו יין בין מותר ע"ש. והא ערלה איסור מה"ת הוא א"כ אפילו היכא דאין לוקחין מהעכו"ם גמי אסור למכור לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבו, עיין מ"ש התוס' פ"ג דערלה מ"ו ובתוס' ר"ע והרמב"ן כתב בע"ז (מט) בד"ה ר"א אומר כו' דאע"ג דלא קי"ל כוותיה בין נסך יין בין מיהו באיסור ערלה וכיוצא בהן אע"פ שהם דברי תורה כסתם יין דמו לא מחמרינן בהן חומרא דדין נסך ואיסורי ע"ז ע"ש. אך על עצם ההיתר למכור חוץ מדמי איסור שבהן צריכין להבין הלא כיון שערלה אסור בהנאה כשם שאסור למכור כן אסור ליתן במתנה כמ"ש לעיל בהלכה כ"ו, ואיכא למימר כיון שנתערב ומה"ת בטל ברוב לא הוי איסור בעין לאסור נתינה ומטעם זה הוכיח הרמב"ן במלחמות בפ"ב דפסחים אחר שהביא דברי הירושלמי הנ"ל וכתב: ודברים הרבה למדנו מגמר' זל למדנו שכל דבר שאין לוקחין אותו מן הנכרי מוכרין אותו חוץ מדמי איסור שבו ולמדנו שבכל איסורין שבתורה מתירים כן כרשב"ג כו' ולמדנו שאין שבת עציס בפת ושבת כרכר בנגד ושבת קליפין בצביעה חשוב איסור בעיניה שיחא הכל נחשב כאיסור עצמו כמו שעלה על דעת רבים שאילו כן היאך נתיר אותן בכמירה חוץ מדמי איסורין והלא הוא עצמו אסור ליתן אותו לנכרי בין במכר בין במתנה ומן הנשפין הוא עכ"ל. הילכך גם בתערובות לא מקרי איסור בעין לאסור נתינה לנכרי, והר"ן בע"ז פרק השוכר את הפועל כתב וז"ל: וכתב הראב"ד ז"ל דהוא הדין לשאר האיסורין בכל שהן שאע"פ שהן אוסרין בהנאה מפני חשיבותן ימכרו כולן לעכו"ם חוץ מדמי איסור שבהן ודבריו עיקר, אלא מיהו צריך ליוהר בדברים הנקחים מן העכו"ם שלא למכרן להם שמא יחזור וימכרם לישראל עכ"ל, והכ"מ בפט"ו ממא"א אסורות ה"ז כתב דגם

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון מנה

דגם דעת רבינו נך ע"ש. והשיטה מקובצת לזבחים (ע"ב): כתב וז"ל: ואם תאמר אמאי לא אמרינן ימכרו לעכו"ם חוץ מדמי האיסור שבו כו' וי"ל דחיישינן שמא ימכרו העכו"ם לישראל אחר כו' ואם יש להם נשים עוברות רבות שמשותפות בין היהודים שיכולים לאכלו באכילה אחת בלא שהייה יחלקו ביניהם ויאכלו מיד לעיני היהודים ויש מתירין לחותכו בהרבה חתיכות ע"ש. ואיתא בכה"ג בפסחים (מ): ההוא רחטיי דטבעא בחיטתא אמר לזבינהו קבא קבא לישראל כי היכי דכליא קמי פיסחא ע"ש. והחשש שמא הדר מזבין לישראל אינו אלא חומרא דרבנן דהא מצד הדין לא הו"ל למיחש דאזלינן בתר רוב כמ"ש התוס' בחולין (צה): ר"ה ובנמצא לענין בגד שאבד בו כלאים ע"ש. ונראה דאם השליך אחד מהתערובות מותר למכור כולה לעכו"ם רהא הו"ל ס"ס שמא זה שהשליך של ערלה היה ושמא לא ימכור לישראל עיין בש"ך י"ד סי' נ"ו ס"ק נ"א. ואע"ג דק"ל דכל דפריש מרובא פריש ולא הוי ספק השקול כיון דפריש בידים מן הקבוע הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה ואע"ג דק"ל דרברד שאינו בטל מחמת חשיבותו אם נפל לים בענין שנאבד מן העולם הותרו כל האחרים היינו דוקא אם נפל מעצמו אבל אם השליך בידים אסור רהא אין מבטלין איסור לכתחלה עיין לקמן הלכה ל"ה מ"ש בזה. אבל לענין היתר מכירה לעכו"ם אפשר להתיר ע"י השלכה לים ולא הוי מבטל איסור לכתחלה דהא אסור לאכילה כמקדס ואינו נהנה מהאיסור רהא השליך אחר מהם לים והא דבגד שצבעו דקליפי ערלה ונטל ממנה כרכר וארג כו' את הבגד שאני דלא שייך כל התקנות הנ"ל ושפיר מתרין הידושלמי דליכא תקנת רשב"ג משום דחיישינן שמא ימכרו לישראל.

ולהוליק כו' הר"ש בפ"ג דערלה מ"ו בד"ה כולן ידלקו כתב וז"ל: לא משתמיט

בכל הנך איסורי דלימא יוליק הנאה לים המלח אלא לענין ע"ז לרבי אלעזר בסוף כל הצלמים (מט): ודכותיה פסקינן התם ושמא משום דע"ז תופסת דמיה אע"פ שאינה ניתרת בכך מכל מקום מיוחי טפי כמוליק האיסור לים המלח עכ"ל. וכן התוס' בזבחים (עב): ר"ה כולן ידלקו כתבו וז"ל: וא"ת מאי שנא הכא דקתני ידלקו כשנתערבו וכן בכל האיסורין השגויים שם במס' ערלה פ"ג ולא פליג רבי אליעזר דלימא יוליק הנאה לים המלח כמו בס"פ כל הצלמים לענין עבודת כוכבים וכותיה פסקי' הלכתא התם ומיהו רבינו שמואל פירש שם דה"ה בכל האיסורין אמר ר' אליעזר יוליק הנאה לים המלח ונראה דר"א פליג דוקא גבי עבודת כוכבים לפי שתופסת דמיה וכשמוליק הנאה לים המלח נראה כאילו מוליק האיסור כו' אבל בערלה וכלאים ושער נזיר ופטר חמור וכל שאר איסורים דלא תפסי דמיהם אמרינן לר' אליעזר ידלק אפילו נתערב עכ"ל. ועיין בתוס' יבמות (פ"א): ד"ה כולן ידלקו ע"ש. והר"ן בפ"ג דע"ז כתב שיש מביאין ראיה מהירושלמי דפ"ג מערלה דמקשי על דמתני' בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק מהא דרשב"ג ולא מקשי על מתני' בגד שצבעו בקליפי ערלה אמאי ידליק יוליק הנאה לים המלח אלא ודאי משום דתקנתו של ר"א לא שייכא אלא באיסורי עבודת כוכבים לפי שהוא תופס דמיו ויש דוחין דהתם היינו טעמא משום דס"ל דר"א לא התיר בהולכת הנאה לים המלח כל שהוא בעיניה ולא נתעריב ע"ש. והראב"ד ס"ל כרבינו שמואל דהא דר"א ה"ה בכל האיסורין שכתב בפט"ז ממ"א ה"ז וז"ל: או פטר חמור באלף חמורים כולן אסורין בהנייה א"א כיון דק"ל כר"א וכרשב"ג אליך הנאה לים המלח והשאר מותר בהנאה שהרי הלך חשיבותו עכ"ל והכ"מ ס"ל דגם רבינו ס"ל הכי דכתב שם על דברי הראב"ד: ואני אומר שזו אינה השגה דרבינו

קנו פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

רבינו העתיק לישנא דמתני' וגמ' ומאחר שכתב לקמן בפרק זה גבי נתערב יין ביין תקנתא דר"א ורשב"ג ממילא משמע דה"ה להני דמאי שנא עכ"ל. ולענ"ד דבריו תמוהים איך יתכן לומר דרבינו ס"ל כהראב"ד בזה הא רבינו ס"ל פירוש יוליך הגאה לים המלח היינו משימכור הכל לעכו"ם אח"כ יוליך דמי אותו איסור לים המלח דהא כתב (שם הכ"ט) נתערב סתם יינם ביין הרי זה אסור בכל שהוא בשתייה וימכר כולו לעכו"ם ולוקח רמי היין האסור שבו ומשליכו לים המלח ויהנה בשאר המעות וכן אם נתערבה חבית של יין נסך בין החביות כו' ויוליך דמי אותה חבית לים המלח כשימכור הכל לעכו"ם ע"ש. וכתב הכ"מ: ומדברי רבינו נראה שהוא מפרש דתקנת רשב"ג ותקנת ר' אליעזר כולה חרא היא אלא דמר נקט רישא דמילתא ומר נקט סיפא רכי אמר רשב"ג ימכר כולו לעכו"ם חוץ מרמי יי"ג שבו היינו לומר שאחד שימכור כולו לעכו"ם יקח רמי אותה חבית וישליך לים המלח וכד"א ע"ש.

וכ"כ רבינו בפירושו למשניות בע"ז בס' השוכר את הפועל על מתני' דיינן נסך שנפל לבור דשם אמר רשב"ג התקנה דימכור חוץ מדמי יין נסך שבו וע"ז כתב רבינו זו"ל: כבר נתבאר לך שיינן נסך שנתנסך לעבודת כוכבים אוסר כל שהוא במינו וחבית בין החביות יוליך הגייה לים המלח ע"ש הרי מפרש דברי רשב"ג כד"א דימכור ואח"כ יוליך דמי האיסור לים המלח, וכן מפרש דברי ר' אליעזר בסוף פ' כל הצלמים: ודברי ר"א יוליך הגאה לים המלח שיקח מרמיהן דמי הככר שנתערב בכל הפת וישליך אותו בים המלח עמוקים שלא ימצא לעולם עכ"ל והבין רבינו דר"א לא התיר אלא למכור ואח"כ יקח מרמי ככר ולהשליך לים מרלא אמר יוליך ככר לים אלא יוליך הגאה לים המלח ולהוליך הגאה לים א"א אלא אם קורם ימכור ואח"כ יקח דמי הככר או דמי הבגד וישליך לים דאם היה משליך ככר לים ואח"כ ימכור יכול להיות שהככר האסור לא השליך אלא ככר אחד וכשימכור יהנה מדמי הככר האסור והילכך אמרה הגמרה בפרק כל הצלמים שקול ארבע זוזי ושדי בנהרה ונשתרי לך עכ"ל. וכן הבין רבינו כוונת רשב"ג דקורם ימכור כולו ואח"כ יוליך דמי האיסור לים המלח וטעמו וגימקו לפרש הכי ואינו מפרש דתקנת רשב"ג למכור חוץ מרמי איסור שלא יקח מהעכו"ם דמי חלק האיסור דא"כ נותן חלק האיסור להעכו"ם במתנה וגם זה אסור דהא אסור לתת איסור הגאה במתנה כמ"ש לעיל הילכך מוכרח לפרש תקנת רשב"ג דימכורנו לעכו"ם ולקבל ממנו דמי כולו ואח"כ יקח דמי איסור וישליך לים לפי"ז גם תקנת ר"א וגם תקנת רשב"ג אינו נעשה אלא ע"י מכירה לעכו"ם א"כ בדברים דאיכא למיחש שימכור לישראל אין תקנה אפילו לר"א ורשב"ג לפי"ז השגת הראב"ד לא הוי השגה כלל דהא התם לענין בעלי חיים האסורין כגון הנסקלין או צגלה עדופה או צפור מצורע או פטר חמור שנתערבו באלף מיירי דאם ימכרו לעכו"ם יש חשש שמא ימכרו לישראל ממילא ליכא במציאות התקנה דר"א ורשב"ג לדעת רבינו ובשלמא לשיטת הראב"ד דמפרש דיוליך הגאה לים המלח בלי מכירה א"כ משכחת לה ליהנות מהבצ"ע בלי מכירה אלא מיני הגאות אחרות כגון לעבוד עמהם וצפור מצורע אע"פ שאינו ראוי לעבודה הא אפשר למכור דהא בשחוטה מיירי כדכתב רבינו או צפור מצורע השחוטה דהיתה מעורב בין שחוטות רליכא חשש שמא ימכור לישראל ואולי על צפור מצורע שכתב רבינו מכון השגת הראב"ד דשייך מכירה לעכו"ם ויש תקנות דר"א ורשב"ג. אך לפי"ז צריכין להבין מתני' דפ' כל הצלמים (שם) דנטל ממנה עצים כו' אפה בו את הפת אסורה בהנאה נתערבה באחרות כו' ר"א אומר

אומר יוליך הנאה לים המלח כו' ארג בו את הבגד אסור בהנאה נתערב באחרים כו' ר"א אומר יוליך הנאה לים המלח, בשלמה בפת איכא למימר משום דמתני דאין מעמידין (לה): איתא ואלו דברים של עכו"ם אסורין כו' והפת ע"ש וכיון דפת של עכו"ם אסור ליכא למיחש שמא ימכור לישראל אבל הסיפא דארג בו את הבגד דאיכא חשש שמא ימכור לישראל א"כ אסור למכור לעכו"ם ואיך משכחת לה תקנת ר"א דיוליך הנאה לים המלח, גלענ"ד דאיכא למימר דבגד שאני כיון דאין בו אכילה ושתיה אלא הנאה גם רבינו מודה דהא דאמר ר"א גבי ארג בו את הבגד יוליך הנאה לים המלח לא ע"י מכירה אלא בעצמו ישים דמי האיסור וישליך לים המלח ולהשתמש את הבגד בעצמו, א"כ בתערובות ערלה לדעת רבינו לא מהני תקנות ר"א ורשב"ג דא"א למכור לעכו"ם משום שמא ימכרנה לישראל ואיכא למימר דבכה"ג לכ"ע לא מהני לא תקנת דרשב"ג ולא תקנת ר"א דהא בתערובות ערלה ליכא הנאה אלא במכירה וליהנות מדמיה והא אסור למכור לעכו"ם עיין בתוס' ובחים (עב): ד"ה כולן ידלקו ע"ש, ועיין לקמן הל"ט מ"ש בזה.

והני מילי במיין כו' הא דאמרינן בפ"ב דערלה מ"א דערלה עולים באחד ומאתים אינו אלא במין במינו אבל בשאינו מינו אינו אלא בנותן טעם כדמפרש שם רבינו על הא דמצטרפין זה עם זה ע"ש, ועיין בר"ש וברא"ש ובפ"י מהריב"מ צ"ע"ש, ואין חילוק בין לח ליבש כמ"ש כאן כיון שמין במינו הוא, ובחולין (צ"ט), כתב רש"י בד"ה אין בהן בנותן טעם: אע"פ שאין כאן היתר כדי לבטל מותר דכי בעינן אחד ומאה היכא דאיסורא בעיניה הוא כגון חסין בחסין או כל דבר שלא נתבשל אבל הכא דליתיה בעיניה לא בעינן אחד ומאה הרי להקל אבל מין ומינו לעולם להחמיר ע"ש, הרי ס"ל לרש"י דאפילו מין בשאינו מינו אם האיסור בעיניה בתרומה בעינן מאה ואחד ובערלה בעינן מאתים ואחד, והתוס' שם בד"ה אין בהם בנותן טעם חלקו עליו וכתבו: דשאינו מינו בטל בששים כשאר איסורין אפילו איתיה לאיסורא בעיניה כיון דאינו מכירו ובמינן הוא דבעינן מאה ואחד ע"ש, והר"ב בפ"ב דערלה (שם) ד"ה ומצטרפין זע"ז כתב: ערלה וכלאי הכרם מעורבין יחד שנפלו לתוך היתר מצטרפין לאסור ביבש עד מאתים ובלח בקדרה בנותן טעם עכ"ל, וכתב בתא"ש דהר"ב ס"ל כדעת רש"י בחולין (שם) דאפילו אינו מינו בעינן מאתים ואחד היכא דאיסורא בעינא ואירי שנתערב ביבש ואינו ניכר דאל"כ קשה במאי איירי אי במין במינו אמאי יהיה בלח בנותן טעם הא במינו אין חילוק בין לח ליבש ולעולם בעינן מאתים ואחד אלא דהקשה הא אכתי איכא לאוקמא אפילו בלח וכשממשות האיסור נשאר בתערובת ע"ש, ואיכא למימר דקמ"ל דבלח בלח אפילו היה יותר ממאתים אם נתן טעם אסור וזה לא שייך ביבש ורבינו כתב בפירושו בפ"ב דערלה מ"ו: וכלל הדברים באלו הדינים בזה הענין שכל דבר איסור שלא נתנו בו שיעור אלא נאמר בו אסור בכל שהוא כמו יין נסך ומה שמגה מן הדברים במינו בכל שהוא ושלא בנותן טעם וכל מה שנתנו בו שיעור כגון אמרם ברוב האיסורים בששים ואמרם בתרומות במאה וא' ואמרו בערלה ובכלאי הכרם במאתים ואחד מין במינו נקפיד על אותו שיעור כו' ומין בשאינו מינו בנותן טעם כן יהיה בעיקר ולא ישתבש עליך בשום פנים בכל איסורים שבתורה מין בשאינו מינו בנותן טעם עכ"ל ומשמע על"ך בשום פנים בכל לעולם לא נתנו בהם שיעור דמאתים ואחד ובלח אפילו כשהממשות האיסור נשאר בתערובות אינו אלא בנותן טעם וביבש בטל ברוב.

וכן

וכן הר"ן לחולין בפרק גיד הנשה כתב: ומדאזלינן בתר נותן טעם בקדירה בששל בה תרומה וחזר ובשל בה חולין שמעינן דכי בעינן בתרומה אחד ומאה הני מילי מין במינו אבל בשאינו מינו בנותן טעם והכי משמע מדתניא לקמן בגמרא גבי גריסין של תרומה שנתבשלו עם העדשים שאם אין בהם בנותן טעם בין שיש בהם להעלות באחד ומאה בין שאין בהם להעלות באחד ומאה כלומר אלא בששים שרי וה"ה נמי לערלה וכלאי הכרם דדוקא במינן בעינן בהו אחד ומאתים אבל בשאינו מינו אזלינן בתר נותן טעם עכ"ל.

והנה ראיתי לרבינו שכתב בפס"ו ממאכלות אסורות הלכה ל' וז"ל: ואם היה כו' ויין ערלה וכלאי הכרם שנפלו לדבש כו' טועם אותן העכו"ם וטומכין על פיו אם אמר אין בו טעם כו' הכל מותר כו' ואם אין שם עכו"ם לטעום משערין אותו בשיעורו בששים או במאה או במאתים עכ"ל. וראיתי בהגהות עמק המלך שכתב על דברי רבינו הנ"ל לשונו מוקשה מאד דכל השיעורי דמאה גבי תרומה ומאתים גבי ערלה אינו כי אם במין במינו דאי אפשר למיקם אטעמא אבל במין בשאינו מינו המה שווים לכל האיטורים דבטעמיה תלה ואם אין שם מי שיטעום בששים הוא ככל האיטורים שבתורה ע"ש. וקושי' זו תיקשי גם מ"ש (שם הלכה כ"ג) ע"ש. וראיתי לאור גדול בפ"ב מערלה מ"א שהבין מדברי רבינו הנ"ל שיש לו שיטה חדשה בענין הדינים הללו דמין בשאינו מינו תרומה וערלה וכלאי הכרם ככל האיטורים דכמו דבכל האיטורים אין חילוק בין מינו לאינו מינו רק באיכא קפילא דאיכא למיקם אטעמא דזוה באינו מינו מטעימין לקפילא ובלאיכא טעמא אף בלא ששים מותר משא"כ במינו דליכא למיקם אטעמא בעי' ס' אבל בליכא קפילא מינו ואינו מינו שוין לשער בס' ה"נ בתרומה וערלה וכלאי הכרם ליכא חילוק בין מינו לאינו מינו רק ביש כהן או עכו"ם שיטעום דאוי באינו מינו דאיכא למיקם אטעמא מטעימין לכהן או לעכו"ם ובלאיכא טעמא מותר אף בלא ק"א בתרומה ובלא מאתים בערלה ובכלאי הכרם משא"כ במינו דליכא למיקם אטעמא בעינן ק"א או ר' אבל בליכא כהן או עכו"ם שיטעום דליכא למיקם אטעמא מינו ושאינו מינו שוין ובעינן ק"א או מאתים ע"ש. ויש להוכיח לזה מהא דאיתא בפ"ג דערלה מ"א בגד שצבעו בקליפי ערלה נתערב באחרים אמרו חכמים דיעלה באחד ומאתים ע"ש. והא התם הו"ל מין בשאינו מינו ולמה בעינן מאתים ואחד הא בששים סגי אבל אי נימא כדעת רבינו דהיכא דליכא למיקם אטעמא גם במין בשאינו מינו בעינן מאתים ואחד אתי שפיר ועיין מ"ש לקמן הלכה ל"ט. ורש"י ס"ל דבאינו מינו בלא יש חילוק בין איכא איסורא בעיניה לליכא איסורא בעיניה אך לישנא דרש"י שכתב (שם) דכי בעינן אחד ומאה היכא דאיסורא בעיניה הוא כגון חטין בחטין אינו מובן הא חטין בחטין הו"ל מין במינו ושם מיירי רש"י במין בשאינו מינו ומאי כגון חטין כו' והר"ש בפ"ב דערלה (שם) בד"ה אין בהם נותן טעם כתב ג"כ כדברי רש"י בחולין (שם) וז"ל: אע"פ שאין בהם כרי לבטל מותר וכי בעינן ק"א היכא דאיסורא בעיניה הוא כגון חטין בחטין או כל דבר שלא נתבשל אבל היכא דליתיה בעיניה לא בעינן ק"א עכ"ל. הרי מבואר שדברי הר"ש כאן כדברי רש"י שבחולין (שם) וס"ל לחלק במין בשאינו מינו בין איכא איסורא בעיניה לליכא איסורא בעיניה וגם הר"ש כתב בזה"ל כגון חטין בחטין. והוסיף עליו הרא"ש בפירושו וז"ל: דהוי מין במינו דאסמכוה אקרא את מקדשו ממנו עכ"ל ולפי פירושו דברי הר"ש מוקשים יותר הא גריסין ועדשים מין בשאינו מינו הוא ומשמע

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קנמ

ומשמע דעיקר מ"ש כגון חטין כו' היינו לענין דבעינן דיהיה איסורא בעיניה כמו חטין בחטין אמנם במין במינו לבר לא בעינן איסורא בעיניה דוקא ואפילו ליתיה בעיניה ואינו נותן טעם אוסר עד מאה ואחד לפי זה יוצא דשיטת רש"י דביבש ביבש אפילו באינו מינו כמ"ש או כל דבר שלא נתבשל בעינן מאה ואחד וכן לה בלח היכא דאיסורא בעיניה אפילו אינו נותן טעם בעינן מאה ואחד והיכא דנתבשל תרומה באינו מינו והסיר התרומה ואינו נותן טעם לא בעינן מאה ואחד ודי בששים ובמין במינו אפילו הסיר התרומה בעינן מאה ואחד ובזה רש"י והר"ש בדעה אחת ומשמע דכן הוא ג"כ דעת מהריב"מ"צ (שם מ"א) ודעת רבינו דמין בשאינו מינו לעולם בנותן טעם אפילו היכא דאיסורא בעיניה וכן דעת התוס' והר"ן בחולין (שם) ואין חילוק בין תרומה לערלה וכלאים ומשמע דס"ל כשיטת רש"י ומהריב"מ"צ והר"ש דלא תקשי לר' יהודה דאמר מין במינו לא בטל אין ריחן מאה וא' בתרומה ומאתים וא' בערלה וכלאים לר"י דאי בשאינו מינו בששים גם בתרומה ואי במין במינו בלח בלח או כל דבר המתערב או מתבשל שיעורו במשהו ואי יבש ביבש חד בתרי בטל מן התורה אפילו בתרומה וערלה וכלאי הכרם כדאיתא בגיטין (גר'): דפריך: והא הכא דמדאודייתא חד בתרי בטל דר"י וזה א"א לומר דכל שיעורי תרומה וערלה וכלאי הכרם לא יהיה אליבא דר"י אבל אם נימא כרש"י והר"ש אתי שפיר דאיתא אפילו כר"י ויהיה נ"מ במין בשאינו מינו ואיתא איסורא בעיניה דבתרומה בעינן ק"א ובערלה וכלאי הכרם מאתים וא' ושאר איסורים בנותן טעם. וראיתי להריטב"א לחולין (שם) שהוכיח כפי' התוס' דכי אמרינן ק"א בתרומה הני מילי מין במינו דהא אפילו בדברים האוסרים במשהו כגון טבל וי"ג וקונמות וכיוצא בהם שכולם במינם במשהו כשהן שלא במינם שיעורן בנ"ט בלחוד ולא חמיר תרומה מנייהו וכיון דק"ל כמ"ד כל האיסורין שבתורה בס' ק"ל נמי תרומה מין בשאינו מינו בס' ואין תרומה כק"א אלא כשהוא מין במינו וכן הדין לערלה ולכלאי הכרם ולר' יהודה נ"מ לענין יבש ביבש שהחמירו חכמים בתרומה וערלה וכלאי הכרם שיהא אוסר במינו בשיעורו אעפ"י שהוא יבש ביבש ולא יהא בטל אפילו בס' ואע"פ ששאר איסורין בטלין חד בתרי אפילו מדרבנן ע"ש. ולדברי הרשב"א בת"ה והביאו הכו"פ בס' ק"י ס"ק ב' שכתב דהא דיש הבדל בין לח ליבש ה"מ בדבר שהם בנותן טעם אבל בערלה וכלאים ותרומה כי היכי דבלח אוסר יותר מס' אף ביבש אוסר יותר דמ"ש לח ומ"ש יבש הא לא תליא בנ"ט כלל ע"ש. א"כ לר' יהודה דאמר מין במינו במשהו מסתמא גם ביבש במשהו דמ"ש לח ומ"ש יבש א"כ הדרא קושיא לדוכתיה לר"י איך משכחת לה דין מאה ומאתים אלא ודאי דס"ל כרש"י והרא"ש דגם במין בשאינו מינו איכא דין מאה ומאתים אך לפי"ז תקשה הא ע"כ ר"י ס"ל ריחן מאה ומאתים אפילו במין במינו כדאיתא בגיטין (שם) כבריייתא דפליגי ר"מ ור"י ור"י ור"ש גבי נפלו ונתפצצו כו' ר"י ור"ש אם יעלו או לא יעלו ומשמע יעלו במאה ומאתים כדין ערלה ותרומה כדהוכיח הריטב"א (שם) ע"ש. ולא פליגי אלא אם קנסו שוגג אסו מזיד אבל לא"ה כ"ע מודים דיעלו והא התם מין במינו הוא אלא ודאי משום דיבש הוא ואפילו היכא דבלח אסור במשהו ביבש בטל ברוב ותקשה לרשב"א ועיין מ"ש הריטב"א לגיטין (שם) ונראה דאיכא למימר דס"ל כרש"י והר"ש ובנפלו ונתפצצו מוקי במין בשאינו מינו וכיון דנתפצצו לא הוכר האיסור הילכך גם לר"י משכחת לה ריחן מאתים וא' ככה"ג שנתערב מין בשאינו מינו ולא הוכר האיסור כגון שנתפצצו כיכ עד שאינו ניכר האיסור וכיון דהאיסור

הלכה לג.

המחמץ והמתבל בערלה אוסר בכל שהוא. כיצד שאור של כלאי הכרם שנפל לתוך העיסה ויש בו כדי לחמץ או תבלין של ערלה לתוך הקדרה ויש בהם כדי לתבל אפילו יהיה השאור והתבלין פחות מבישועור אוסר בהנאה וי"א דאם יש מאתים וא' או יותר עד שכלה הרגשת הטעם שוב אינו אוסר אפילו במחמץ ומתבל.

פ ר י צ י ו ן

האיסור בעיניה אוסר עד מאתים וא' עוד איכא למימר ולעולם מיירי במין במינו וביבש לא אמר ר"י במשהו ולא דמי למ"ש הרשב"א דכל היכי דבלח במשהו אוסר גם ביבש אוסר במשהו אלא היכי דאיסור במשהו מדרבנן הוא וכיון דאסרי רבנן בלח במשהו הרי החמירו חכמים באיסור לאסור אפילו באופן דליכא טעם ממילא אמרינן דהחמירו אפילו יבש ביבש משאיכ מין במינו לר"י רהא דאוסר במשהו מהית הוא דחידש הוא שחידשה תורה לאסור במשהו דיליף מדם הפר ומדם השעיר דגלי רחמנא ולקח מדם הפר ומדם השעיר שמערה דם שניהם לכלי אחד והדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר וקרי ליה דם השעיר אלמא לא מבטל ליה והתם לח בלח הוא משאיכ יבש ביבש ילפינן מאחרי רבים להטות דבטל ברוב מהית ובערלה ובכלאי הכרם אמרו חכמים דבעינן מאתים וא' ומאה וא' בתרומה. ועיין מ"ש בתוס' יבמות (פב.) ד"ה רבי יהודה. ובתוס' זבחים (עג.) ד"ה ר"י אומר (ושם עז:) ד"ה הא עבר ומנחות (כב:) ד"ה מכאן מה שהאריכו בזה אם לא אמר ר"י אלא בלח או אפילו ביבש ע"ש.

לג) **המחמץ** כו' איתא בפ"ב דערלה מ"ד: כל המחמץ והמתבל והמדמע בתרומה ובערלה וכלאי הכרם אוסר. וכתב רבינו בפירושו: אומר כי כשילוש אדם בשאור והחמץ הבצק אפי' יהיה אותו שאור פחות מבישועור כיון שנתפרסמה פעולתו נחוש לו ולא נחוש לא לק' ולא למאתים וכן התבלין לפרסום פעולתם לא נחוש לשיעורם כו' ואם היה השאור או התבלין של כלאי הכרם או ערלה והחמץ בהם עיסה או תבל בהם קדרה יחזור אותו התבשיל או אותו בצק אוסר בהנאה אפילו יהיה פחות מבישועור וזהו ענין אמרם ובערלה ובכלאי הכרם אוסר עכ"ל. וכתב הר"ב: ה"ק כל המחמץ והמתבל בערלה ובכלאי הכרם אוסר והמדמה בתרומה. המחמץ את העיסה בתפוחים או בשמרי יין של ערלה ושל כלאי הכרם והמתבל את הקדרה בתבלין של כלאי הכרם או של ערלה אוסר ואין עולין באחד ומאתים ע"ש והר"ש מוסיף כל המחמץ מחמץ בערלה כגון תפוח של ערלה שריסקו ונתנו לתוך העיסה וחמצה ואע"פ שאין בו כביצה אוסר וכן תבלין של ערלה או של תרומה שנתנו לתוך הקדירה אוסרין בפחות מכביצה ע"ש. והא דאוסר מחמץ או מתבל משמע דאין לו ביטול אפילו בכמה אלפים רהא כתב רבינו בפט"ו מהמ"א אבל אם היה מחמץ או מתבל או דבר חשוב אוסר בכל שהוא משמע דמחמץ ומתבל הוו דומיא דדבר חשוב שאין לו ביטול אפילו בכמה

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון חסא

בכמה אלפים דחימוץ אינו טעם נגרש אלא הוא מתקן את העיסה ומשביח טעם העיסה וכן תבלין מתקנין את התבשיל וגזרו בהן חכמים כאילו נותנין טעם. וראיתי להפ"ח ב"ד סי' צ"ח ס"ק כ"ד שכתב ואל תטעה בלשון הרמב"ם בר"פ ט"ו מהמ"א שכתב אבל אם היה מחמץ או מתבל או דבר חשוב אוסר בכל שהוא ע"כ משמע דמחמץ ומטבל הוו דומיא דדבר חשוב וכי היכי דבדבר חשוב אין לו ביטול אפילו בכמה אלפים ה"ה למתבל ליתא ולשון הר"ש כשביאר זה דקדק הדק היטב וכתב גבי תבלין דוקא כשיש בהן כדי לתבל ואף שהוא אחד מאלף או יותר אבל אם נתערב בכמה אלפים שאין בהם כדי לתבל ודאי דבטילי כמ"ש הרב שם בדין י"ד תבלין שהם שנים ושלשה שמות מצטרפין ומדאיכא צירוף ע"כ איכא ביטול וזה ברור ע"ש. ובס"ק ו' (שם) כתב זה צריך לברר אי מאי דאסרינן מחמץ טעם האיטור הוא לפי שהשאור נותן טעם בעיסה או לפי שפעולת האיטור דהיינו השאור וחמוצו ניכר בעיסה והוכיח ממ"ש רבינו בפירוש המשניות והבאתי לעיל שכתב כיון שנתפרסמה פעולתו נחוש לו ולא נחוש לא לק' ולא למאתים. מוכח בהדיא מדבריו שטעם האיטור מפני פרסום הפעולה של חימוץ לא מפני שנותן טעם ע"ש.

ובספר התערבות ח"ג פ"ג והביאו הפ"ח מוכיח שמחמץ מטעם נותן טעם אוסר בכל שהוא דבפ"ק דחולין (ו) אמרינן שאני שאור ותבלין דלטעמא עבידי וטעמא לא בטיל ומפ' גיד הנשה (צט.) משמע נמי דטעמא דחימוץ משום נותן טעם הוא דאמתני' דמייתי התם תלמודא דקתני שאור של חטים שנפל לעיסת חטים ויש בו כדי לחמץ בין יש בו כדי להעלות בק"א בין אין בו כדי להעלות בק"א אסור דמוקמנא לה התם בק"א של היתר פרכינן עלה וכי יש בו כדי לחמץ בק"א אמאי לא בטיל ומשני שאני שאור דחמוצו קשה ופי' רש"י ואי רישא בק"א דהיתר קאמר אמאי קתני יש בו כדי לחמץ אע"פ שיש ק"א אסור וכי איכא דיהיב טעמא כולי האי ע"כ ונראה מזה דמשום חמוץ לחודיה אינו אוסר השאור אם אינו ניט בעיסה ולכן פריך למה אינו מתבטל בק"א ותירצו שאור חמוצו וניט בעיסה אפילו ביותר מק"א עכ"ל מה שהעיר מהא דאמרינן שאני שאור ותבלין דלטעמא עביד משמע דפליגי בזה רש"י ורבינו גרשום דרש"י כתב (שם) בדיה וטעמא לא בטיל: לפי שהוא מתקן הכל והוא עיקר ע"ש משמע דס"ל דהא דשאור ותבלין לא בטיל לאו משום טעמא אלא משום שהוא מתקן הכל איכ אפילו היכא דנתערב בכמות גדולה עד שאין הטעם נגרש נמי אינו בטל ורי"ג מפרש: ורפרם אמר משום טעמא דעבידי לטעמא וטעמא לא בטיל ע"ש. משמע דאינו אוסר אלא מחמת טעם דהטעם נגרש א"כ בכמות גדולה עד שלא מרגישים שום טעם אינו אוסר. אך לפי"ו תיקשי מרש"י ארש"י דבחולין (שם) ס"ל דהא דשאור ותבלין לא בטיל מחמת שמתקן הכל ובפ' גיד הנשה (שם) ס"ל דאיטור לחמץ מחמת טעם הוא. והפ"ח (שם) מפרש כוונת הגמ' לפי פי' רש"י דה"פ דמשמע ליה להמקשן דעד ק"א החימוץ פועל וחשבינן ליה לנ"ט אבל בספי מק"א אף שיש בו כדי לחמץ לא הוי טעמא דחמוץ מעליא אלא קיהא בעלמא ולא הו"ל למיטר אף בשיש בו כדי לחמץ אלא עד ק"א של היתר ולהכי פריך לכי איכא דיהיב טעמא כולי האי ולא בעי למיטר טעם שנגרש בפה אלא טעמא של חימוץ קאמר ומשני שאני שאור שחמוצו קשה כלומר יש שאור שחמוצו קשה מחברו ואיכא שאור דמחמץ חימוץ מעליא אף בספי מק"א של היתר והזילך לא פלוג רבנן וכל שיש בו כדי לחמץ העיסה אסרו עכ"ל. ומהתוס' (שם) ר"ה לא במאה משמע דמחמץ אוסר משום נותן טעם ולא משום מתקן הכל שכתבו וז"ל:

קסב פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

וזיל: והא דפריך וכי יש בו להחמיץ בקיא אמאי לא בטלי מילתא באפי נפשה היא
 ולאו אמאי דמשני קאי ומשום דחמוץ אין בו נתינת טעם גמור כשאר נתינת טעם קשיא
 ליה אמאי לא בטלי בקיא דלא הוי אלא כמו העמדה דחלב בעלמא דתנן בפרק כל
 הבשר (קטז). המעמיד בעור הקבה אם יש בה בנותן טעם אסורה משמע הא ליכא
 נותן טעם שרי אע"פ שהעמיד החלב משום דהעמדה לא חשיבא טעמא דה"ה חימוץ
 ומשני שאור שאני דחמוצו קשה עכ"ל ואם איתא דמחמץ אינו אסור משום טעם אלא
 משום מתקן הכל אי"כ מאי מקשים ממעמיד בעור הקבה שם הוא דתליא ביש בה טעם
 משום דהעור לחוד אינו אסור כלל דהא שם מיירי בעור קבה כשרה וליכא משום
 מעמיד בדבר האסור הכל משום מתקן הכל באיסור ואינו נאסר אלא בשעה
 שנותן טעם הילכך שפיר תליא אם יש בה טעם או אינו נותן טעם משא"כ במחמץ
 בערלה דמתקן הכל בדבר האסור בהנאה מוזן אינו תלוי כלל בנתינת טעם אלא כיון
 דמתקן הכל בדבר האסור נאסרה הכל תרע דהא אסרינן גבינת העכו"ם משום מעמיד
 אותה בעור קבת נבלה ולא תליא בנתינת טעם אלא ודאי דמהמץ אינו אסור
 משום מתקן הכל אלא משום נתינת טעם הילכך שפיר מקשים אמאי לא בטלי בק"א הא
 בק"א הטעם לא נרגש. ובוה יתורץ קושי' התוס' בפ' כל הבשר (קטז). ד"ה המעמיד
 בעור של קבה: תימא דבגמ' מפרש טעמא דאסרו גבינות העובדי כוכבים מפני
 שמעמידן אותם בעור קבת נבלה מאי אריא נבלה אפילו כשרה נמי ע"ש. ולפי הג"ל בלא"ה
 לא קשה דאי משום עור קבת כשרה אינו אסור אלא בנותן טעם אבל בעור
 קבת נבלה לעולם אסור משום מעמיד ומתקן הכל ואפילו אינו נותן טעם. ועיין בתוס'
 ע"ז (לה). ד"ה מפני כו'. ע"ש דעת רבינו ודאי מטעם שמתקן הכל ולא בטעמא תליא וכ"כ
 הכפתור ופרח פ' נ"ד וז"ל: כל המחמץ והמתבל בערלה אסור כלומר כשילוש אדם
 בשאור של ערלה והחמיץ הבצק אפילו יהיה אותו שאור פחות מכשיעור כיון שנתפרסמה
 פעולתו נחוש לו ולא נחוש לא למאה ולא למאתים וכן הענין בתבלין עכ"ל. הרי דבריו
 דברי רבינו ממש וכן מבואר מדברי רבינו שכתב בפ"ג מטבול יום מ"ד: וכבר נתבאר
 במסכת ערלה (פ"ב) כי עיסת חולין שגילושה בשאור של תרומה והחמיצה נעשה הכל
 אסור לזרים וחזורת העיסה מדומעת ואפילו היה חלק מאלף מכלל העיסה עכ"ל. הרי
 מפורש כתב דמחמץ לאו בטעמא תליא מילתא דהא אחד מאלף בודאי אין הטעם נרגש
 ונעשה הכל אסור היינו משום דמתקן הכל. והר"ש (שם) משמע דס"ל דנתחמצה בשאור
 של איסור דאסור מטעם נותן טעם ולא מחמת מתקן הכל הוא דכתב ולענין טבול
 יום חשיבה כחולין משום דיימוע דרבנן ואפילו בנתחמצה בשאור של תרומה אע"ג
 דמדאורייתא טעם כעיקר מ"מ בתרומה הא לא נגע ולא דמי למקפה דאיכא כוית בכרי
 אכילת פרס עכ"ל הרי סבר דהא דנתחמצה בשאור אסורת משום הרגשת טעם הוא.
 ונתחמצה אינה נאסרת אלא כ"ז שהטעם נרגש ומה שדקדק הפ"ח מלשון רבינו שכתב
 אחד מאלף אלף לאו דוקא והיה כמה אלפים דהא אמרינן בהרבה מקומות בשי"ס דבר
 שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל וכן אמרינן בריה אפילו באלף לא בטיל הכי
 נאמר דוקא אלף ולא הרבה אלפים וכן מ"ש רבינו בעצמו בפס"ז ממ"א ה"ז וכן כל
 בעלי חיים כו' שנתערב באלף כו' כולן אסורין בתנייה ע"ש וכן מ"ש רבינו בדין י"ד:
 תבלין שהם שנים ושלשה שמות מצטרפין לא לענין ביטול בעינן הצירוף אלא לענין
 שיעור כדי לתבל דהא בעינן שיעור כדי לתבל כמו שיעור כדי לחמץ. והנה מדכתב
 רבינו בפס"ז ממ"א היב: וכן שאור של כלאי הכרם לתוך העיסה או תבלין של ערלה
 כו'

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קסג

כו' משמע דס"ל דשאור של ערלה ליכא דשאור נעשה מחמשת המינים שבאין לידי
 חימוץ משאיכ פירות אילנות אין מחמיצין דמי פירות אין מחמיצין כדאיתא במנחות
 (נד.) אין מחמיצין בתפוחים ע"ש. והריש שמפרש בפ"ב דערלה מתני' דכל המחמץ כו'
 דמחמץ בערלה כגון תפוח של ערלה שריסקו ס"ל כמו שמסיק הגמ' במנחות (שם)
 נהי דחמץ גמור לא הוי נוקשה מיהא הוי ע"ש. ואיכא למימר דהר"ש ורבינו לטעמיהו
 אולי דהריש דסובר דמחמץ אסור משום טעם איכ חימוץ דתפוחים נמי כיון דעכ"פ
 נותנים טעם הילכך אסור מחמץ אפילו של תפוחים דטעמא מיהא הוי משאיכ רבינו
 דסובר דמחמץ אסור משום מתקן כולה ומתקן לא נקרא אלא כשמחמץ ברבר שמחמיצין
 חמץ גמור ולא רק נוקשה. ולפי"ז מחמץ בערלה לרבינו לא משכחת שיאסר מטעם
 מתקן כולו לאסור במשהו הילכך מחמץ בערלה יש חילוק בין מינו לאינו מינו דבמינו
 אסור עד מאתים וא' אפילו אינו נותן טעם ובאינו מינו לעולם בנותן טעם ולדעת רש"י
 דהוא סובר דמחמץ אסור מטעם מתקן ג"כ לא משכחת לה מחמץ בערלה דיהיה אסור
 משום מתקן וכיון דרש"י ס"ל דהיכא דאיתיה לאיסורא בעיניה אפילו אינו מינו אסור
 במאתים וא' מחמץ בערלה אפילו אינו מינו ואפילו אינו נותן טעם אסור עד מאתים
 וא' אם איתיה לאיסורא בעיניה ואם היה במציאות לרבינו מחמץ בערלה באופן שיהיה
 מתקן כולו לא היה חילוק בין מינו ואינו מינו הילכך מתבל שגם בערלה יש מיני
 תבלין שמתקנים כולו שפיר כתב או תבלין של ערלה לתוך הקדרה הכל אסור בהנייה
 אע"ג דבדואי תבלין לתוך הקדרה הו"ל מין בשאינו מינו ואעפ"כ אסור במשהו משום
 דבמתקן גמור אין חילוק בין מינו לאינו מינו ואין לומר דתבלין כיון דמתקן הקדירה
 לעולם מקדי מין במינו. איברא שהתוס' בשלהי משילין כתבו כן לענין הא דאיתיה
 התם דמים בעיסה ותבלין בקדירה לא בטילי משום דהוי דבר שיש לו מתירין והקשו
 התוס' דלא שייך דשילימי אלא במין במינו ותירצו כיון שאין עיסה בלי מים וקדרה בלי
 תבלין הו"ל כמין אחד ע"ש. הא כתב הפ"ח י"ד ס"י צ"ח ס"ק ו' דכ"ו אינו אלא לענין
 דבר שיש לו מתירין והוכיח מהא דקתני במס' ערלה ולמה אמרו כל המחמץ ומתבל
 והמדמע להחמיר מין במינו כו' אלמא דיש הפרש במתבל בין מין במינו למין בשאינו
 מינו ע"ש. ועיין בר"ן בפ"ה רעכ"ו ד"ה חמרא עתיקא כו' מ"ש בזה. אולם רבינו כתב
 בפ"ה המשניות פ"ב דערלה מ"ז : לפי שאמר במה שקדם המחמץ והמתבל והמדמע ולא
 ביאר שזה הוא במינו בלבד שאל ואמר ולמה אמרו כל המחמץ כו' באילו אמר אמת
 שכן הוא לא יהיה מדמע להחמיר אלא במינו. ובמתני' ז' כתב : הנה נתבאר לך שאנו
 אומרים בתרומה וחבריה תעלה בקיא מין במינו ובתנאי שלא יהיה מחמץ ולא מתבל
 אבל אם היה מחמץ או מתבל אסור בכל שהוא כו' אבל מין בשאינו מינו לא נחוש בו
 אלא לנתינת טעם בלבד וכמו כן בערלה ובכלאי הכרם עכ"ל. משמע דס"ל דבמחמץ
 ומתבל יש חילוק בין מין במינו למין בשאינו מינו ובמין בשאינו מינו גם מחמץ ומתבל
 אינו אסור אלא בנותן טעם. ועוד קשה ממיש רבינו בה' תרומות פט"ו הי"ד : כבר
 בארנו בהלכות איסורי מאכלות שהמחמץ והמתבל אסור בכל שהוא לפיכך אם דיסק
 תפוח של תרומה ונתנו לתוך העיסה והחמיצה כל העיסה מדומעת ואסורה לזדים עכ"ל
 הרי מבואר דס"ל דחימוץ דפירות נמי הו"ל חימוץ גמור לאסור אפילו במשהו משום
 דמתקן הכל ולמה אינו כותב כאו מחמץ בערלה. ועוד מפורש שם דמחמץ אסור אפילו
 בשאינו מינו דפירות בעיסה הו"ל מין בשאינו מינו. והנה מהא דמתני' דפ"ה דתרומות
 מ"ב דשם לא אמר אלא תפוח שרסקו ונתנו לתוך עיסה וחמצה הרי זו אסורה. א"ל דאיכא
 למימר

למימד אסורה בנתינת טעם משאיכ' רבינו שכתב שהמחמץ והמתבל אוסר בכל שהוא לפיכך אם ריסק כו' משמע דריסק תפוח נמי אוסר את העיסה במשהוא, ובירושלמי דפיי מתרומות איתא על מתני' דתפוח שריסקו: תני ר' יוסי מתיד רבי אחי בשם ר' יוסי ברבי חנינא מה פליגין במחמץ במימיו אבל במחמץ בגופו מותר ע"ש, ועיין בריש (שם) ולפייו אולי בפס"ז דמ"א מיירי במחמץ בגופו דלא אוסר משום ערלה הילכך כתב שאור של כלאי הכרם ובפס"ו דתרומות מיירי במחמץ במימי' אך כיון דרבינו אינו מביא חילוק הירושלמי מפורש מסתמא לא ס"ל אלא כגירסת הסמ"ג דלאוין ע"ט וז"ל: וגרסינן בירושלמי הריא דאת אמר במחמץ בגופו של תפוח כלומר שכבר נילווה במים ומשים גוף התפוח בתוכו לחמצו אבל במחמץ במימיו כלומר שכל העיסה נילווה במי התפוח מותר ע"ש. איכ בסתם עיסה שנילווה במים ואיכ מחמץ במי תפוח מחמץ וכיון שהפוסקים באו"ח ס"י תסיב כתבו דדעת רבינו מי פירות מעורב עם מים מחמץ חמוץ גמור מה"ת עיין מ"ש רבינו בה' הוי"מ פ"ה היב שפיר כתב רבינו בפס"ז מה' תרומות דריסק תפוח של תרומה ונתנו לתוך העיסה דאוסר בכל שהוא משום דהתם מיירי דהעיסה היתה נילווה במים הילכך מחמץ חמוץ גמור ומתקן הכל ואסור במשהוא לא לפי הרגשת הטעם משאיכ' אם היתה נילווה במי פירות או אפילו ריסק תפוח אינו מחמץ חמוץ גמור אלא חמץ נוקשה כדאמרינן במנחות (שם) וחמץ נוקשה לדעת רבינו כיון דאינו מתקן הכל אינו אוסר אלא בנותן טעם ולפייו שאור שבערלה לא פסיקא ליה דמחמץ חמוץ גמור הילכך כתב דמחמץ בשאור שבכלאי הכרם משאיכ' הריש דס"ל דמחמץ לעולם אינו אוסר אלא כיו שהטעם נרגש איכא למימר דס"ל דנוקשה מיהא הוי אפילו במי פירות לבד כדחוכי"ח הסמ"ג (שם) מהירושלמי ע"ש, ועיין בתוס' פסחים (לה:;) ד"ה מי פירות ובמנחות (שם) ד"ה אין מחמיצין איכ' לדיודיה לעולם מתחמץ במי פירות אוסר בנתינת טעם הילכך מפרש מחמץ בתפוח של ערלה אוסר משום מחמץ והתוס' יו"ט בפ"י מתרומות מיב ד"ה וחמצה כתב דחמץ גמור לא הוי דמי פירות הן אבל נוקשה הוי ומביא בשם התוס' דדוקא כשיש מים עם מי פירות ע"ש, וכתב הפמ"ג איח ס"י תסיב דר"א ותביאו בתא"ש שם: וצ"ע דאיכ' הו"ל וז"ו גורם דאין המי פירות מחמיצין אלא בצירוף המים והו"ל כהך דערלה פ"ב מ"יא ומי"ד ע"ש, ולפי הנ"ל איכא למימר דכאן לא שייך הטעם דזו"ג משום כיון דאינו אלא חמץ נוקשה ולא הוי מתקן כולו ואינו אוסר אלא משום נותן טעם ובנתינת טעם לא שייך זו"ג דהא עכ"פ החימוץ של הערלה נותן טעם בהעיסה אך לרבינו דס"ל דמחמץ בתפוחי ערלה ע"י ריסק אוסר בכל שהוא ובעינן ע"כ לומר דמיירי כשעירב עם מים דאו הו"ל חמוץ גמור ומתקן את כולו והילכך אוסר בכלו ותיקשי הא הו"ל זו"ג איכא למימר דרבינו ס"ל דבלי מים נמי מחמץ חמץ נוקשה ועם מים מחמץ חמץ גמור כיון דבלי מים נמי מחמץ אע"ג שאינו מחמץ חמץ גמור כיון דעכ"פ חמץ נוקשה מיהא הוי זו"ג לא הוי דהא מי פירות לבד נמי יכולין להחמיץ, ומה שקשה מדברי רבינו בפירושו כבר העיר ע"ז הפ"ח (שם) וכתב ומעתה צריכין למשכונני נפשין לאפוכי בזכות הרב הגדול ז"ל דלא נשוייה ליה טועה בדבר משנה וצ"ל שכונתו בפי' המשנה היא דמתני' שנייה הוי פי' דמתני' קמיתא וה"ק לפי שאמר במה שקדם המחמץ והמתבל ור"ל שבענין מחמץ יש חומרא לעולם ותחשוב שזהו בין במין במינן ובין במין בשא"מ ואף במין בשאינו מינו לעולם יהיה חומרא ואף בשאין בו כדי לחמץ דלא בטיל בבציר מק"א ולוה ביאור שהחומרא זו אינה אלא במין במינו דלעולם לא בטיל בבציר מק"א, ומ"ש עוד הרב אבל

נטע הלכות ערלה ורבעי הארץ קסה הלכה לד.

הערלה וכלאי הכרם דשיעורן שוה מצטרפין זה עם זה.
כיצד היתה הרביעית יין מצטרפת משניהם שנפלה לתוך טאתים
רביעיות של יין הכל מותר נפלה לפחות טמאתים הכל אסור.

פ ר י צ י ו ן

אבל במין בשאינו מינו לא נחוש בו אלא לנותן טעם בלבד לא קאי אמאי דסיים
דהיינו מחמץ או מתבל דהא ודאי ליתא דהא מתבל מיירי כשיש במתבלין כרי לתבל
והיינו ניט ממש וכן מחמץ כיון שיש בו כרי לחמץ חשבינן ליה כנ"ט אלא קאי למ"ש
הרב מתחלה הנה נתבאר לך שאנו אומרים בתרומה תעלה בקיא מין במינו. לזה ביאר
רבמין בשא"מ אינו כן אלא הכל תלוי בנ"ט אבל במחמץ או מתבל במין בשא"מ לא
הוצרך לכאר מרוב הפשיטות דבוראי אסרי דהיינו ג"ט וכן מאי דנקט בחבורו בר"פ ט"ז
מה' מ"א מחמץ ומתבל במין במינו לרבותא נקטינהו לא מבעיא במין בשאימ אם יש
בהם כרי לתבל דפשיטא דאסור שהרי נרגש הטעם אלא אף במין במינו דליכא למיקם
אטעמא כל שיש כשנגדו במין בשאימ כרי לתבל אסור וכן מחמץ לא מבעיא במין
בשא"מ דחמור טפי בעלמא דהא טעמו וממשו מה"ת אלא אף במין במינו דבכל מידי
מדאורייתא בטל ברובא אעפ"כ גורו בו חכמים במחמץ לאסור בכל שהוא מפני פרוסום
הפעולה הניכר בעיטה ע"ש.

לד) **הערלה** כו' איתא בפ"ב דערלה מ"א. הערלה וכלאי הכרם עולים באחד
ומאתים ומצטרפין זה עם זה כו' רש"א אינן מצטרפין ר"א אומר
מצטרפין בנותן טעם אבל לא לאסור עכ"ל וכתב רבינו בפירושו: ואם מצטרפין זה
עם זה יש בהם שלשה מחלוקת ת"ק אומר מצטרפין בין להיתר בין לאיסור לאיסור
הוא שיהיה חלק א' מכולם נופל בפחות ממאתים חלקים יאסר הכל ולהיתר הוא שיהיה
חלק א' מכולם ג"כ נופל בר' חלקים ויהיו אותם הר' חלקים על דרך הדמיון ממין
הערלה בלבד ולא ממין כלאי הכרם ולולי חלק הערלה שנתערב בכלאי הכרם היינו
משערים הכל בנותן טעם לפי שהוא מין בשאינו מינו ואם היה נותן חלק כלאי הכרם
טעם בר' חלקים יהיה נאסר הכל מפני הטעם ואפילו היה אותו חלק פחות ממאתים
כו' אבל מפני הערלה שמצטרפה לכלאי הכרם והוא ממין הר' חלקים נחשוב כאילו
הכל מין במינו ויעלה באחד ומאתים. ור"ש אומר אין מצטרפין לא לאיסור ולא
להיתר כו' ור"א אומר מצטרפין בנותן טעם ענינו שלא יאסר בנותן טעם וזה להיתר
כמו שנתגנו הדמיון אבל לא לאסור בר' אפילו נפל בדרך דמיון ליטרא יין חציו
ערלה וחציו כלאי הכרם בפחות מר' ליטרות בין מותר לא יאסר אותו המעורב כלל
לפי שאנו לא נחשוב אותו היין האסור ליטרא אלא חצי ליטרא נחשוב אותו לפי
שלא נאמר שהם מצטרפין ליאסר והלכה כת"ק עכ"ל. ואיתא בירושלמי (שם) על
מתני' הג"ל: מצטרפין זה עם זה בין לאסור בין כרי ליתן טעם דברי ר"מ. ר"ש
אומר אינן מצטרפין (מפרש הגר"א דת"ק ס"ל הא דקתני הערלה וכלאי הכרם מצטרפין
זעין פירוש דהיינו בין לאיסור אף שאינו נותן טעם אלא שאסור מחמת שהוא פחות
ממאתים

ממאתים נקרא לאיסור ובין כרי ליתן טעם דהיינו שיש אחר ומאתים אלא שאוסרין מחמת שנותנין טעם או במין בשאינו מינו שאין הולכין אלא אחר טעם) רש"א אין מצטרפין (פי' בין לאיסור בין כרי ליתן טעם פי' בשניהם אין מצטרפין) רא"א מצטרפין בנ"ט אבל לא לאיסור מה פליגינן (פי' ר"ש ורבנן) בשנפלו ג' קבין ערלה וג' קבין כלאי הכרם (פי' או סבר ר"מ דמצטרפין) אבל אם נפלו ג' קבין ערלה (פי' שכבר בטלו ואח"כ נפלו ג' קבין של כלאי הכרם) הותר הכרי (ולא מיבעי שאין מצטרפין לאיסור אלא שאף מצטרפין אותן הג' קבין של ערלה לבטל הועוד של כלאי הכרם וכדמפרש) למה (הותר הרי יש כאן יותר מג' קבין) (ומפרש) ועוד בטלו בג' קבין וג' קבין בטלין במאתים עכ"ל. זהו גירסתו ופירושו של הגר"א ז"ל וכן הוא גירסת הר"ש אבל גירסת רבינו כמו שהוא לפנינו: מצטרפין זע"ז בין לאיסור בין להתיר כרי ליתן טעם, אך מ"ש רבינו: ולהיתר הוא שיהיה חלק א' מכולם ג"כ נופל בר' חלקים ויהיו אותם הר' חלקים על ררך הרמיון ממין הערלה בלבד ולא ממין כלאי הכרם ולולי חלק הערלה שנתערב בכלאי הכרם היינו משערים הכל בנותן טעם לפי שהוא מין בשאינו מינו ואם היה נותן חלק כלאי הכרם טעם בר' חלקים יהיה נאסר הכל מפני הטעם ואפילו היה אותו חלק פחות ממאתים אבל מפני הערלה שנצטרפה לכלאי הכרם והוא ממין הר' חלקים נחשוב כאילו הכל מין במינו ויעלה באחד ומאתים, אינו מובן הא אם נותן טעם באחד ומאתים מאי מהני הא עכ"פ מרגישין טעם איסור, וכמו ראמרין (שם מ"ו) להחמיר מין במינו כו' ויש בו כרי לחמץ בין שיש בו בעלות כו' אסור, ונראה כוונתה כך דאם נפלה הערלה או הכלאי הכרם לתוך שאינו מינו שהרין בזה שהוא אוסר בנתינת הטעם ואע"פ שיש כאן כשיעור כרי להעלות והשתא אם נפלה הערלה לתוך שאינו מינו ויש בה כרי נותן טעם היה אסור ואע"פ שיש כאן כרי להעלות ואם אח"כ נפל לשם גם כלאי הכרם ואותו כלאי הכרם הוא מין אחר עם ההיתר שנפלה בו הערלה וגמצא שעכשיו הואיל שנתרבה מין של היתר אין בהעדרה כרי ליתן טעם בכלול ומותר כיון שיש בו להעלות במאתים ואחר ואין טעם נרגש ומ"ש הגר"א ובין כרי ליתן טעם דהיינו שיש אחר ומאתים אלא שאוסרין מחמת שנותנין טעם או במין בשאינו מינו כו' מדכתב או במין בשאינו מינו כו' משמע דקודם מיירי במין במינו ואי במין במינו מה שייך נתינת טעם, ואולי לומר דמפרש אליבא דכ"ע למ"ד דהיינו רש"י והר"ש רס"ל דאפילו מין בשאינו מינו בעינן מאתים וא' וקורם אמר למ"ד דבעינן מאתים וא' אפילו בשאינו מינו ע"ז כתב דאם נותן טעם גם אחר שנתבטל במאתים וא' אוסר מחמת הטעם ולמ"ד דבמין בשאינו מינו לא בעינן מאתים וא' ואין הולכין אלא אחר הטעם אין חילוק אם הנתינת טעם מאיסור אחד או משני מיני איסורים דמצטרפין זע"ז. והר"ש שכתב: ובנותן טעם כגון יין של ערלה וכלאי הכרם שנפל לתבשיל ומצטרפין לאיסור בנותן טעם אע"פ שיש בו לעלות באחד ור' עכ"ל הא יין בתבשיל וראי מין באינו מינו הוא ומין באינו מינו לא שייך השיעור דמאתים ואחר איכא למימר דהר"ש לטעמיה אוזיל שהוא סובר כרש"י דמין בשאינו מינו היכא דאיתא איסורא בעיניה בעינן מאתים ואחד כמיש לעיל, והר"ש ובפי' מהריב"מ מפרשים דהא דמצטרפין זע"ז בין לאיסור היינו כדקאמר בירושלמי דאמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן בשם ר' מאיר כל האיסורים מצטרפין ללקות עליהם בכזית משום לא תאכל כל תועבה כו' א"ג לאיסור כגון ענבים דערלה וכלאי הכרם שנפל לתבשיל ע"ש. ורבינו ביר החזקה פט"ו ממאכלות אסורות לא כתב כפירושו ברברי הת"ק אלא דמצטרפין זע"ז לענין איסור

איסור בלבד כמו שהבאתי כאן בפנים ולא זכר כלל מענין צידוף להיתר לענין נתינת טעם כמו שהוא מפרש רבדי ת"ק בפירושו ומשמע מכלל דבריו שאין צידוף האיסורין אלא לענין איסור בלבד לא לענין מלקות ולא לענין היתר נתינת טעם לענין מלקות משום דהא פסק בפיר מה' מ"א ה"טז כל איסורין שבתורה אין מצטרפין וע"ז חוץ מאיסורי נזיר כו' ע"ש. ורוקא למלקות אין מצטרפין אבל לענין לאסור וראי מצטרפין וטעמא רמילתא משום דרבינו כתב שם: כל איסורין שבתורה אין מצטרפין וע"ז כו' לפיכך הלוקח מעט חלב ומעט רם ומעט בשר בהמה טמאה ומעט בשר נבלה ומעט בשר דג טמא ומעט בשר עוף טמא וכיוצא באלו משאר האיסורין וצידוף מן הכל כזית ואכל אינו לוקח ורינו כרין אוכל חצי שיעור עכ"ל הרי לא גרע איסורן מחצי שיעור וחצי שיעור נמי אסור מהית ואוסר התערובות ועיין מ"ש המראה פנים על הירושלמי רגזיר פ"ו ה"א. ומדלא זכר רבינו ענין להיתר ולענין נתינת טעם מוכיח המראה הפנים בפ"ב רעלה ה"א דרבינו חזר מזה ולריגא לא פסק כפירושו אלא רמצטרפין וע"ז לענין איסור בלבד שאין צירף האיסורין אלא לענין איסור בלבד ע"ש. וטעמא רמילתא אינו מבאר למה רבינו חזר מפירושו ונראה דזה תליא אם אמרינן לענין ביטול נתינת טעם למ"ד אין איסורין מבטלין זה את זה גם ביטול הטעם אינו ביטול או נימא כיון דהטעם נתבטל ואינו נרגש אי"כ אפילו אם נימא דאין איסורין מבטלין זאיז מאי הוי הא האיסור אינו אסור אלא מחמת הטעם דהא מהית בטל ברוב וטעם אינו נרגש כבר שעבר ובטל מחמת האיסור שניתוסף על ההיתר. הנה לשיטת רש"י דבפחות מששים לא מהני טעימת קפילא ואפילו ברור לנו דליכא נותן טעם מ"מ אסור כ"ז דליכא ששים א"כ ה"ה למ"ד דאין איסורין מבטלין זאיז אינו מועיל הא דנעשה ע"י התערובות שלא נרגש הטעם הא סוף סוף אינו מועיל כ"ז שאין רין ביטול לפי השיעור ששיערו החכמים לבטל וכיון שעפ"י דין אין רין ביטול האיסור אלא ע"י דברים המותרים ולא ע"י איסורים אינו מועיל מה שהטעם אינו נרגש א"כ רבינו רס"ל רמהני טעימה אפילו בפחות מששים כמיש רבינו בפי"ט ממאכלות אסורות היט ע"ש. אי"כ אעפ"י דפסק דאין איסורין מבטלין זאיז עיין בפייח מה' פה"מ ע"ש. הא עכ"פ טעמא ליכא והו"ל כטעימה בפחות מששים אולם איכא לחלק דהתם הוא רמהני טעימה דהא עכ"פ רובא מיהא הוי רכבר בטל ברוב וטעם נמי ליכא משאי"כ כאן דאפילו רובא נמי ליכא דהא איסורין אין מבטלין זאיז כלל הילכך אע"ג דליכא טעם נמי אסור ראפילו ביטול ברוב ליכא דהא איתא בזבחים (ע"ח): אמר ר"ל הפיגול והנוטר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור אי"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו שי"מ תלת שי"מ איסורין מבטלין זאיז כו' ומסיק הגמר ופליגא דרי"א דאמר ר"א כשם שאין מצות מבטלות זאיז כך אין איסורין מבטלין זאיז ע"ש. הרי למ"ד דאין איסורין מבטלין זאיז אפילו ברוב לא מבטלין. אך איכא למימר דלא רמי דהתם גם הרוב מהאיסור וכיון דאין איסורין מבטלין זאיז ליכא ביטול כלל משאי"כ הא דאמרינן ערלה וכלאי הכרם מצטרפין וע"ז איכא בתערובות רוב היתר אי"כ בטל ברוב היתר והאיסור מצטרף דק להפסקת טעם הרגשת האיסור אי"כ האיסור שמצטרף לכלות הטעם לא גרע מטעימת קפילא רמועיל לרעת רבינו אפילו בפחות מששים תרע דהא רבינו פסק דאין איסורין מבטלין זאיז ופסק דתרומה מעלה את הערלה ואת כלאי הכרם וכן הערלה וכלאי הכרם מעלין את התרומה וכן הערלה מעלה את כלאי הכרם וכלאי הכרם את הערלה כדאיתא בפ"ב רעלה ועיין בפס"ו מה' מאכלות אסורות ולקמן בפנים הליו והיינו משום דמפרש שם בירושלמי:

קסח פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

בירושלמי: אמר רב קורמוס לא שהתרומה מעלה את הערלה אלא שהתרומה מצטרפת עם החולין להעלות הערלה ע"ש והיינו משום דאציג דלהעלות איא משום דאין איסורין מבטלין זאיז אבל מצטרפין עם החולין משום דכבר נתבטל ברוב היתר אך לפיזי אינו מובן מ"ש הרא"ש בתשובה כלל עשרים ס' ב' לענין מה שמתיר כ"ט זיתים של היתר שנפלו בו זית של חלב ובקדידה אחרת היו בו ל' של היתר ונפל לתוכה זית של דם ונתערבו יחד אלו שני תערובות ודאי אני מתירן אפי"ש שכל תערובות היה לבדו אסור הותר כשנתערבו יחד בשוגג ומדמה להא דזבחים פרק התערובות אמר ר"ל הפגול והטמא והנותר שבללן זה בזה ואכלן פטור אי אפשר שלא ירבה מין על חברו ויבטלנו ע"ש. ליל לדמות לר"ל שס"ל איסורין מבטלין זאיז הא אפילו למ"ד דאיסורין אין מבטלין זאיז גמי אתי שפיר דנהי דלבטל לא מבטלין אבל לצרף מצרפין כיון דברוב היתר כבר בטל ואיכא למימד דזתו טעמו של הטור והמחבר בש"ע י"ד ס' צ"ח סעיף ט' שכתב דברי הרא"ש שכתב שם קדירה שיש בה נ"ט זיתים היתר ונפלו בה ב' זתים א' של דם וא' של חלב כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חברו ע"ש. והרבה אחרונים מקשים למה הביאו הטור והמחבר דינו של הרא"ש בלי שום חולק ולפי מה שהוכיח הרא"ש לדינו מהא דזבחים דאיסורים מבטלים זאיז א"כ משמע דלדעת רבינו שפסק דאין איסורים מבטלין זאיז אינו מצטרף האיסור לבטל ולמה סתם הטור והמחבר ולא כתבו דעות הפוסקים שפסקו דאין איסורים מבטלין זאיז אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דלא פליגי אם איסורין מבטלין זאיז או אין מבטלין אלא היכא דגם הרוב צריכין לעשות ע"י הצטרפות אבל היכא דהרוב איכא בלי הצטרפות והצטרפות לא בעינן אלא לענין נתינת טעם לכ"ע מועיל ביטול הטעם ע"י הצטרפות. דהא הרא"ש (שם) הביא רא"י ג"כ מהא דתרומה מעלה את הערלה כו' וזהו אליבא דכ"ע דגם רבינו מודה דאם הרוב לבטל איכא מהיתר והצירוף מהאיסור רק לבטל הטעם מהני גם למ"ד אין איסורין מבטלין זאיז. לכן נלע"ד דרבינו ביד חזקה דלא כתב אלא לענין צירוף לאיסור ולא לענין היתר לאו משום דחזר ממיש בפירושו אלא דאין צורך לפרש דזה נכלל בדין מ"ש כבר בפ"ט ממיא הי"ג דמהני טעימת קפילא אפילו בפחות מס' משום דעכי"פ הטעם נתבטל ואין טעם היה בערלה וכלא"מ מצטרפים לבטל הטעם וכיון דאין טעם וביטול במאתים ואחד גמי איכא הילכך גיחר לגמרי וע"ד מ"ש יד אברהם ב"י ד ס' צ"ח דדין זה דאיסורין שאין טעמם שוה מבטלין זאיז אינו אלא בשני מיני איסורין של שני שמות אבל באיסור של שם אחד אף שאין טעמם שוה ואינו נרגש בקדירה כגון חלב ובשר של נבילה או טריפה כיון דהכל איסור אחד איא שיהא בטל ע"ש לענין שאין חילוק בזה אלא אם בתערובות יש רוב מהיתר ובטל ברוב מה שאסור מחמת הטעם מועיל ביטול הטעם אפילו ע"י איסור ואפילו משם אחד ובלבד שלא יבטל לכתחלה כמו שנכתוב לקמן.

הלכה לה.

נפלה סאה של ערלה לתוך מאה סאה ונאסר הכל לא יביא סאה סאה אחרות ויצרף כדי שתעלה באחד ומאתים. ואם עבר ועשה הכל מותר. ואעפ"כ קנסו אותו חכמים ואסרו הכל. וכיון שהוא קנס אין אוסרין תערובת זו אלא על זה העובר שביטל האיסור אבל לאחרים הכל מותר ובשוגג לא קנסו. וכן אסור לפצוע האנוזים ולפרר הרמונים ולפתוח התביות אחר שנאסרו כדי שיעלו באחד ומאתים שאין מבטלין איסור לכתחלה ואם עשה כן קונסין אותו ואוסרין עליו.

פרי ציון

לה) נפלה כו' איתא בפ"ה דמס' תרומות מ"ט: סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור עכ"ל, וכתב רבינו בפירוש: ואמרם ואח"כ נפלו חולין רצה בה שנפל מן החולין מה שהשלים לק' סאה של חולין או הוסיף עליהם והעיקר אצלנו אין מבטלין איסור לכתחלה ולפיכך אסרו כל מי שהרבה החולין על התרומה במזיד וזה האיסור קנס לפי שבטל איסור עכ"ל, ומתני' זו דייקנין לכל איסורים שבתורה דאין מבטלין איסור לכתחלה וכדאמרין בביצה (ד':) ותנן אין מבטלין איסור לכתחלה כמ"ש התוס' בביצה (שם) ד"ה ותנן והר"ש בתרומות (שם) ע"ש. וכך הלכה רווחת הוא ופשיטה בכל התלמוד. ואיתא בירושלמי בתרומות (שם) ר' אבהו בשם רבי יוחנן כל האיסורים שריבה עליהן שוגג מותרין מזיד אסורין ולא מתני' היא שוגג מותר מזיד אסור מתניא בתרומה אתא מימר לך אפילו שאר כל הדברים עכ"ל. והביאו הר"ש שם ובתשובת הרשב"א סי' תש"ל ובת"ה בית ד' שער ג' ע"ש הירושלמי סובר אי לאו דאמר רבי יוחנן האי דינא ממתני' לא הוה מצינו למילף לשאר איסורים משום דהו"א תרומה שאני דחמירא דאית בה עון מיתה. אך זה לא יתכן לשיטת ר' יוחנן ביבמות (פכ.). אליבא דר"י דתרומה בזמן הזה דרבנן לא שייך לומר סברא הנ"ל דאי לאו דאמר ר' יוחנן אפילו שאר איסורים הו"א דתרומה שאני דחמירה הא תרומה בזמן הזה ליכא עון מיתה, ואולי נפרש מתניא בתרומה פי' בתרומה הוא דאמרין בשוגג מותר משום דר' יוחנן ס"ל דתרומה בזמן הזה דרבנן הילכך מקלינן בתרומה טפי משא"כ בשאר איסורים דאיסורים מה"ת או תרומה שאני דקי"ל דלכהנים מותר ואפשר לכהנים בזול למכור משא"כ בשאר איסורים דחמיר דאסור לכל אפילו בשוגג אסור דגורנין שוגג אטו מזיד אתא מימר לך אפילו שאר כל הדברים שאסורים מה"ת ולכל גמי שוגג מותר ולא גזרינן שוגג אטו מזיד והכי מוכח בהדיא מהירושלמי דעיקר חידוש דר' יוחנן לענין דשוגג מותר בשאר איסורים דבפ"ג דערלה ה"ו הובאה הברייתא דפליגי ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ר"מ סובר דבין שוגג ובין מזיד נתפצעו לא יעלו ור' יהודה סובר דבין שוגג בין מזיד יעלו ור' יוסי סובר דשוגג יעלו ואמרין התם מ"ט דר' יוסי דסובר דשוגג

דשוגג יעלו: כיי דאמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן כל האיסורין שריבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור עכ"ל הרי מבואר בהדיא דעיקר חידוש דר' יוחנן לענין שוגג מותר ע"ש. ואם האיסור דאין מבטלין מה"ת או מדרבנן הוא פליגי בזה התוס' והראב"ד דבפ' גיד הנשה בשמעתתא זורוע בשלה דפליגי ר' אבא אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בששים ור' אסי אמר ד' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורי תורה במאה ושניהם לא למדו אלא מן הזורוע בשלה מ"ד בששים קסבר בשר ועצם בהרי בשר ועצם משערינן והו"ל ששים ומר סבר בהדי בשר משערינן והו"ל מאה ולר"י דאמר מין במינו לא בטיל ליגמר מזדוע בשלה דבטיל ומשני חדוש הוא דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחלה והכא מבטלינן שהרי מבטלין אותו עם האיל לכתחלה וכתבו התוס' דהא דאין מבטלין אינו אלא מדרבנן והא דאמרין הכא חידוש הוא ה"ק חדוש הוא שחדשה תורה שמצוה לבטלה משא"כ בעלמא שאע"פ שמוותר לבטלה גנאי הוא לבטלה. והראב"ד ס"ל דאיסור אין מבטלין מה"ת הוא ויליף מדקדי ליה לזרוע בשלה חדוש עיין בת"ה להרשב"א (שם) ובר"ן פגה"נ בסוגיא זורוע בשלה. ודעת רבינו שאסור לבטל מה"ת כמו שהוכיח הפ"ה ב"ד צ"ט ס"ק ח' מכתב בפס"ו ממ"א וז"ל: אסור לבטל איסורין של תורה כו' והם בטל הרי זה מותר ואע"פ כן קנסו אותו חכמים ואסרו הכל מכתב מתחלה אסור לבטל ואם בטל כו' וקנסו אותו חכמים משמע דהאיסור דלכתחלה ומותר בדיעבד מה"ת הוא ומ"ש ואם ביטל הרי זה מותר לא מיירי אלא באיסורין של תורה ושיעורין דרבנן וכדמסיים הרי שנפלה סאה של ערלה אבל במין בשאינו מינו ואיכא טעמו וממשו דהיינו כזית בכדי אכילת פרס לדעת רבינו דס"ל טעם כעיקר לאו מה"ת או למאן דס"ל טעם כעיקר דאורייתא אפילו דליכא כזית בכדי א"פ דאכתי אסור מה"ת אף אם ביטל בשוגג אינו מבטל דקנסינן שוגג אטו מזיד ע"ש. וה"ה מין במינו וליכא רוב דשיעור מה"ת הוא ולמ"ד דהא דאין מבטלין איסור לכתחלה אינו אלא מדרבנן אפילו באיסור דאורייתא ובשיעור דאורייתא לא קנסינן שוגג אטו מזיד דגם מזיד אינו אסור מותר משמע דס"ל דקנסינן שוגג על י"ד שם, ורבינו שם רלא הזכיר כלל דין דאם שוגג מותר משמע דס"ל דקנסינן שוגג אטו מזיד אפילו בשיעור דרבנן כיון דאיסור דאין מבטלין לכתחלה דאורייתא הוא ועיין מ"ש לקמן הלכה ל"ו והכ"מ (שם) כתב: שאע"פ שלא חילק בכך בפירושו יש ללמוד כן מדבריו שכתב שאסרו אותו חכמים משום קנסא והרבד ברור דלא שייך קנס לעושה בשוגג עכ"ל לפמ"ש לעיל דרבינו ס"ל דבדאורייתא קנסינן שוגג אטו מזיד הרי קנסינן לעושה בשוגג ואיך אפשר לומר דלא שייך קנס לעושה בשוגג ואם כוונתו ברבר דרבנן הו"ל לפרש וכן בפס"ו ממ"א הי"ב כתב רבינו: ואסור לפצוע האגוזים ולפרר הרמונים ולפתוח החביות אחר שנאסרו כדי שיעלו באחד ומאתים שאין מבטלין איסור לכתחלה ואם עשה כן קונסין אותו ואוסדין עליו עכ"ל. ולא כתב דין דשוגג מותר כדאיתא בברייתא דגיטין (נר:): ובירושלמי פ"ג מערלה (שם) ונ"ל דרבינו סמך אמ"ש בפ"ג מתדומות ה"י: סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ונפלו אחרים עד שהוסיפו על מאה אם בשוגג הרי זו עולה במאה ואחד ואם במזיד הרי הכל מדומע שאין מבטלין איסורי תורה לכתחלה עכ"ל, ומדין תרומה שהמקור ממנה ר"פ דתרומות למדין לכל האיסורין שבתורה כמו שלמד ר' אבהו בשם ר"י (שם) לענין שאר איסורי תורה ובפ"ג דערלה (שם) לענין ערלה הילכך אין לרבינו צורך לחזור לפרש במקומות אחרים דבשוגג מותר. א"כ הראב"ד ולהפ"ה גם אליבא דרבינו דס"ל אין מבטלין

איסור

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קעא

איסור לכתחלה דאורייתא הוא אין שוגג מותר אלא בנפלה טאה של ערלה לתוך מאה טאה ונאסר הכל מדרבנן שהצרכיו מאתיים ואחד אם הביא בשוגג מאה טאה אחרות לצרף כדי שתעלה באחד ומאתים כיון דשוגג הוא מותר משום דבזמן שהוסיף לבטל לא הי' כבר אסור מה'ת אבל אם לא נפלה כלל ועכשיו מתחלה מערב בשוגג במאתים ואחד גם שוגג אסור דהא הביטול אסור מה'ת ועבר על התורה קנסו שוגג אטו מזיד ולהתוס' אפילו ביטול שמתחלה בשוגג מותר ולא קנסינן שוגג אטו מזיד דאיסור ביטול אינו אלא מדרבנן ולא קנסו שוגג אטו מזיד בדרבנן וכן למ'ד דערלה בזמן הזה דרבנן כמ'ש לעיל גם לרבינו והראב"ד בשוגג מותר אפילו ביטול מתחלה ומ"ש לרבינו נפלה טאה של ערלה כו' לאו דוקא. ושמן רוקח ח"ב סי' י"ד האריך להוכיח דרבינו ס"ל דאיסור אין מבטלין אסור לכתחלה אינו אלא דרבנן ע"ש.

והנה בגיטין (נד:) איתא ורמי דר"י אדר"י דתנן נטיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנטיעות אחרות הרי זה לא ילקט ואם ליקט יעלו באחד ומאתים ובלבד שלא יתכוין ללקט ר"י אומר אף במתכוין ללקט יעלו באחד ומאתים (משני) הא איתמר עלה כו' חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת עכ"ל. וכתב רש"י בדה"א אין אדם אוסר כו': אין לך אדם נוטע ערלה בין שאר נטיעות בלא סימן ואוסר כרמו בשביל נטיעה אחת וכיון דלא שכיחא לא אחמיר בה רבנן אבל נפילת איסור בהיתר שכיחא עכ"ל. מדבריו משמע דעיקר טעמא דחזקה דאא"כ טובב רק לפרש הטעם הא דאם ליקט במתכוין בדיעבד ועלה באחד ומאתים ולא קנסינן ליה כשאר מבטל איסור לכתחלה משום דלא שכיחא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן ולא יועיל טעם זה להתיר ללקט לכתחלה דהא אפילו ר"י מודה דלכתחלה אסור דהא אמר אף המתכוין ללקט לשון דיעבד הרי מוכח דאין מבטלין איסור לכתחלה איסור מה'ת הוא דאל"כ הו"ל להתיר לבטל לכתחלה מטעם מילתא דלא שכיחא ל"ג רבנן אלא ודאי דאיסור ביטול לכתחלה מה'ת הוא ואיסור בדיעבד אינו אלא מדרבנן הילכך מותר בדיעבד דבמילתא דלא שכיחא לא תקנו לאסור בדיעבד אולם בערלה פ"א מ"ו איתא בהדיא דמטעם מילתא דלא שכיחא מותר אפילו לכתחלה ואפילו בערלה וכלאי הכרם אע"ג דאסור בהנאה וז"ל: רי"א אף יתכוון ללקט ע"ש. וכתב הר"ב (שם) אף יתכוין וילקט דחזקה אין אדם אוסר כרמו בנטיעה אחת ולא חיישינן דלמא אתי לערב הנטיעה לכתחלה ואע"ג דבעלמא אין מבטלין איסור לכתחלה הכא מלתא דלא שכיחא הוא לא גזרו עכ"ל. וכמו שכתב רבינו לקמן הלכה ל"ו ובחבורו בפט"ו ממ"א הלכה כ"ה: נטיעה של ערלה שנתערבה בנטיעות כו' הרי זה לוקט לכתחלה מן הכל ע"ש. אולם זה תליא אם נימא דהתחלת הביטול הוא משעת לקיטה ואילך וקודם הלקיטה היה כל פרי אסור מה'ת מטעם קבוע או דנימא דהתערובות כבר התחילה להתבטל בתערובות הנטיעות וקודם הלקיטה אסור מדרבנן דמחוברים חשובים והלקיטה היא כמו להוסיף להתיר גם מה שהיה אסור לפני הלקיטה מדרבנן ובמילתא דרבנן מהיג הסברא דמילתא דלא שכיחא להתיר אפילו לכתחלה אבל לבטל ביטול שמתחלה איכא למימר דאסור מה'ת אפילו במילתא דלא שכיחא. והנה דעת רש"י מבואר דס"ל דכ"ו שהפירות מחוברים לקרקע יש להם דין קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואסור מה'ת אפילו למ"ד דספיקא דאורייתא לחומרא מדרבנן דהו"ל איקבע איסורא וכ"ש לפי הוכחת האחרונים שהוכיחו לשיטת רש"י וכל ספיקא דאורייתא לחומרא מדאורייתא דבגיטין (שם) ד"ה הרי זה כתב וז"ל: דכל זמן שהוא במקומה כמחובר חשיבא ולא בטלה וכי לקיט לפירות

לפירות ומבטל להו במאתים הוי מבטל איסור לכתחלה עכ"ל. הרי מבואר דס"ל דנטיעות ערלה שנתערבו כל זמן בהיותן מחובר אסורין מהתורה מטעם קבוע ומ"ש כמחובר בכף הרימיון הא מחובר ממש הוא קמ"ל ראע"ג דכבר עומד לקצור וכל העומד לקצור תקצור רמי עיין בח"מ סי' צ"ה סעיף ב' מ"מ כ"ו שלא קצר כמחובר גמור הוא ולא בטיל משום קבוע ואח"כ ראיתי להרש"ש שעמד בזה ותיקן והגיה לכתוב הנוסח ככה וז"ל: דכ"ו שהוא במקומה מחובר חשיבא ע"ש. אך לפי הנוסח הזה אפשר לפרש הכוונה דקודם הלקיטה אסור מדרבנן דאינו בטל מטעם חשיבות הנטיעות, והתפארת ישראל מפרש כוונת המשנה הנ"ל דהא דאינו בטל קודם הלקיטה משום קבוע הוא ע"ש, ומרבירי רבינו איכא להוכיח דקודם הלקיטה אינו בטל מה"ת משום קבוע מדכתב טעמא דהתירו לו ללקוט לכתחלה משום חזקה שא"א אוסר כדמו כו' תיפוק ליה משום דאיסור מדבריהם מבטלין אפילו לכתחלה כמ"ש רבינו בפס"ו ממ"א הלכה כ"ו וז"ל: אבל באיסור של דבריהם מבטלין האיסור לכתחלה ע"ש. אך איכא למימר ולא אמר רבינו דאיסור מדבריהם מבטלין לכתחלה דוקא איסור שאין לו עיקר מה"ת, דהא כתב (שם הכ"ה): אסור לבטל איסורין של תורה לכתחלה כיצר הרי שנפלה סאה של ערלה לתוך מאה סאה ע"ש, והא ערלה שנפלה סאה לתוך מאה סאה האיסור תורה כבר עבר ובטל דמדאורייתא חד בתרי בטל, כדאיתא בגיטין (שם) ע"ש, ואעפ"כ כתב רבינו דאסור להוסיף ולבטל באחד ומאתים והיינו טעמא משום דעיקרן דאורייתא ומ"ש רבינו דאיסור מדבריהם מותר לבטל לכתחלה מיירי באיסור מדבריהם שאין לו עיקר מה"ת כמו שהוא מפרש: כיצר חלב שנפל לקדרה שיש בה בשר עוף ע"ש והוא סובר דבשר עוף בחלב אינו אסור אלא מדרבנן והו"ל כמו איסור מוקצה דרבנן דאמרין בביצה (ד: ד) בהירא דמבטלין ואפילו לכתחלה ע"ש, ולפמ"ש הכ"מ (שם) דבשר עוף בחלב חשיב יש לו שורש מה"ת, ומסיק דלפי האמת פשט דברי רבינו נראה שכל שאינם איסורי תורה ממש מותר לבטל איסור לכתחלה ע"ש, א"כ תקשה למה סאה ערלה לתוך מאה סאה דהאיסור תורה כבר אויל ע"י ביטול חד בתרי וכ"ש חד במאה למה אסור להוסיף ולבטל ונראה דשלשה סוגי איסור דרבנן גינהו, א) אין לו עיקר מה"ת כלל כגון מוקצה דרבנן, ב) יש לו דוגמא לאיסור התורה והוא עצמו אינו אלא מדרבנן, ג) איסור שהוא בעצמו אסור מה"ת אלא שנעשה אח"כ מדרבנן כגון איסור מה"ת שנתערב כגון סאה ערלה שנפלה במאה סאין הרי האיסור התורה יצא מלהיות דאורייתא ונשתנה להיות רבנן עד שיהי' במבטל מאתים וא' ואז גם איסור מדרבנן אינו, א"כ עצם האיסור מה"ת הוא ונשתנה רק לפי השיעור של המבטל, לענין לבטלם לכתחלה חלוק דיניהם, השני סוגי דרבנן שהם בעצמם לא היו אף פעם מה"ת כגון איסור מוקצה וכגון בשר עוף בחלב לשניהם רין אחר להם ומותרין לבטלם לכתחלה, והסוג השלישי שהוא בעצמו איסור מה"ת ורק המבטלים עשו אותו מן דאורייתא דרבנן איסור כזה אין מבטלין להוסיף השיעור עד כדי לבטלו לגמרי לעשות אותו היתר גמור, אח"כ ראיתי בספר תמים דעים סי' ר' שכתב בשם הראב"ד חילוק ברוח אחר וז"ל: ונראה דאיכא אמרינן בדרבנן מבטלינן איסור לכתחלה דוקא היכא דליכא למגור בה בדאורייתא כגון תרומת ח"ל דבח"ל אין תרומת דאורייתא כלל אבל שומנו של גיד איכא למיגור משום גיד ופחות מס' דאיכא למגור אטו מחצה למחצה דהוי איסורא דאורייתא כה"ג אין מבטלין עכ"ל א"כ אפילו באיסור דעיקרו מדרבנן אוסר לבטל לכתחלה משום גזירה אטו דאורייתא היינו משום דהראב"ד לשתתיה אתי שפיר דהוא

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון מעג

הוא ס"ל דאיסור דאין מבטלין לכתחילה דאורייתא הוא הילכך גזרינן איסור דרבנן אפילו שאין עיקר דאורייתא אטו איסור דאורייתא משא"כ לשיטת רבינו דס"ל אין מבטלין איסור לכתחלה אינו אסור אלא מדרבנן שפיר מחליקין כחילוק הנ"ל ובוה יתורץ הדקדוק של הלחם משנה (שם) יש שמדקדק למה שינה רבינו המשל, דכאן אמר סאה של ערלה שנפל לתוך מאה סאה ואח"כ אמר חלב שנפל לקדרה שיש בה בשר עוף גם בראשונה היה לומר כיצד כגון חלב שנפל לתוך בשר בהמה ע"ש מ"ש רבינו המשל בערלה ולא כתב המשל לענין חלב שנפל לתוך בשר בהמה מדוקדק מאד דאי הוה אמר המשל בחלב שנפל לתוך בשר בהמה הוא דוקא בתערובות בור"ח דכ"ו שנותן טעם אסור מה"ת דהא בבור"ח כ"ע מורים דהטעם אסור כעיקר מה"ת הוא דאסור להוסיף ולבטל דהא מבטל איסור מה"ת משא"כ סאה של ערלה שנפל לתוך מאה סאה דאיסור מה"ת כבר עבר ובטל ולא נשאר רק איסור דרבנן מותר להוסיף ולבטל ולא דמי לחלב שנפל לתוך קדרה שיש בתוכה בשר מפני שכ"ו שנותן טעם אסור מה"ת הילכך אמר המשל לענין ערלה שנפל לתוך מאה אע"ג דאיסור תורה כבר נתבטל אע"כ אסור להוסיף וכ"ש לענין בור"ח שאסור להוסיף לבטל וכ"ו אינו אלא סאה ערלה או כלאים שנתערבה במאה אבל נטיעות שנתערבו במחובר אפילו נתערבו במאתים ואחד כל פרי ופרי אסור מה"ת מטעם דכ"ו שמחוברים לקרקע הו"ל קבוע, אולם זה תליא לפי מחלוקת הפוסקים לענין קבוע שאינו ניכר אם הו"ל דין קבוע או לא, לדעת התוס' והרא"ש קבוע שאינו ניכר לא הוי קבוע דאורייתא א"כ ה"ה גבי נטיעות של ערלה שנתערבו במחובר ג"כ הו"ל קבוע שאינו ניכר, ולדעת הב"ח והט"ו והש"ך דס"ל גבי עשר חנויות ובכ"א יש בהמה אחת ונמצאת ריאה א' טריפה באופן שיש חנות א' ודאי טריפה רק שאינה ניכרת איוו היא הו"ל קבוע דאורייתא דדין קבוע מוארב לו נפקא פרט לזורק אבן לגו, והתם כיון שנודע שיש שם ישראל אע"ג דאינו נודע כלל איפה הוא הישראל והו"ל קבוע ה"נ דכותיה הוא, א"כ ה"ה הנטיעות של ערלה שנתערבו בין שאר הנטיעות לפני הלקיטה אסורין מן התורה מטעם קבוע ואיקבע איסוריה, והבינת אדם שער הקבוע סו' ג' מוכיח דדעת הרמב"ם בפ"ה דטהרות מ"ה דקבוע שאינו ניכר הו"ל קבוע דאורייתא ע"ש, לפי הנ"ל מובן שפיר הא דבעי רבינו לומר הטעם הדתיורו לו ללקוט לכתחלה משום חזקה שא"א א"כ אע"ג דס"ל דאיסור אין מבטלין כו' אינו אלא מדרבנן משום דכיון דעצם האיסור מה"ת הוא אסור להוסיף ולבטל אפילו כשכבר האיסור התורה נתבטל מפני שהאיסור מה"ת ורק השיעור מדרבנן ותוצאות איסור דאורייתא הילכך אי לאו הטעם דחזקה אא"כ היה אסור ללקט, ועוד לפני שילקט אסור הפירות מה"ת מטעם קבוע, הילכך בעינן הטעם דחזקה אא"כ והנה בפירוש המשניות פ"א מ"ו כתב באה"ד וז"ל ע"כ כשיתערב זו הנטיעה האסורה בכלל נטיעות המתורות אפילו היו אלף אסור ללקוט מהם שום דבר לכתחלה לפי שאינו יודע אם מן הפרי המתירים לקט אם מן האסורים ולא לקט דבר מאותן הנטיעות דין אותו הפרי הנלקט מהן אם נתערב ממנו חלק באחד ומאתים חלקים מפירות אחרות מותרות הכל מותר לאכילה עכ"ל, הרי מפורש ס"ל דאפילו אחר שילקוט נשארים כל הפירות אסורים וצריך להבין אמאי אסורים גם לאחר שילקט הא אפילו אם נימא דכל זמן שהי' מחובר לא נתבטל ואסורים כמי שלא היה נתערב מעולם והו"ל כמו שכל פרי יחידי הוא משום דהו"ל כמו קבוע אך למה אסורה גם לאחר שילקט כל הפירות ובין כולם יש בודאי כדי לבטל במאתים ואחד וליל פירות אחרות ואם נימא

טעמא

קעד פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

טעמא דמילתא דלא בטיל כלל כל הזמן שמעורב אפילו לאחר שלקט ונחשב כמו כל הפירות אסורות וצריכין נגד כל פירי ופירי שיעור לבטל עפ"י מ"ש המרדכי מסוף חולין דנולד איסור בתערובות לא בטיל ולפי"ז הא דאמרינן במתני' יעלה באחד ומאתים הפי' אם נתערב בפירות אחרות המותרות אז יעלה באחד ומאתים אבל הפירות שלקטו מהנטיעות שנתערבו כל הפירות שלהם אסורין אך בחבורו (שם) כתב דמותר ללקט אפילו לכתחלה משום דפסק כר' יוסי ומ"ש בפ"י המשנה אליבא דת"ק הוא ועיין מ"ש לקמן בהלכה ל"ו בענין זה למה בפ"י המשניות פסק כת"ק ובחבורו פסק כר' יוסי ע"ש. והוכחתי דזה תליא בשיטת הירושלמי ושיטת הבבלי ע"ש. הנה מ"ש לחלק בין איסור שהוא בעצם דאורייתא ורק השיעור מדרבנן דמי לאיסור דאורייתא היינו לענין שאין מבטלין לכתחלה אבל לענין לקנוס שוגג אטו מזיד כאיסור דרבנן הוא ולא קנסינן שוגג אטו מזיד דהא מקור דין אין מבטלין איסור לכתחלה מתרומה ילפינן ובתרומה כתב רבינו דסאה תרומה נפלה לפחות ממאה אם הוסיף עד כרי לבטל יש חילוק בין שוגג למזיד אפילו אם נימא דרבינו ס"ל דאיסור אין מבטלין מה"ת הוא כמו שהוכיח הפ"ח וכדכתבתי לעיל דאם כוין דאורייתא למה מחלקינן בין שוגג למזיד דהא בפ"ז רחובל ומזיק פסק רבינו כר"י דהמטמא בשוגג פטור במזיד חייב ולא קנסינן שוגג אטו מזיד ובפ"ז מה' שבת פסק דהמבשל בשבת אפילו בשוגג יאכל במוצאי שבת ולא בו ביום ע"ש. ובפס"ג (שם) פסק דהמעשר בשבת בשוגג יאכל בו ביום ע"ש. ועיין בפ"י מה' תרומות ויש להוכיח דבאיסור מה"ת ושיעור דרבנן לא קנסינן שוגג אטו מזיד דאיתא בגיטין (שם): ורמי דר' יהודה אדר' יהודה בדרבנן דתניא נפלו ונתפצעו אחד שוגג ואחר מזיד לא יעלו כו' והא הכא דאורייתא חד בתרי בטל ורבנן הוא דגזור וקא קניס ר"י ע"ש ואם נימא דלענין קנסינן שוגג אטו מזיד איכא חילוק בין איסור בעצם דרבנן לאיסור בעצם דאורייתא והשיעור דרבנן א"כ מר"י אר"י לא קשה מידי דהא נפלו ונתפצעו בעצם איסור דאורייתא הוא אלא ודאי דאין חילוק, וע"ד אם ביטל במזיד ורק טעה בדיון ואומר מותר אם דין שוגג יש לו הט"ז בי"ד (שם) סק"ט מוכיח דדין שוגג הוא מתשובת מהרי"ק שורש קס"ז שפסק באשה שזינתה והיא לא ידעה אם יש איסור בדבר אם יחשב שוגג וטרח למצוא סברות דלא מחשיב שוגג מטעם שעכ"פ היא מתכוונת למעול מעל באישה ומזנה תחתיו דהא לא כתיב איש כי תשטה אשתו ומעלה מעל בה' דלישתמע כמתכוונת דוקא לאיסור אלא ומעלה בו מעל כתיב עכ"ל שמע מינה בשאר דוכתיה דלא שייך האי טעמא שפיר מקרי שוגג אם טעה בדיון כו' שוב מצאתי כן בדברי התוס' בבכורות (כג) דיבור המתחיל סבר כו' דאפילו למ"ד קניס שוגג אטו מזיד במבטל איסור מ"מ בשוגג שקסבר שמותר לבטל מותר עכ"ל. בחוס' שם לא כתבו דבר מוחלט אלא בלשון שמא טועה בדיון שכסבור שמותר לבטל מקרי שוגג ע"ש. והפ"ח כתב על דברי הט"ז שדבריו אינו מחזור כלל דבדאורייתא דקנסינן שוגג אטו מזיד גם בהך שוגג קנס דאדרבה הך שוגג גריע טפי משוגג דעלמא ומדברי התוס' שהביא אינו מוכרח וליכא למידק מידי ע"ש. והמג"א ריש סי' שי"ח כתב דאפילו עשה בהוראות חכם שטעה מקרי שוגג ע"ש ועיין מ"ש הכרתי ופלתי על דברי הט"ז ועיין מה שהעיר המל"מ בפט"ו ממ"א על דברי התוס' ועיין מ"ש בספרי עשר תעשר הלכה ק"א על דברי המל"מ והתוס' ועיין מ"ש בדברי מהרי"ק בספרי ט"ב קידושין פרק ט"ז וכ"ז אינו אלא בשוגג שכיוון לבטל אלא שלא ידע אם אסור לבטל או שלא ידע אם זה איסור אבל אם לא היתה כוונתו כלל לבטל אלא לענין אחר כגון

מ"ש

מ"ש הבי י"ד סי' ס"ד בשם הא"ח על דבש שנפלו בו נמלים שיחמם הדבש עד שיהא ניתן ויסגנו ואין כאן משום מבטל איסור לכתחלה שאין כוונתו אלא לתקן הדבש ע"ש. וכדאיתא במס' תרומה טאה תרומה שנפלה לפחות ממאה וסחנן והותירו כשם שהותירו החולין כך הותרה התרומה ואסור אם יודע שההסין של חולין יפות משל תרומה מותר ואמרינן עלה בירושלמי דאף לכתחלה טוחן ומפרשים טעמא דמילתא משום שאין כוונתו לבטל האיסור אלא כוונתו לסחון ולאכול אלמא כל היכא דלא מיכוון לבטול לאיסור אלא דממילא מיבטל ולא קמכוין שפיר דמי עיין בט"ו י"ד סי' פ"ד ס"ק ל"ח ובסי' צ"ט ס"ק ז' ובפ"ח י"ד סי' ס"ד ובט"ו י"ד סי' קל"ח סק"ד והרשב"א בתשובה סי' תס"ג כתב דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה היינו דוקא שוגג מותר ואע"פ שסחנן מזיד נקרא שוגג לענין ביטול דלא נתכווין לבטל אלא לסחון ולאכול ע"ש. ועיין בר"ן פ"ב דעכו"ם ד"ה איבעיא להו מ"ש בזה והשער המלך בפס"ו ממ"א הלכה כ"ה מוכיח מהתוס' פסחים (ל) ד"ה לישחינהו דאפילו אינו מכוין לבטל את האיסור אין מבטלין איסור לכתחילה וז"ל: תימא לר"י נהי דס"ל דטעמא דחמץ בקדירה חשיב משהו שאין רגילין להשתמש הרבה ביחד מ"מ הא תנן אין מבטלין איסור לכתחילה ואפילו איסורא דרבנן אין מבטלין דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם שאסרו עד ששים הואיל שיכול להוסיף ולבטל האיסור, ואם איתא דבאינו מכוין לבטל מותר לא מקשים מידי ע"ש. איכא למימר דהתם שאני כיון דמדדקק לא להשתמש במינו אלא בשאינו מינו היינו ע"כ משום דרוצה לבטל האיסור הבלוע ויודע שאם ישתמש במינו לא יתבטל דיאסר במשהו ומש"ה משתמש באינו מינו משום דבאינו מינו בטל ואינו אוסר במשהו א"כ כוונתו רק שיבוטל הילכך שפיר מקשים התוס' והכפתור ופרח פכ"ב מוכיח דאינו אוסר לבטל איסור לכתחלה אלא באיסור שהוא בעין אבל איסור משהו בלוע אפילו לכתחלה מבטלין אותו וכדקיימא לן בפסחים (שם) גבי לשהינהו לאחר זמן וכן מקנקנים של גוים, גוי נותן לתוכו יין וישראל נותן לתוכו מים ואינו חושש כן גראה מדברי הראב"ד ז"ל וכתב מורינ"ו ז"ל ומיהו לא בכל מקום אמרו לבטל איסור אפילו לכתחלה באיסור בלוע אלא במקום שא"א לבוא לירי נתינת טעם כגון בלע קנקנין שדרכן להשתמש בהם בשפע וכן קדרה וכן מגורה אבל בלע משהו שבקערה וכיוצא בה לא לפי שאפשר לבוא לירי נתינת טעם שפעמים נותנין בה היתר מועט עכ"ל, מה שהוכיח מהא דפסחים כוונתו לתרץ קושי' התוס' בד"ה לישחינהו הנ"ל, ע"ש ומ"ש הראיה מקנקנים של גוים אינו מובן דהא התם אינו מכוון לבטל אלא רק לתת לתוכו מים לצרכו ובשלא מתכוין ליכא איסור משום מבטל איסור לכתחלה משא"כ גבי הא דלישהנהו מכוון לבטל כמ"ש לעיל ועיין בר"ן פ"ב דע"ז ד"ה איבעיא להו כו' שהביא דברי הראב"ד הנ"ל ומפלטל עליו ע"ש.

ומה שהקשה שם השער המלך הא דאמרינן בפ' שלוח הן (קמ) אלא אמר רנב"י למעוטי צפורי עיר הנדחת למאי אי שלוח לא אמרה תורה שלח לתקלה הרי בהדיא דלערב אסור בדיים אסור מה"ת דאי מדרבנן מאי האי דק"ל לא אמרה תורה שלח לתקלה הא מדאורייתא מותר לשלחה ולבטלה ברוב הרי בהדיא דלערב איסור בדיים אסור מה"ת ע"ש האי קושיא לא רק על מ"ד דאיסור אין מבטלין דרבנן אלא גם על מ"ד דאיסור אין מבטלין לכתחלה מה"ת דגם לדידהו אינו אסור אלא בכונתו לבטל אבל אם מכוון לדבר אחר והביטול ממילא נעשה אינו אסור אליבא דכ"ע

דכ"ע והתם אין כוונתו לבטל אלא לקיים מצות שילוח. והנ"ב תנינא ח"ד סי' מ"ה שרצה לתרץ קוש"י השער המלך במה שחידש דאף מאן דסובד דמדאורייתא מותר לבטל אינו אלא היכא דמבטל טעם האיסור אבל ממשות האיסור יבש ביבש ברוב לכ"ע דאין מבטלין מה"ת ע"ש אינו מביא תרופה לזה מה שהקשתי הא לכ"ע היכא שאינו מכיין לבטל אלא לענין אחד והביטול ממילא נעשה אין איסור ואין תקלה ולפמ"ש הט"ו (שם) דהיינו דוקא בא"א בענין אחר הא איכא לאוקמי המיעוט בא"א בענין אחר. ולענ"ד נראה דהא דאמדינן לא אמרה תורה שלח לתקלה לא על שעת שילוח קאמר אלא אחד השילוח יהיה תקלה למי שימצא את הצפור ויכשל באיסור הנאה של עיר הנדחת דאע"ג דהמוצא אינו צריך לחוש שמא הצפור של עיר הנדחת משום דאוליגן בתר רובא וכל הפריש מרובא פריש אבל סוף סוף הצפור לא הותר מעולם ובאיסורו עומד ולא שייך לומר איסור נתהפך להיתר אלא ברובא דאיתיא קמן כמו בסנהדרין דאמרה תורה אחרי רבים להטות משא"כ ברובא דליתא קמן אלא ברובא דעלמא לא שייך לומר איסור נתהפך להיתר ואפילו רובא דאיתיא קמן גמי אין האיסור נתהפך להיות היתר ממש לענין דאפילו לאחר שהוכר האיסור נימא כיון שהותר הותר לגמרי דאפילו לאחר שהוכר האיסור יהיה מותר וכמו שכתב החכם צבי סי' כ"א שרצה חכם אחד לומר בא"א שניסת במשאל"ס והולידה ובא בעלה שאין הולד ממור מה"ת והשיג עליו הח"צ רודאי הוה ממור ומה שהביא ראה מיבש שבטל והכידו אח"כ באיסור התערובות שמקודם בעיני הרב פשוט שכיון שחזר ונודע האיסור והרי הוא אסור גם כל מה שנתבשל עמו בין המרק בין החתיכות הכל אסור עד שיהיה שם ששים ע"ש, ועיין בפמ"ג י"ד בשער התערובות הרי האיסור בכל מקום שהוא אסור הוא ואסור כשנתבשל עמו כשנותן טעם ורק כ"ז שאינו הוכר האיסור מצד הדין אינו מחויב להתרחק מלאכול וכאשר אוכל אותם מצד עצמו הרי אוכל דבר האסור ונתקל כי נחשב לו כמו שעבר על האיסור באונס וגם על האונס צריך כפרה ביד שמים כמו שאנו מתוודים על חטא שחטאנו לפניך באונס וברצון הרי גם על אונס צריך כפרה א"כ איך יתכן שהתורה תדרשה לשילוח צפורי מצורע של עיר הנדחת להביא תקלה בלי יודעים ויאכלו את הצפור של עיר הנדחת אך החילוק של הנ"ב בלא"ה מוכרח מאותו הטעם שאמרו חז"ל בחולין (שם) לא אמרה התורה שלח לתקלה ואיך יתכן שאמרה התורה איסור יבש לערב לכתחלה ברוב יבש ואח"כ יאכל אחד האיסור לבד בפ"ע והוא לא נפקע ממנו האיסור ויאכל האיסור ויהיה לו תקלה מאכילת האיסור אלא ודאי יבש ביבש לכ"ע אין מבטלין איסור לכתחלה מה"ת ורק לח בלח שלעולם אין האיסור עומד בפ"ע תמיד מעורב ברוב יש פלוגתא אם אין מבטלין לכתחלה מה"ת הוא או מדרבנן אבל יבש ביבש לכ"ע אין מבטלין מה"ת האסורה אשר מעולם עצם האיסור לא הותר, וע"ד מבטל ע"י אונס כתב הפ"ח בסי' (צ"ט) שאפשר שמותר כל התערובות ולא קנסינן ליה אטו מזיד דבהא לא שייך למקנסיה כיון דאונס הוא ע"ש, ולצורך חולה מותר לבטל ע"י עכורים ומ"ש הט"ו י"ד פ"ד ס"ק כ"ד ואם ביטל העכורים הרפואה מותר משמע דוקא דיעבר היינו משום דקאי על מ"ש ואם לאו אסור ר"ל אם הרפואה לא ידוע אבל אם הרפואה ידוע אפשר דמותר לבטל ע"י עכורים אפילו לכתחלה ואם מותר לעשות מאיסור מושבח לפגום כדי שיוכל לערבו בהיתר השאלת יעב"ץ אוסר והיד אפרים מתיר. ואם נתערב ערלה בפחות ממאתים וא' ונאכל אחד מהם בשוגג בין שאכלו עצמו בשוגג בין שאכלוהו אחרים בשוגג או נפל מעצמו לים בענין שנאבד

פרי הלכות ערלות ורבעי ציון קצו

שנאבר מן העולם הותרו כל האחרים שאנו תולין לומר האיסור הלך לו מפני שכבר נתבטל מן התורה ברוב כדכתב בעל הש"ע י"ד סי' ק"י סעיף ז' לענין דבר שאינו בטל מתחת חשיבותו ע"ש. ועיין בנבחים (ע"ד:) אמר ר"ל חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות ונפלה אחת מהן לים המלח הותרו כולם ע"ש, ובר"ן בפה"ה דע"ז בד"ה הלכה למעשה כתב ומסתברה דחבית של יין נסך שנתערבה בחביות הרבה של היתר שאם נפלה אחת מהן לים הותרו כולן בין בין נסך בין בכל האיסורין שבתורה דקי"ל כרב כו' ולפום פשטא משמע שאפילו לאכילה תלינן להיתר ושרי אלא דאיכא נסחי דגוסינן התם אמר רבא לא התיר ר"ל אלא בטבעת אבל תאנה לא ולפי"ז לא שרינן בהכי אלא לענין איסורי הנאה אבל לאכילה לא וכן דעת הרמב"מ אבל בירושלמי דמס' תרומות משמע דאפילו לאכילה שרי ומיהו כי שרינן בכה"ג היתר הנאה או היתר אכילה דוקא בחבית שנתערבה בששים חביות דכיון דמדינא בטל הו"ל כתרומה למאה וכעבודת כוכבים לרבוא כיון דמדינא בטל אלא משום חומרא דע"כ אסרינן בטבעת ובחבית של תרומה משום דבר שבמנין כיון שנפלה לים הגדול הותרו כולן דתלינן לקולא אבל בפחות מששים אינו היתר בנפילה שלא אמרו לתלות אלא תערובות האמורות כגון תרומה למאה ועכו"ם לרבוא וזה על דעת מי שסובר שאין יבש ביבש בטל בפחות מששים אבל לדעת מי שאומר דיבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטל כל שנתערבה חבית חבית אחת בשתי חביות של היתר ונפלה אחת מהן לים הגדול הותרו כולן והרשב"א ז"ל כך הוא סובר עכ"ל, ובש"ע שם י"א דאין היתר אלא דוקא בנאכל מעצמו ע"י כלב או נפל אבל הפילו הוא אפילו שוגג קנסינן שוגג אטו מזיד ע"ש. ועיין בט"ז סי' צ"ט ס"ק ח' והפ"ח י"ד (שם סי' י"ב) כתב בדבדן מפיל לים העיקר כדעת הרשב"א שדינו ממש כמבטל ע"י תערובות ואין לנו לקנוס בו שוגג אטו מזיד מדעתנו ובפרט במידי דרבנן ודי לנו במה שקנסו ואסרו רז"ל בהדיא וכן עיקר עכ"ל, ובערלה בח"ל כתבתי לעיל דכיון דספק ערלה בח"ל מותר וכל תערובות מידי ספיקא לא נפקא אין דין תערובות נוהגת בערלה בח"ל.

ואם עבר כו' כמו מבשל בשבת לר"י דקי"ל כוותיה ושניהם משום קנסא כמ"ש בגיטין (נג) ומבואר כאן דאפילו למ"ד דאין מבטלין איסור לכתחלה מה"ת הוא מ"מ בדיעבד אם עבר וביטלו מבוטל כמו דאם ביטל מבוטל ולא אמרינן ביטלו אינו מבוטל משום דקי"ל כל מה דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני היינו טעמא דדבר הנעשה שאין מעשה האדם מעכב אפילו נעשה בירי אדם מותר כמו ביטל בשבת וכדכתב הפ"ח י"ד סי' ס"ד דאף לדעת רבא דס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני מודה בצרם אוון בככור מטעם שכתבו התוס' דכיון דממילא מותר אינו בכל תאכל אפילו נעשה בידיים וא"כ דון מונה ואוקי כאתריה לנ"ד הכא גבי ביטל דאפילו למ"ד דהא דאין מבטלין איסור לכתחלה הוי איסורא דאורייתא מ"מ אם עבר וביטל אפילו במויד שרי מה"ת כיון דאם נתבטל ממילא שרי דומיא דצריעת אוון בככור ע"ש.

ולפי"ז אינו מובן דברי התוס' בככורות (כג) ד"ה סבר אבטלינהו ברובא וז"ל: תימא מה יועיל הא אין מבטלין איסור לכתחלה ואפילו שוגג אם בטלו אינו מבוטל למ"ד בגיטין (נד:) נפלו ונתפצעו בין בשוגג בין במזיד לא יעלו ע"ש. משמע דס"ל דהא דלא יעלו דאינו בטל כלל ולא מטעם קנס אלא דהביטול אינו ביטול כלל ואסור גם לאחרים א"כ תיקשי הא דפרין הגמרא בגיטין (נד:) מר' יהודה אדרבי יהודה דתניא

קעה פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

דתניא נפלו ונתפצעו אחד שוגג ואחד מזיד לא יעלו דברי ר"מ ור"י אלמא דר' יהודה קנים שוגג אטו מזיד ע"ש. הא התם לאו מטעם קנס אלא מטעם כדרלתאעל"מ הוא והביטול לא מהני כלל ואולי ס"ל להתוס' דיש חילוק בין מזיד לשוגג דבמזיד לא יעלה מצד הדין משום כדרלתאעל"מ משא"כ בשוגג דלא עבר על האיסור בזדון מצד הדין ביטולו ביטל אלא קנס קנסו למ"ד קנסו שוגג אטו מזיד הילכך שפיר רמי מר"י אר"י ומשמע דהקנס שקנסו בשוגג לאסור גם לאחרים דומיא דמזיד שבטלו אינו מבטל כלל ואסור לכל משום כדרלתאעל"מ והילכך כתבו: ואפילו שוגג אם בטלו אינו מבטל. ובתוס' לעיל (כב:): ד"ה יתיב כתבו: ועוד ממין זה כולן צריך להעמיד בשלא נתכוון לבטל ולהתיר את האיסור או לטהר את הטמא שאל"כ לא הוי בטל עכ"ל. הרי ס"ל דיש חילוק בין לא נתכוון לבטל שאז לא סבר כלל ובטל ומותר גם לעצמו כדכתבתי לעיל ואם כיון לבטל אלא ששגג שלא ידע שאסור לבטל או שלא ידע שזה דבר האסור למ"ד קנסינן שוגג אטו מזיד קנסינן גם כאן שלא יתבטל ויהיה אסור לכל. ומירושלמי מבואר דהא דמזיד אסור אינו אלא משום קנסא ולא מדינא דבפ"ג דערלה ה"ו הביא פלוגתא דר"מ ור' יהודה ור' יוסי בברייתא בנפלו ואח"כ נתפצעו בין שוגג בין מזיד לא יעלו דברי ר"מ רבי יהודה אומר בין שוגג בין מזיד יעלו ר' יוסי אומר שוגג יעלו במזיד לא יעלו מה טעמא דר"מ קנסו בשוגג מפני מזיד מה טעמא דרבי יודה כבד קנסו בידו משמע דמה שר"מ ור' יוסי אסרו במזיד אינו מדינא אלא מדין קנסא דאל"כ מאי מתרין אליבא דר' יהודה כבר קנסו בידו אכתי תיקשי במזיד אמאי יעלו אלא ודאי דגם במזיד אינו מדינא אלא מטעם קנסא. ולפי"ז תמוה דברי הרב"ז בפט"ו ממ"א הי"ב מ"ש דמשמע מירושלמי דר' יוסי אית ליה במזיד לא יעלה מדינא ולא משום קנסא ע"ש. ולענ"ד נראה מוכח משם להיפך דמזיד לא יעלה משום קנסא הוא ועיין לקמן מ"ש בזה עוד. ולפמ"ש לדעת התוס'. דמבטל איסור לכתחלה במזיד אינו בטל כלל מה"ת יתורין מה שמקשים האחרונים בסוגיא דיומא (פ"ג) מאכילין אותו הקל הקל תחילה ובן תימא ס"ל טבל חמור ומאכילין אותו תרומה אמאי לא נימא דמפריש תרו"מ מן הטבל ויחזור ויערבנו בתוך השיריים ומותרת לזרים אבל לפי הנ"ל אתי שפיר דאם יבטלנו במזיד יהי' אסור לאכול מה"ת.

אבל לאחרים כו' כ"כ רבינו בפט"ו ממ"א הכ"ה ע"ש ולענ"ד נראה דלענין ערלה לא משכחת לה דין זה אלא אם הפקיר לכל אז לאחרים שזכו מהפקירה מותרים לאכול וליהנות משא"כ אם לא הפקיר אסורים לעצמם וגם לאחרים כיון דערלה אסורים בהנאה הרי אסור למכירה וגם לתת במתנה דנתנת מתנה ג"כ הנאה הוא כדכתבתי לעיל הרבה פעמים, ולא דמי לבישול בשבת דמעשה שבת אינה אסורה בהנאה דהיא קדש ואין מעשה קדש אלא דזה תליא בפלוגתא דרבינו והראב"ד (שם הי"ד) ולעיל בהלכה ל"ב לדעת רבינו שאסור בהנאה כשנפל לפחות ממאתים וא' א"כ אם מביא לצרף כדי שתעלה באחד ומאתים אסור למכור לאחרים וגם לתת במתנה לאחרים אסור ולדברי הר"ן נדרים (פה). ד"ה ואני מסתפק אפשר לומר דכיון שעליו אסור בהנאה יטלו אחרים על כרחו אפילו לא הפקיר ואם הפקיר וחזר הוא בעצמו וזכה בהם אינו מותר לו דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם שקנסו להמבטל במזיד הא יכול להפקיר, וכן אם אמר לעכו"ם לבטל אסור להישראל המשלחו כמ"ש לעיל ועיין בכ"מ (שם).

הלכה לו.

נמיעה של ערלה שנתערבה בנמיעות, הרי זה לוקם לכתחלה מן הכל, ואם היתה נמיעה במאתים נמיעות הרי כל הנלקט מותר, ואם היו בפחות מזה כל הנלקט אסור. ולמה התירו לו ללקוט לכתחלה והיה מן הדין שאוסרין לו הכל עד שיטרח ויוציא הנמיעה. שהדבר חזקה שאין אדם אוסר כרמו בנמיעה אחת ואילו היה יודע היה מוציאה.

פרי ציון

וכן אסור כו' דק"ל דאגוזי פרך ורמוני בדין וחביות סתומות דחשובין הן אוסרים במינם בכל שהוא אפילו נתערב בכמה אלפים, נתפצעו אגוזים אלו שנאסרו כולן מפני אגוז ערלה שביניהן או נתפררו הרמונים ונתפתחו החביות אחרי שנאסרו הרי אלו יעלו באחד ומאתים ודוקא שנתפצעו או נתפתחו כולם כדאיתא בירושלמי פ"ד מתרומות ה"ז: ופ"ג דערלה (שם): אמר ר"ל בשם ר' אושעיא היו לפניו ק"ן חביות נתפתחו מאה מאה מותרות חמשים אסורות והשאר לכשיתפתחו יהיו מותרות א"ר זעירא לא אמרו אלא לכשיתפתחו הא לפתוח לכתחלה אסור עכ"ל. ובכה"ג אמר ר' אושעיא בזבחים (עד) חבית של תרומה שנתערבה במאה וחמשים חביות ונפתחו מאה מהן נוטל מהן כדי דימוע ושותה ושאר אסורות עד שיפתחו לא אמרינן איסורא ברובא איתיה עכ"ל. תו אמרינן התם: א"ר אלעזר חבית של תרומה שנתערבה בק' חביות פותח אחת מהן ונוטל הימנה כדי דימועה ושותה יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א"ל ר"ג גמע ושתי קא חזינא הכא אלא אימא נפתחה אחת מהן נוטל הימנה כדי דומע ושותה עכ"ל. וכתב רש"י בד"ה גמע ושתי קא חזינן הכא. דא"כ דפותח לכתחלה הא דק"ל חביות סתומות דלא בטלי היכי משכחת לה עכ"ל. ולענ"ד נראה דאיכא לפרש דר"ג תמה איך אפשר לומר פותח אחת מהן כדי שלא תהי' החבית החשובה ותתבטל וישתה הא אין מבטלין איסור לכתחלה ואם ביטל אסור לשתותה מפני הקנס כמו שאמר ר' זעירא בירושלמי (שם).

לו) איתא בפ"א מערלה מ"ו: נמיעה של ערלה ושל כלאי הכרם שנתערבו בנמיעות הרי זה לא ילקט ואם לקט יעלה באחד ומאתים ובלבד שלא יתכוין ללקוט ר' יוסי אומר אף יתכוין ללקוט ויעלה באחד ומאתים עכ"ל. וכתב רבינו בפירושו כי הערלה וכלאי הכרם עולין באחד ומאתים וזהו כי כשגפל מאחד מהם חלק במאתים חלקים שמותר לאכול הכל כו' ואם נפל חלק מהם בפחות ממאתים חלקים נאסר הכל על כן כשיתערב זו הנמיעה האסור בכלל נמיעות כשרות אפילו היו אלף אסור ללקוט מהם שום דבר לכתחלה לפי שאינו יודע אם מן הפרי המותר לקט אם מן האיסורים ואם לקט דבד מאותן הנמיעות דין אותו הפרי הנלקט מהן אם נתערב ממנו חלק באחד ומאתים חלקים מפירות אחרות מותרות.

הכל

קפ פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

הכל מותר לאכילה כו' ואין הלכה כר' יוסי עכ"ל, וקשה דבפירושו כתב דאין הלכה כר' יוסי וכאן פסק כר' יוסי רבינו הטעם דאסור ללקוט מהם לפי שאינו יודע כו' ולא כתב משום אין מבטל איסור לכתחלה היינו משום דאי מחמת אין מבטלין איסור לכתחלה בדיעבד אינו אסור אלא לו ולא לאחרים אבל משום שאינו יודע כו' אסור לכ"ע והילכך ליכא משום אין מבטלין כו' דהא אינו מתבטל כלל וגשאר באיסורדיה והא דלא אמרינן דמותר משום רכל דפריש מרובא פריש היינו משום רכל זמן שמחובר הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ולפי שאינו יודע כו' כל פרי אסור מטעם ספיא דאורייתא לחומרא ואסור אכ"ע רק במקרה אם יתערב במאתים ואחד, בפירות אחרות ואפשר לומר דמ"ש אסור ללקוט כו' ומשמע לכתחלה הא גם בדיעבד אסור שאיסור לאכול היינו שהלקיטה עצמה אסור משום דכ"ו שמעורב ומחובר כל כירי אסור לעולם ואפי' באלף לא בטיל ואחר הלקיטה אם יתערב במאתים ואחד בפירות אחרות בטלים ומותרים הילכך הו"ל כמבטל איסור לכתחלה ואסור הלקיטה לכתחלה, עוד איכא למימר דמה שאסור ללקוט לכתחלה אע"ג שאח"כ לא מצי לאכול משום דאסור לאכול מטעם קבוע מ"מ אסור ללקוט משום מראית עין דהרואה יאמר לאכילה מיד הוא לוקט ולא לחכות עד שיתערב במאתים ואחד ור' יוסי חולק על הת"ק ואומר אף יתכוין ללקוט ויעלה באחד ומאתים כלומר הוא ס"ל דמותר לכתחלה ללקוט פרי לאכול אם יתערב באחד ומאתים ויתבטל ולא חיישינן למראית עין פן יאמרו שליקט עמ"ג לאכול מיד משום דס"ל דהרואה אומר דכדי שלא להכחיש ולהויק העצים לקט הפירות כמו שנהגו בנטיעות הרכות מסירין הפירות כדי שיתחזק העץ, ואיכא למימר דזהו כוונת הירושלמי שאמר טעמא דר' יוסי: מ"ט דרבי יוסי שכן דרך בני אדם להיות מידל בגפנים עכ"ל פי' דרך בני אדם להסיר ולרדלל הפירות מהגפנים מה שצומחין בתוך השלש שנים כי הפירות אינם טובים בשביל העצים הצעירים שמכחישים ומזיקים את העצים לכן אין מחזיקים אותם על העצים ומדלדלים אותם לכן תולים הרואים שלוקטין הפירות לטובת העץ ולא לטובת עצמו לאכול הפירות ובוזה יתורץ מה שמקשה האור זרוע על הירושלמי הנ"ל והגיח בקושיא דבס"י ש"כ כתב: מ"ט דר' יוסי שכן דרך בני אדם להיות מרל בגפנים כלומר הרואה אומר מדל, ואינו יודע דירל היינו כשהגפנים נטועים רצופים מוציא מהן מבינתים שיתגדלו השאר בריחו ויעשו גדולים אבל הכא אינו מלקט כ"א פירות ומניח הנטיעות האין יטעו, ויאמרו שהוא מידל עכ"ל, ולפי מ"ש לעיל מבינים שפיר לפדש כוונת הירושלמי דמידל לא קאי על העצים אלא על הפירות ולפי הבנת רבינו בפי' הירושלמי הנ"ל שפיר כתב כאן דאין הלכה כר' יוסי דהא רבנן פליגי עליו וס"ל דלא ילקט בכוונה לכתחלה דחיישינן משום מראית עין כנ"ל אולם הסוגיא דגמרא דגיטין (נד:) ס"ל לפרש פלוגתא דרבנן ור' יוסי בענין אחר והטעם של ד' יוסי טעם אחר וז"ל: ורמי דר' יוסי אדרבי יוסי דתנן נטיעה של ערלה כו' ובלבד שלא יתכוין ללקט (בכוונת ביטול) ד' יוסי אומר אף המתכוין ללקט יעלו באחד ומאתים (אלמא במזיד נמי בטיל) אמר רבא חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת וכן כי אתא רבין א"ר יוחנן חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה אחת וכתב רש"י אין לך אדם נוטע ערלה בין שאר נטיעות בלא סימן ואוסר כרמו בשביל נטיעה אחת וכיון דלא שכיחא לא אחמוד בה רבנן אבל נפילת איסור בהיתר שכיחא, פי' נטיעה לא באה מאליה אלא אדם נטעה הילכך לא שכיח שאין אדם אוסר את כרמו אבל נפילת איסור שכיח דנפל. מאיליו והחילוק שבין

שכיח

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קפא

שכיח ללא שכיח הוא כמ"ש הר"ב דמילתא רלא שכיחא לא גזור רבנן ע"ש, ואיכא למימר דלפי סוגית הש"ס בגיטין פליגי ר"י ורבנן אם הא דאין מבטלין איסור לכתחלה איסור מה"ת או רק מדרבנן ורבנן ס"ל דאסור מה"ת הילכך אין נ"מ אם שכיחא או לא שכיחא ור' יוסי ס"ל דאין מבטלין איסור לכתחלה מדרבנן הון הילכך איכא נ"מ בין שכיחא ללא שכיחא ולעיל בהלכה ל"ה כתבתי בשם רוקח דס"ל לרבינו דאין מבטלין איסור לכתחלה אינו אלא מדרבנן הילכך פסק כאן כר' יוסי דכיון דדבר דלא שכיחא הוא מותר ללקוט אפילו לכתחלה ולא גזור בה רבנן, ועל יסוד זה כתב רבינו דמותר ללקוט אפילו לכתחלה משום דמילתא דלא שכיחא הוא ולא גזרו, ועיין מ"ש לעיל הלכה ל"ה ומ"ש רבינו ואם היתה נטיעה במאתים נטיעות צריכין להבין למה משערין בנטיעות הא דמשערין במאתים וא' בפירות הוא דמשערין ולא בנטיעות ויכול להיות שנטיעה אחת מגדלת פירות יותר ממאתים נטיעות, ומה שהבין רבינו דלהירושמי א"א להתיר הפירות אלא אם יתערב בפירות אחרות והבבלי חולק על זה אפשר לומר דהירושמי והבבלי פליגי בענין אחר והירושמי דס"ל דאפילו לקט פירות באופן שיהיה בפירות התלושים מהנטיעות המעורבים מאתים ואחד ואעפ"כ אינם מבטלים משום דהו"ל נולד איסור בתערובות דאינם בטלין כמ"ש המרדכי סוף חולין ובין לת"ק ובין לר"י הפירות אסור אפילו היו לאחר הלקיטה כדי שיעור לבטל באחד ומאתים משום דהו"ל נולד איסור בתערובות ולא פליגי אלא באיסור לקיטה, ת"ק סבר דאסור ללקוט לכתחלה משום מראית עין שלא יאמרו שלוקט כדי לאוכלן כמו שהן או כדי לבטל במאתים ואחד ולעבור על איסור דאין מבטלין איסור לכתחלה ור"י ס"ל דמותר ללקט ולא חייש משום מראית עין משום דאפשר לתלות הלקיטה שלו למידל שכן דרך ב"א להיות לוקט למידל, והבבלי בגיטין (שם) סובר דהפירות לאחר שילקטו ויהיה שיעור לבטל באחד ומאתים הפירות מותרין וא"צ פירות אחרות ומטעם נולד איסור בתערובות ליכא, דס"ל דהביטול מתחיל מהנטיעות לא רק מהפירות בשעת הלקיטה, ואפשר דלא בהגם כתב רבינו ואם היתה נטיעה במאתים נטיעות אלא בכוונה עמוקה ובדיק מאד כתב ככה דכדי להתיר הפירות אחר שילקוט צריכים קודם לבטל הנטיעות כדי שלא יהיה הפירות נולד איסור בתערובות דבמקום אחר כתבתי לבאר דברי המרדכי דטעמו משום דבעינן רוב מבורר ובגולד בתערובות ליכא רוב מבורר אך זה לא שייך אלא היכא דגם הרוב המבטל נולד בתערובות משא"כ אם הרוב המבטל היה כבר ברור בלי תערובות ואח"כ נולד המיעוט המתבטל ברוב יכול לבטל את המיעוט ביטול גמור בכח הרוב מבטל את המיעוט ועוד דגם המיעוט היה איהו זמן מבורר כי בזמן שנטע היה ידוע מקומות רק במשך הזמן נשכח מקומו ונתערב וכיון שהנטיעות נתבטלו במאתים ואחד שוב לאחר הלקיטה אין על הפירות דין נולד באיסור תערובות ואע"ג דכ"ו הבורם אינם בטלים דמחובר לקרקע חשוב ואינו בטל אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא בטלים וגם מטעם קבוע כיון שאינו ניכר מה"ת בטל והילכך לאחר הלקיטה אם יש לשער דבפירות שנלקטו יש מאתים וא' נגד הפירות של הערלה וניתרים מטעם ביטול, ועוד אפשר לומר דהילכך כתב רבינו שאם היתה נטיעה במאתים נטיעות מפני כיון שהנטיעות נתערבו ואין אפשר לשער כמה פירות נתן העץ ערלה כדי לשער מאתים וא' בפירות הילכך משערין בנטיעות ולא בפירות והילכך כיון שלא נשאר איסור בלקיטה רק משום מבטל איסור לכתחלה אמרה הגמ' בגיטין (שם) הטעם דר"י שמתיר ללקוט לכתחלה משום חזקה דא"א א"כ לעשות המקרה של התערובות מקרה

מקרה דלא שכיחא ולא גזור רבנן לאסור הלקיטה משום אין מבטלין איסור. והירושלמי ס"ל דאין הלקיטה מתיר הפירות לאכול אפילו יהיה כדי אחד ומאתים מהפירות של הנטיעות המעורבות רק אם יתערבו בפירות אחרות המותרות משום דהירושלמי ס"ל דהנטיעות אינם בטלות מה"ת מטעם קבוע ולא בעינן קבוע הניכר הילכך אינו מתחיל התערבות לבטל רק אחר הלקיטה ואז הו"ל נולד איסור בתערובות ואינו בטל הילכך כתב רבינו לשיטת הירושלמי לא פליגי הת"ק ור"י אלא לענין הלקיטה לבד ולא להתיר הפירות ע"י ביטול הפירות אם לא ע"י הפירות אחרות המותרות ורבינו פסק כשיטת הבבלי דהא דפליג ת"ק עם ר"י לענין לקיטה אינו אלא לענין אין מבטלין איסור לכתחלה ופליגי אם איסור אין מבטלין לכתחלה הוא דאורייתא הוא או דרבנן ולכ"ע אחר שילקט ניתרים הפירות ע"י שיעלה באחד ומאתים מן הפירות שנתערבו בתוכם ור"י דמתיר לכתחלה משום דס"ל דמדרבנן וכיון דחזקה אא"כ הו"ל מילתא דלא שכיחא ולא גזור רבנן לאסור הלקיטה לכתחלה וכיון דרבינו פסק דאיסור אין מבטלין אינו אסור אלא מדרבנן הילכך פסק כר"י וכשיטת הבבלי. ובפירושו כתב אליבא דשיטת הירושלמי ושם כתב דאין הלכה כר"י כפי מה דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים. ולפ"ז דברי הר"ב תמוה דבפ"א דערלה כתב טעמא דר' יוסי מטעם חזקה דאא"כ כתלמוד בבלי ואין הלכה כר' יוסי דזה יהיה דלא כמ"ש רבינו בפירושו ודלא כמ"ש רבינו בחבורו ואולי משום דס"ל דאיסור אין מבטלין איסור לכתחלה מדאורייתא הוא כדעת הראב"ד לכן לא מהני הטעם דחזקה אא"כ להתיר ללקט לכתחלה. והנה לפי הג"ל אינו מובן הא דאיתא בירושלמי פ"ה מתרומות ה"ג: תני אף טוחן הוא בתחלה ומתיר מתני דרבי יוסי דר"י אומר אף מתכווין וילקוט ויעלה באחד ומאתים עכ"ל ואם נימא דכוונת ר' יוסי דאמר אף מתכווין וילקוט לאו לענין היתר אכילה אחר שילקט אלא לענין איסור מראית עין א"כ מה שייך דברי הברייתא לדברי ר' יוסי ואם נפרש הפלוגתא דת"ק ור' יוסי דת"ק אוסר ללקט משום דע"י הלקיטה יעלה באחד ומאתים ולפני שלקט לא היה בטל אפילו באלף גם זה נקרא מבטל איסור לכתחלה ור' יוסי שמתיר לכווין ללקטה משום דזה לא נקרא מבטל איסור משום דאינו מכוון לבטל אלא ללקוט והיה הכא נמי אציג שצ"י הטחינה יתבטל מי"מ מותר לטחון משום שכוונתו לטחון ולא לבטל אך תקשי הא לא דמי זליז בין להירושלמי ובין להבבלי דהא בירושלמי אמר טעמא דר' יוסי משום שכן דרך בני אדם להיות מידל ולהבבלי משום חזקה אא"כ כ"ז לא שייך אלא לענין נטיעות שנתערבו משא"כ לענין חטים של חולין יפות משל תרומה. ואיכא למימר דס"ל להירושלמי דכשם שתולים כוונתו למידל כן תולין לענין חטים כוונתו לטחון ולא כדי לבטל.

נמע הלכות ערלה ורבעי הארץ קפנ
הלכה לו.

התרומה מעלה את הערלה. כיצד סאה תרומה שנפלה לתשעה ותשעים חולין ואח"כ נפל לכל חצי סאה של ערלה אין כאן איסור ערלה. שהרי עלה באחד ומאתים ואף על פי שמקצת המאתים תרומה ואינו מותר אלא לכהן. ובזמן הזה גם לכהן אסור באכילה משום תרומה ומותר בהנאה.

פרי ציון

התרומה כו' איתא בפ"ב דערלה מ"ב התרומה מעלה את העדלה והערלה את התרומה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שלשה קבים ערלה ושלשה קבין כלאי הכרם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה עכ"ל. וכתב רבינו בפירושו: שיעור זה המשנה כך סאה תרומה שנפלה לחולין ונעשה הכל ק' וכן יתבאר מן הירושלמי א"כ זו הסאה שנפלה בצ"ט ואח"כ נפל בהם ג' קבים ערלה או כלאי הכרם שהם חצי סאה כמו שבארנו שהסאה ו' קבים והחצי סאה של ערלה אינה אוסרת הכל לפני שהיא נפלה לר'. כשנחשוב אותה עם התרומה לפני שהם ק' סאה כי לולי סאה של תרומה היה נאסר הכל כדרך הערלה או כלאי הכרם מפני שהוא חלק בק' וצ"ט חלקים ועל זה הדרך עצמו תהיה הערלה מעלה את התרומה ע"ש ואע"ג רבמתני' תני סאה תרומה שנפלה למאה לאו מאה ממש אלא צ"ט כדאיתא בירושלמי (שם): א"ר לעזר לית כאן לתוך מאה אלא לתוך תשעים ותשעה עכ"ל. ומאה דנקט במתני' היינו בין הכל דאי כשנפלה למאה א"כ יש כאן כדי להעלות את התרומה באחד ומאה ואין צורך להתרומה להעלותה גי' קבין של ערלה או של כלאי הכרם שנפלו אח"כ לשם שהרי בלאו התרומה יש כאן אחד ומאתים חצי סאה להעלות את חצי סאה של ערלה או של כלאי הכרם אלא דהאי למאה דקאמר היינו לתוך צ"ט ועם אותה הסאה תרומה שנפלה לתוכו יש כאן מאה עיין בר"ש ורא"ש ותוסיו"ט (שם) ואם כל התערובות ניתר היתר גמור גם מצד איסור ערלה וגם מצד איסור תרומה יש בזה פלוגתא. הרי"ש כתב וז"ל: והאי רמצטרפין עם החולין לא שיהא מותר לזרים שכבר נדמעו אלא להתיר לכהנים עכ"ל. אי"כ בזמן הזה גם לכהנים אסור ואינו מותר אלא בהנאה וכן הוא דעת רבינו שהוא מפרש הא דאמר התנא והערלה את התרומה בענין אחר כמו שנבאר לקמן ובפ"י מהריב"צ מפרש דהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה בענין א': כיצד סאה תרומה שנפלה למאה כו' אר"א לית כאן לק' אלא לתוך צ"ט ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאי הכרם בזה אחד זה זו היא שהתרומה מעלה את הערלה ואת כלאי הכרם שמצטרפין עם החולין ונעשין ר' חצאי סאה ועולה והערלה וכלאי הכרם מעלת את התרומה פי' שמצטרפת עם החולין ונעשין ק' סאין והתרומה עולה עכ"ל. לדבריו התערובות מותר לכל גם באכילה וכן מפרש הר"ב וס"ל ג"כ דגם משום תרומה מותר. והתויו"ט תמה על הרי"ש אמאי אסור משום תרומה הא נפלה תנן דמשמע מאליהן ותנן בסוף פ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר ע"ש. ובאמת לא קשה

מידי

קפד פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

מידי לפי"מ שמפרש הר"ש וגם רבינו דמיירי שהיתה צ"ט סאין חולין ולא יותר כמו שאמר ר"א מפורש בירושלמי וכשנפלה אח"כ סאה תרומה ונעשה התערובות יחד מאה סאה ואח"כ כשנפלה חצי סאה ערלה א"כ יש שיעור לבטל את הערלה ואין שיעור לבטל את התרומה דלגבי הערלה יש בצירוף מאתים חצאי סאין וא' לבטל את הערלה ולגבי התרומה אפילו בצירוף עם הערלה אין שיעור לבטל את התרומה דאין ביחד אלא מאה וחצי סאה וק"ל דבעינן לבטל מאה וא' כר"א בפי"ד מתרומות מ"ז וכמ"ש רבינו בפירושו שם ע"ש וכמ"ש בפט"ז ממ"א הט"ז ובפי"ג מהלכות תרומות ה"א ובפי"ד (שם) ה"ח ע"ש. והילכך אין הסאה תרומה מתבטל אפילו בצירוף החולין והערלה לא יהיה מאה ואחד אלא מאה וחצי משא"כ הר"ב דמפרש לר"א דבעי מאה ואחד לבטל שנפלה למאה היינו דנפלה בצ"ט וחצי והואיל והוי טפי מצ"ט נקט מאה כרי לקצר כמ"ש התו"ט הילכך כשנפל אח"כ חצי סאה של ערלה בצירוף יהיה מאה ואחד ולר' יהושע דמספיק מאה ועוד לא בעינן אלא צ"ט חולין וחצי סאה ערלה וסאה תרומה הילכך שפיר כתב דגם התרומה הותרה וכן מהריב"צ דמפרש דסאה תרומה שנפלה לתוך צ"ט ואח"כ נפלו ג' קבים ערלה וג' קבים של כלאי הכרם בזה אחר זה זו היא שהתרומה מעלה את הערלה ואת כלאי הכרם שמצטרפין עם החולין ונעשה ר' חצאי סאה ועולה והערלה וכלאי הכרם מעלת את התרומה פי' שמצטרפת עם החולין ונעשין ק' סאין והתרומה עולה במאה וכן הלכה ע"ש. והוא גורס במשנה כמו שהוא לפנינו ואח"כ נפלו שלשה קבין ערלה ושלשה קבין כלאי הכרם ומשמע דנתערבו גם חצי סאה של ערלה וגם חצי סאה כלאי הכרם והר"ב גורס כמו הגירסא שלפנינו במשניות ואח"כ נפלו שלשה קבין ערלה או שלשה קבין כלאי הכרם דמשמע או זה או זה ולא שניהם זה אחר זה והילכך מפרש דמחולין היה צ"ט סאין וג' קבין, אולם להיפך תיקשי הא ק"ל דערלה וכלאי הכרם מצטרפין וע"ז לאסור אי"כ הצירוף לא יועיל להעלות ולבטל ולהתיר אלא להיפך להצטרף ולאסור ודוחק לומר דס"ל דמתני' אתיא אליבא דר"ש ור"א דס"ל דאין מצרפין וראיתי להפרי חרש י"ד סי' צ"ט סיק כ"א שהעיר בזה וכתב ואם התעקש ותאמר שאני התם שנפלו בבת אחת ומש"ה מצטרפין אבל בנפלו זה אחר זה ל"מ שאינן מצטרפין אלא שכל א' מהם מבטל חברו. הא ור"א בורכא היא דארובה איפכא מסתברא וכל דכן הוא דאי כשנפלו בבת אחת אין מבטלין זה את זה כ"ש כשנפל א' מהם מתחלה ונאסר התערובות ונפל אח"כ השני שאין לו כח לבטל האיסור שנפל תחלה אדרבה לכ"ע מצא מין את מינו ונעור כיון שלא נתבטל מתחלה ואפילו היתירה איכא למ"ד בפ' בתרא דעכו"ם דלא בטיל לאיסורא כה"ג משום דהתירה דנפיל קמא קמא בטיל ומה תימה מהתו"ט שנעלם ממנו כל זה ונשתבש בכאן ותמה על שיטת הר"ש שהיא האמיתית והאריך בזה הרבה ע"ש. וראיתי להדמב"ן לע"ז (עג). שכתב: וראיתי לראב"ד ז"ל שכתב בפירושו ואע"ג דלית הילכתא כר' יוחנן לענין יין ביין מיהו גבי יין במים ומים ביין וכן בכל איסור שנימוח כגון חלב ודם וכן כיוצא בהם הילכתא כוותיה שאם יפול האיסור לתוך ההיתר מעט מעט שאין בו נתינת טעם בשעת נפילה אע"פ שנפל בו איסור כל היום כולו מותר דראשון ראשון בטל ולא די לו שאינו מצטרף עוד לאיסור אלא אף להיתר מצטרף לבטל איסור הנופל בו אחר מיכאן דתנן במסכת ערלה פ"ב הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה כיצור סאה ערלה שנפלה למאתים ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה או סאה ועוד של כלאי הכרם וזוהי שהערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה

פרי הלכות ערלה ורכעי ציון קפה

הערלה והערלה את הערלה ותנן לעיל מינה התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה או ג' קבין כלאי הכרם זו היא שתתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה פי' כגון שאותה סאה של תרומה שנתבטלה תחילה יש בה מאתיים ועוד של ערלה שנופל שם אח"כ והי' בערלה וכלאי הכרם שאינו צריך להרים אינ' בתרומה לגבי ערלה ולכהן צריך להם אבל תרומה לגבי ישראל ולישראל שצריך להרים לא דתנן בתרומות סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה ער שנפלה סאה אחרת הרי זו אסורה וריש מתיר אלו דברי הריב ז"ל כו' וכתוב בכאן פי' במשנה זו שבמסכת ערלה שאין גירסת הרב ז"ל נכונה וברקתי אחריה ואינה בכל הנוסחאות הספרדיות והבאות מארץ ישראל אלא הי' לה בכלולה התרומה מעלה את הערלה והערלה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה או שלשת קבין של כלאים זוהי שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה זוהי הגירסא ופירושא בירושלמי גרסינן התם אמר ר' אליעזר לית כאן לתוך מאה אלא לתוך צ"ט פי' שאם היו שם ק' סאין ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה הרי יש בחולין כדי להעלות את הערלה ואע"פ שאתה מסלק את התרומה כמו שאינה ועוד היכי קתני סיפא זוהי שהתרומה מעלה את הערלה והערלה התרומה והא לא תנא ערלה שתעלה את התרומה אלא הי' סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה סאין נמצאו כולן מאה ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה ואח"כ ג' קבין של כלאי הכרם הכל מותר שהרי בין חולין וערלה וכלאי הכרם יש בהן מאה ומעלין את התרומה לישראל והתרומה מצטרפת עם החולין לבטל הערלה בפני עצמה והכלאים בפני עצמן שנמצאו שש מאות קבין של חולין והתרומה מעלין ג' קבין של ערלה באחד ומאתים וכן מעלין את הכלאים ואין הכלאים והערלה מצטרפין לאיסור שהרי שנו בסוף שאפילו להעלות מעלין זה את זה ואע"פ שעכשיו יש כאן כשיעור נ"ט בין תרומה וערלה וכלאים אינו חוזר וניעור לפי שהתרומה אינה מצטרפת עם הערלה ולא עם הכלאים אפילו בבית אחת אלא בחמץ ומתבל שהם גותנים טעם ממש ושיעור שניהם שוין בו נמצאו הערלה והכלאים מעלין זה את זה לפי שאין כאן נ"ט כמו ששנו במשנה הסמוכה לזו שכתבתי ולפי פי' הירושלמי לא גרסינן במתני' או ג' קבין אלא ה"ג וג' קבין ואפשר דתשעים ותשע דקאמר בירושלמי לאו דוקא אלא תשעים ותשע סאין וג' קבין חולין וגרסינן במתניתין או וכן כתוב בנוסחאות זהו פי' משנתנו על נכון עכ"ל ורי הביא השני פירושים כפי' מהריב"מ צ וכפי' הר"ב רזה תליא לפי הגירסות אם גורסין או או אין גורסין או ורבינו והריש גורסין או ומחולין לא היה אלא צ"ט סאין הילכך ס"ל לישראל אסור. ומה שתקשה ממתני' דערלה וכלאי הכרם מצטרפין וע"ז לאסור לא העיר כלל ואם אינו גורסין או הא דמעלין תרומה את הערלה וערלה את התרומה ולא אמרינן דמצטרפין לאסור איכא למימר עפ"י מ"ש הרמב"ן בע"ז (סו.) דהא דכל איסורין שבתורה לר"מ מצטרפין בשהיה שיעורן שוה כגון הערלה וכלאי הכרם ואפילו ה' ב' מינין כגון חטים של ערלה ושעורים של כלאי הכרם (מ"ש כגון חטים של ערלה אינו מובן הא אין ערלה שייך לחטין) אבל היכא דאין שיעורן שוה אפילו מין אחר אינו מצטרף ואפילו לקל שבהם ע"ש א"כ הא דאמרינן דמצטרפין לאסור אינו אלא בערלה וכלאי הכרם וכדומה רשיעורין שוה משא"כ מתני' דמעלה מיירי בתרומה וערלה דאין שיעורן שוה אין מצטרפין אלא מעלה זאי' אבל לפי הגירסא דלא גריס או וערלה וכלאי הכרם מעלין את התרומה מאי איכא למימר. ועוד הא במשנה הסמוכה

דערלה

קפו פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

דערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה דשניהם שיעורן שוה מאי איכא למימר. וע"ד והערלה את הערלה עיין מ"ש לקמן בעוה"ת.

ובמלאכת שלמה הביא בשם הר"ש שיריליוו ז"ל שכתב דמתני' דתרומה מעלה את הערלה כו' סוף מילת' דר' אליעזר היא שאמר במשנה הקודמת דערלה וכלאי הכרם מצטרפים בנותן טעם אבל לא לאסור. ר"ל תרומה מצטרף לתחולין לבטל הערלה וכלאי הכרם והיה ערלה או כלאי הכרם מבטלין את התרומה ע"ש וכן מפרש הגר"א ז"ל בשנות אליהו דמתני' דתרומה מעלה את הערלה: אתיא כר"א דאמר דלאסור (היינו מין במינו) אינן מצטרפין ולכך הוי כמו שנפלה חצי סאה ואם שמצטרפין התרומה עם הציט הוי ס"ה מאתיס חצאי סאין וא"כ התרומה מעלה את הערלה וגם התרומה שהיה מקודם מדומע מחמת שנפלה להציט ועכשיו שמצטרפין הערלה וכלאי הכרם דלהיתר בודאי מצטרפין וא"כ הוי מאה סאין וניתרת גם התרומה עכ"ל. ולפי"ז לא קשה מידי ממתני' דמצטרפין וע"ז על מתני' דתרומה מעלה את הערלה אך תיקשי לרבינו שפסק כת"ק דמצטרפין וע"ז גם לאסור אין פסק כאן דמעלה. ונראה דאפשר להבין את זה עפ"י הירושלמי שהבאתי לעיל בהלכה ל"ד על המשנה דמצטרפין לאסור (שם הלכה א'): מה פליגין שנפלו שלשת קבין ערלה ושלשת קבין של כלאי הכרם, ומפרש השני משה: במאי הוא דפליגי אם מהני הצירוף לאיסור או לא דוקא בכה"ג שנפלו שלשת קבין ערלה ושלשת קבין של כלאי הכרם כלומר כגון שנפלו בתחילה ג' קבין ערלה לתוך מאה סאה של היתר ונמצא שהיה בכאן כדי לעלות שהרי יש כאן אחד ומאתים חצי סאה ואח"כ נפלו לשם ג' קבין של כלאי הכרם דהתיק סבר הואיל ועכשיו נפל עוד חצי סאה של איסור אע"פ שהוא מין איסור אחר מצטרף הוא עם האיסור הראשון והרי אין כאן כדי לעלות דאין עכשיו אלא אחד ומאה בין הכל ואסור ורי"א סבר דהואיל ונפל בתחילה איסור אחד והיה כאן כדי לעלות כבר נתבטל הוא ואין איסור השני שנפלה אח"כ מצטרף כדי לאסור עכ"ל. לפי"ז ודאי המשנה דמעלה אינו אלא לר"א. אך להגירסת הגר"א ז"ל שגרס והביאו בשנות אליהו מה פליגין שנפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאי הכרם כאחת (פי' או סבר ר"מ דמצטרפין) אבל אם נפלו ג' קבין ערלה ואח"כ ג' קבין של כלאי הכרם הותר הכרי (פי' שכבר בטלו ואח"כ נפלו ג' קבין של כלאי הכרם הותר הכרי ולא מיבעי שאין מצטרפין לאיסור אלא שאף מצטרפין אותן הג' קבין של ערלה לבטל הועוד של כלאי הכרם וכדמפרש) למה (הותר הרי יש כאן יותר מג' קבין ומפרש) ועוד בטלו בג' קבין וג' קבין בטלין במאתים (פי' כיון דנפלו בזאת"ו אפילו אם באחרונה היה ג' קבין ועוד נמי מותר דכיון דבזאת"ו לא מצטרפין נתבטל הועוד בג' קבין של האיסור והאיסור נתבטל במאתים שנפל מתחלה) אבל אם נפלו ג' קבין ועוד ערלה ואח"כ נפלו ג' קבין של כלאי הכרם אסור (פי' אבל אם נפלו מתחלה הג' קבין ועוד ונאסרו דאין מאתיס בהיתר לבטל אין בכח הג' קבין של האיסור שנפל מתחלה לבטל הג' קבין של האיסור האחר שנפל אח"כ) נפלו ג' קבין של ערלה ואח"כ ג' קבין של ערלה מהו כמו שנפלו ג' קבין וג' קבין של כלאי הכרם כאחת או כמו שנפלו ג' קבין ערלה ואח"כ ג' ועוד כלאי כרם (פי' הא פשיטא לך גבי שני שמות דבפעם אחת מצטרפין לרבנן ובשתי פעמים אין מצטרפין והשתא מיבעי לן גבי ערלה אם ג"כ כמו ערלה וכלאי הכרם שאין מצטרפין אח"כ נפלו שניהם בפעם אחת או אפילו בשתי פעמים מצטרפין) פשיטא שירידתו מתירתו פי' אפילו ג' קבין ערלה ואח"כ ג' קבין ערלה כיון שיש

דיעה

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קפז

ידיעה ביניהם אין מצטרפין לפי הג"ל מבואר החילוק בין הני תרי משניות המשנה הראשונה דאמרינן דמצטרפין זה עם זה מיירי דנתערבו בבת אחת הילכך מצטרפין. והמשנה השניה דאמרינן מעלה מיירי דנפלו בזאח"ו הילכך אין מצטרפין אלא מעלה אפילו אליבא דת"ק שבמשנה הראשונה והא דלרבינו והר"ש אין התרומה ניתר לישראל אלא לכהן היינו משום דמי נפלו ג' קבין ועוד ערלה ואח"כ נפלו לג' קבין כלאי כרם דאסור דהא הסאה תרומה שנפל לצ"ט סאה אין בו כדי ביטול במאה וא' וכיון דלכהן מותר הילכך אם נפל אח"כ ג' קבין של ערלה או של כלאי הכרם האיסור ערלה או האיסור כלאי הכרם הותר במאתים בצירוף החולין והתרומה, אך לפי"ו תיקשי למה כתב הגר"א דמשנות דמעלה אליבא דר' אליעזר הוא הא לפי הג"ל שפיר מצוי אתיא אפי' אליבא דת"ק, ואולי איכא למימר דכיון דהירושלמי מיבעי גבי ערלה וערלה אם דמי כמו ערלה וכלאים או לא משמע דס"ל דמתני' דמעלה אליבא דר"א הוא דאל"כ תיקשי מאי מיבעי הא התם תנינן מפורש והערלה את הערלה, ואולי הוא מפרש דהא דאמר אח"כ: פשיטא שידיעתו מתירתו לא קאי על הא דאביעי אם ערלה מעלה את ערלה ומילתא בפ"ע הוא והאיבעי לא איפשטא והיינו משום דמתני' דמעלה אליבא דר"א הוא ורבינו ס"ל דאיפשטא ואליבא דכ"ע הוא דמעלה והר"ש כתב (שם במ"ג): ירושלמי ה"א מה פליגין שנפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאים אבל אם נפלו ג' קבין ערלה וג' קבין ועוד של כלאי הכרם מותר הכרי למה ועוד בטל בגי, וג' קבין בטלים בקי, אבל אם נפל ג' קבין ועוד ערלה וג' קבין כלאי הכרם אסור, נפלו ג' קבין ערלה ושלשה קבין כלאי הכרם כאחת מהו כמו שנפלו ג' קבין ועוד ערלה וג' קבין של כלאי הכרם או כמו שנפלו ג' קבין של כלאי הכרם ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה פשיטא שידיעתו מתירתו ידיעת חברו מהו שיתירו היך עבידא הוא לא ידע בה וחבירו ידע בה פירוש מה פליגין כמו במאי עסקינן דקתני מתני' דערלה מעלה את הכלאים הא ודאי אם נפל ועוד לבסוף הרי נתבטל תחלה הג' קבין במאה ואח"כ מבטלין הועוד דאי בשנפל הועוד תחלה כבר נאסר הכל ואפילו לא נפל אחרי כן כלום ולא נקט נפלו אח"כ ג' קבין אלא אגב גררא וכולה מילתא דפשיטא אלא משום דבעי למיבעי נפלו בבת אחת מהו, והא דקאמר פשיטא שידיעתו מתירתו מילתא אחרית היא ומייתי לה דבעי נמי למיבעי עלה דאי ירעי בעלים שנפלה הערלה קודם שנפלו הכלאים פשיטא דמותר דכבר נתבטלה וחוזרת ומעלה את הכלאים אלא לא ידע הוא וידע חברו מי מתני ידיעת חברו או לא דאם לא ידע לא הוא ולא חברו עד אח"כ אפילו נפלו בזה אחר זה כנפלו בבת אחת דמי כדפרשתי במס' תרומות פ"ה (שם) לענין אההיא דר"ש מתיר והשתא מתני' דהכא דערלה מעלה את הערלה לא מיתוקמא אלא כשהיתה לו ידיעה בינתים עכ"ל, הרי הרי"ש ס"ל מפורש דהא דמה פליגין קאי על מתני' דערלה מעלה כו' וטעמא דאין מצטרפין לאסור אלא להתיר משום דמיירי שהיתה לו ידיעה בנתים ומתני' קמא דמצטרפין לאסור מיירי דלא היה ידיעה בנתים, ועיין במראה הפנים מה שהעיר ברבתי הרי"ש ע"ש, ועיין לקמן מ"ש בנוגע לענין דכאן עוד איכא למימר טעמא דהגרי"א משום דהוא גורס ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאי הכרם דמשמע ביחד הילכך מוכרח לאוקמי מתני' כר' אליעזר

נמע הלכות ערלה ורבעי הארץ קפנ
הלכה לו.

התרומה מעלה את הערלה. כיצד סאה תרומה שנפלה לתשעה ותשעים חולין ואח"כ נפל לכל חצי סאה של ערלה אין כאן איסור ערלה. שהרי עלה באחד ומאתים ואף על פי שמקצת המאתים תרומה ואינו מותר אלא לכהן. ובזמן הזה גם לכהן אסור באכילה משום תרומה ומותר בהנאה.

פרי ציון

התרומה כו' איתא בפ"ב דערלה מ"ב התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שלשה קבים ערלה ושלשה קבין כלאי הכרם זו היא שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה עכ"ל. וכתב רבינו בפירושו: שיעור זה המשנה כך סאה תרומה שנפלה לחולין ונעשה הכל ק' וכן יתבאר מן הירושלמי א"כ זו הסאה שנפלה בצ"ט ואח"כ נפל בהם ג' קבים ערלה או כלאי הכרם שהם חצי סאה כמו שבארנו שהסאה ו' קבים והחצי סאה של ערלה אינה אוסרת הכל לפני שהיא נפלה לר'. כשנחשוב אותה עם התרומה לפני שהם ק' סאה כי לולי סאה של תרומה היה נאסר הכל כדרך הערלה או כלאי הכרם מפני שהוא חלק בק' וצ"ט חלקים ועל זה הדרך עצמו תהיה הערלה מעלה את התרומה ע"ש ואע"ג רבמתני' תני סאה תרומה שנפלה למאה לאו מאה ממש אלא צ"ט כדאיתא בירושלמי (שם): א"ר לעזר לית כאן לתוך מאה אלא לתוך תשעים ותשעה עכ"ל. ומאה דנקט במתני' היינו בין הכל דאי כשנפלה למאה א"כ יש כאן כדי להעלות את התרומה באחד ומאה ואין צורך להתרומה להעלותה גי' קבין של ערלה או של כלאי הכרם שנפלו אח"כ לשם שהרי בלאו התרומה יש כאן אחד ומאתים חצי סאה להעלות את חצי סאה של ערלה או של כלאי הכרם אלא דהאי למאה דקאמר היינו לתוך צ"ט ועם אותה הסאה תרומה שנפלה לתוכו יש כאן מאה עיין בר"ש ורא"ש ותוסיו"ט (שם) ואם כל התערובות ניתר היתר גמור גם מצד איסור ערלה וגם מצד איסור תרומה יש בזה פלוגתא. הרי"ש כתב וז"ל: והאי רמצטרפין עם החולין לא שיהא מותר לזרים שכבר נדמעו אלא להתיר לכהנים עכ"ל. אי"כ בזמן הזה גם לכהנים אסור ואינו מותר אלא בהנאה וכן הוא דעת רבינו שהוא מפרש הא דאמר התנא והערלה את התרומה בענין אחר כמו שנבאר לקמן ובפ"י מהריב"צ מפרש דהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה בענין א': כיצד סאה תרומה שנפלה למאה כו' אר"א לית כאן לק' אלא לתוך צ"ט ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאי הכרם בזה אחד זה זו היא שהתרומה מעלה את הערלה ואת כלאי הכרם שמצטרפין עם החולין ונעשין ר' חצאי סאה ועולה והערלה וכלאי הכרם מעלת את התרומה פי' שמצטרפת עם החולין ונעשין ק' סאין והתרומה עולה עכ"ל. לדבריו התערובות מותר לכל גם באכילה וכן מפרש הר"ב וס"ל ג"כ דגם משום תרומה מותר. והתויו"ט תמה על הרי"ש אמאי אסור משום תרומה הא נפלה תנן דמשמע מאליהן ותנן בסוף פ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר ע"ש. ובאמת לא קשה

מידי

קפד פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

מירי לפי"מ שמפרש הר"ש וגם רבינו דמיירי שהיתה צ"ט סאין חולין ולא יותר כמו שאמר ר"א מפורש בירושלמי וכשנפלה אח"כ סאה תרומה ונעשה התערובות יחד מאה סאה ואח"כ כשנפלה חצי סאה ערלה א"כ יש שיעור לבטל את הערלה ואין שיעור לבטל את התרומה דלגבי הערלה יש בצירוף מאתים חצאי סאין וא' לבטל את הערלה ולגבי התרומה אפילו בצירוף עם הערלה אין שיעור לבטל את התרומה דאין ביחד אלא מאה וחצי סאה וק"ל דבעינן לבטל מאה וא' כר"א בפי"ד מתרומות מ"ז וכמ"ש רבינו בפירושו שם ע"ש וכמ"ש בפט"ז ממ"א הט"ז ובפי"ג מהלכות תרומות ה"א ובפי"ד (שם) ה"ח ע"ש. והילכך אין הסאה תרומה מתבטל אפילו בצירוף החולין והערלה לא יהיה מאה ואחד אלא מאה וחצי משא"כ הר"ב דמפרש לר"א דבעי מאה ואחד לבטל שנפלה למאה היינו דנפלה בצ"ט וחצי והואיל והוי טפי מצ"ט נקט מאה כרי לקצר כמ"ש התו"ט הילכך כשנפל אח"כ חצי סאה של ערלה בצירוף יהיה מאה ואחד ולרי' יהושע דמספיק מאה ועוד לא בעינן אלא צ"ט חולין וחצי סאה ערלה וסאה תרומה הילכך שפיר כתב דגם התרומה הותרה וכן מהריב"צ דמפרש דסאה תרומה שנפלה לתוך צ"ט ואח"כ נפלו ג' קבים ערלה וג' קבים של כלאי הכרם בזה אחר זה זו היא שהתרומה מעלה את הערלה ואת כלאי הכרם שמצטרפין עם החולין ונעשה ר' חצאי סאה ועולה והערלה וכלאי הכרם מעלת את התרומה פי' שמצטרפת עם החולין ונעשין ק' סאין והתרומה עולה במאה וכן הלכה ע"ש. והוא גורס במשנה כמו שהוא לפנינו ואח"כ נפלו שלשה קבין ערלה ושלשה קבין כלאי הכרם ומשמע דנתערבו גם חצי סאה של ערלה וגם חצי סאה כלאי הכרם והר"ב גורס כמו הגירסא שלפנינו במשניות ואח"כ נפלו שלשה קבין ערלה או שלשה קבין כלאי הכרם דמשמע או זה או זה ולא שניהם זה אחר זה והילכך מפרש דמחולין היה צ"ט סאין וג' קבין, אולם להיפך תיקשי הא ק"ל דערלה וכלאי הכרם מצטרפין וע"ז לאסור א"כ הצירוף לא יועיל להעלות ולבטל ולהתיר אלא להיפך להצטרף ולאסור ודוחק לומר דס"ל דמתני' אתיא אליבא דר"ש ור"א דס"ל דאין מצרפין וראיתי להפרי חרש י"ד ס"י צ"ט ס"ק כ"א שהעיר בזה וכתב ואם התעקש ותאמר שאני התם שנפלו בבת אחת ומש"ה מצטרפין אבל בנפלו זה אחר זה ל"מ שאינן מצטרפין אלא שכל א' מהם מבטל חברו. הא ור"א בורכא היא דארובה איפכא מסתברא וכל דכן הוא דאי כשנפלו בבת אחת אין מבטלין זה את זה כ"ש כשנפל א' מהם מתחלה ונאסר התערובות ונפל אח"כ השני שאין לו כח לבטל האיסור שנפל תחלה אדרבה לכ"ע מצא מין את מינו ונעור כיון שלא נתבטל מתחלה ואפילו היתירה איכא למ"ד בפ' בתרא דעכו"ם דלא בטיל לאיסורא כה"ג משום דהתירה דנפיל קמא קמא בטיל ומה תימה מהתו"ט שנעלם ממנו כל זה ונשתבש בכאן ותמה על שיטת הר"ש שהיא האמיתית והאריך בזה הרבה ע"ש. וראיתי להדמב"ן לע"ז (עג). שכתב: וראיתי לראב"ד ז"ל שכתב בפירושו ואע"ג דלית הילכתא כר' יוחנן לענין יין ביין מיהו גבי יין במים ומים ביין וכן בכל איסור שנימוח כגון חלב ודם וכן כיוצא בהם הילכתא כוותיה שאם יפול האיסור לתוך ההיתר מעט מעט שאין בו נתינת טעם בשעת נפילה אע"פ שנפל בו איסור כל היום כולו מותר דראשון ראשון בטל ולא די לו שאינו מצטרף עוד לאיסור אלא אף להיתר מצטרף לבטל איסור הנופל בו אחר מיכאן דתנן במסכת ערלה פ"ב הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה כיצד סאה ערלה שנפלה למאתים ואח"כ נפלה סאה ועוד ערלה או סאה ועוד של כלאי הכרם וזוהי שהערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה

פרי הלכות ערלה ורכעי ציון קפה

הערלה והערלה את הערלה ותנן לעיל מינה התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה או ג' קבין כלאי הכרם זו היא שתתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה פי' כגון שאותה סאה של תרומה שנתבטלה תחילה יש בה מאתיים ועוד של ערלה שנופל שם אח"כ והי' בערלה וכלאי הכרם שאינו צריך להרים אינ' בתרומה לגבי ערלה ולכהן צריך להם אבל תרומה לגבי ישראל ולישראל שצריך להרים לא דתנן בתרומות סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה ער שנפלה סאה אחרת הרי זו אסורה וריש מתיר אלו דברי הריב ז"ל כו' וכתוב בכאן פי' במשנה זו שבמסכת ערלה שאין גירסת הרב ז"ל נכונה וברקתי אחריה ואינה בכל הנוסחאות הספרדיות והבאות מארץ ישראל אלא הי' לה בכלולה התרומה מעלה את הערלה והערלה כיצד סאה תרומה שנפלה למאה ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה או שלשת קבין של כלאים זוהי שהתרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה זוהי הגירסא ופירושא בירושלמי גרסינן התם אמר ר' אליעזר לית כאן לתוך מאה אלא לתוך צ"ט פי' שאם היו שם ק' סאין ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה הרי יש בחולין כדי להעלות את הערלה ואע"פ שאתה מסלק את התרומה כמו שאינה ועוד היכי קתני סיפא זוהי שהתרומה מעלה את הערלה והערלה התרומה והא לא תנא ערלה שתעלה את התרומה אלא הי' סאה תרומה שנפלה לתוך תשעים ותשעה סאין נמצאו כולן מאה ואח"כ נפלו שם ג' קבין ערלה ואח"כ ג' קבין של כלאי הכרם הכל מותר שהרי בין חולין וערלה וכלאי הכרם יש בהן מאה ומעלין את התרומה לישראל והתרומה מצטרפת עם החולין לבטל הערלה בפני עצמה והכלאים בפני עצמן שנמצאו שש מאות קבין של חולין והתרומה מעלין ג' קבין של ערלה באחד ומאתים וכן מעלין את הכלאים ואין הכלאים והערלה מצטרפין לאיסור שהרי שנו בסוף שאפילו להעלות מעלין זה את זה ואע"פ שעכשיו יש כאן כשיעור נ"ט בין תרומה וערלה וכלאים אינו חוזר וניעור לפי שהתרומה אינה מצטרפת עם הערלה ולא עם הכלאים אפילו בבית אחת אלא בחמץ ומתבל שהם גותנים טעם ממש ושיעור שניהם שוין בו נמצאו הערלה והכלאים מעלין זה את זה לפי שאין כאן נ"ט כמו ששנו במשנה הסמוכה לזו שכתבתי ולפי פי' הירושלמי לא גרסינן במתני' או ג' קבין אלא ה"ג וג' קבין ואפשר דתשעים ותשע דקאמר בירושלמי לאו דוקא אלא תשעים ותשע סאין וג' קבין חולין וגרסינן במתניתין או וכן כתוב בנוסחאות זהו פי' משנתנו על נכון עכ"ל ורי הביא השני פירושים כפי' מהריב"מ צ וכפי' הר"ב רזה תליא לפי הגירסות אם גורסין או או אין גורסין או ורבינו והריש גורסין או ומחולין לא היה אלא צ"ט סאין הילכך ס"ל לישראל אסור ומה שתקשה ממתני' דערלה וכלאי הכרם מצטרפין וע"ז לאסור לא העיר כלל ואם אינו גורסין או הא דמעלין תרומה את הערלה וערלה את התרומה ולא אמרינן דמצטרפין לאסור איכא למימר עפ"י מ"ש הרמב"ן בע"ז (סו). דהא דכל איסורין שבתורה לר"מ מצטרפין בשהיה שיעורן שוה כגון הערלה וכלאי הכרם ואפילו ה' ב' מינין כגון חטים של ערלה ושעורים של כלאי הכרם (מ"ש כגון חטים של ערלה אינו מובן הא אין ערלה שייך לחטין) אבל היכא דאין שיעורן שוה אפילו מין אחר אינו מצטרף ואפילו לקל שבהם ע"ש א"כ הא דאמרינן דמצטרפין לאסור אינו אלא בערלה וכלאי הכרם וכדומה רשיעורין שוה משא"כ מתני' דמעלה מיירי בתרומה וערלה דאין שיעורן שוה אין מצטרפין אלא מעלה זאי' אבל לפי הגירסא דלא גריס או וערלה וכלאי הכרם מעלין את התרומה מאי איכא למימר. ועוד הא במשנה הסמוכה

דערלה

קפו פרי הלכות ערלה ורבעי ציון

דערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה את הערלה דשניהם שיעורן שוה מאי איכא למימר. וע"ד והערלה את הערלה עיין מ"ש לקמן בעוה"ת.

ובמלאכת שלמה הביא בשם הר"ש שיריליוו ז"ל שכתב דמתני' דתרומה מעלה את הערלה כו' סוף מילת' דר' אליעזר היא שאמר במשנה הקודמת דערלה וכלאי הכרם מצטרפים בנותן טעם אבל לא לאסור. ר"ל תרומה מצטרף לתחולין לבטל הערלה וכלאי הכרם והיה ערלה או כלאי הכרם מבטלין את התרומה ע"ש וכן מפרש הגר"א ז"ל בשנות אליהו דמתני' דתרומה מעלה את הערלה: אתיא כר"א דאמר דלאסור (היינו מין במינו) אינן מצטרפין ולכך הוי כמו שנפלה חצי סאה ואם שמצטרפין התרומה עם הציט הוי ס"ה מאתיס חצאי סאין וא"כ התרומה מעלה את הערלה וגם התרומה שהיה מקודם מדומע מחמת שנפלה להציט ועכשיו שמצטרפין הערלה וכלאי הכרם דלהיתר בודאי מצטרפין וא"כ הוי מאה סאין וניתרת גם התרומה עכ"ל. ולפי"ז לא קשה מידי ממתני' דמצטרפין וע"ז על מתני' דתרומה מעלה את הערלה אך תיקשי לרבינו שפסק כת"ק דמצטרפין וע"ז גם לאסור אין פסק כאן דמעלה. ונראה דאפשר להבין את זה עפ"י הירושלמי שהבאתי לעיל בהלכה ל"ד על המשנה דמצטרפין לאסור (שם הלכה א'): מה פליגין שנפלו שלשת קבין ערלה ושלשת קבין של כלאי הכרם, ומפרש השני משה: במאי הוא דפליגי אם מהני הצירוף לאיסור או לא דוקא בכה"ג שנפלו שלשת קבין ערלה ושלשת קבין של כלאי הכרם כלומר כגון שנפלו בתחילה ג' קבין ערלה לתוך מאה סאה של היתר ונמצא שהיה בכאן כדי לעלות שהרי יש כאן אחד ומאתים חצי סאה ואח"כ נפלו לשם ג' קבין של כלאי הכרם דהתיק סבר הואיל ועכשיו נפל עוד חצי סאה של איסור אע"פ שהוא מין איסור אחר מצטרף הוא עם האיסור הראשון והרי אין כאן כדי לעלות דאין עכשיו אלא אחד ומאה בין הכל ואסור ורי"א סבר דהואיל ונפל בתחילה איסור אחד והיה כאן כדי לעלות כבר נתבטל הוא ואין איסור השני שנפלה אח"כ מצטרף כדי לאסור עכ"ל. לפי"ז ודאי המשנה דמעלה אינו אלא לר"א. אך להגירסת הגר"א ז"ל שגרס והביאו בשנות אליהו מה פליגין שנפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאי הכרם כאחת (פי' או סבר ר"מ דמצטרפין) אבל אם נפלו ג' קבין ערלה ואח"כ ג' קבין כלאי הכרם ועוד הותר הכרי (פי' שכבר בטלו ואח"כ נפלו ג' קבין של כלאי הכרם הותר הכרי ולא מיבעי שאין מצטרפין לאיסור אלא שאף מצטרפין אותן הג' קבין של ערלה לבטל הועוד של כלאי הכרם וכדמפרש) למה (הותר הרי יש כאן יותר מג' קבין ומפרש) ועוד בטלו בג' קבין וג' קבין בטלין במאתים (פי' כיון דנפלו בזאת"ו אפילו אם באחרונה היה ג' קבין ועוד נמי מותר דכיון דבזאת"ו לא מצטרפין נתבטל הועוד בג' קבין של האיסור והאיסור נתבטל במאתים שנפל מתחלה) אבל אם נפלו ג' קבין ועוד ערלה ואח"כ נפלו ג' קבין כלאי הכרם אסור (פי' אבל אם נפלו מתחלה הג' קבין ועוד ונאסרו דאין מאתיס בהיתר לבטל אין בכח הג' קבין של האיסור שנפל מתחלה לבטל הג' קבין של האיסור האחר שנפל אח"כ) נפלו ג' קבין של ערלה ואח"כ ג' קבין של ערלה מהו כמו שנפלו ג' קבין וג' קבין כלאי הכרם כאחת או כמו שנפלו ג' קבין ערלה ואח"כ ג' ועוד כלאי כרם (פי' הא פשיטא לך גבי שני שמות דבפעם אחת מצטרפין לרבנן ובשתי פעמים אין מצטרפין והשתא מיבעי לן גבי ערלה אם ג"כ כמו ערלה וכלאי הכרם שאין מצטרפין אח"כ נפלו שניהם בפעם אחת או אפילו בשתי פעמים מצטרפין) פשיטא שירידתו מתירתו פי' אפילו ג' קבין ערלה ואח"כ ג' קבין ערלה כיון שיש ידיעה

פרי הלכות ערלה ורבעי ציון קפז

ידיעה ביניהם אין מצטרפין לפי הג"ל מבואר החילוק בין הני תרי משניות המשנה הראשונה דאמרינן דמצטרפין זה עם זה מיירי דנתערבו בבת אחת הילכך מצטרפין. והמשנה השניה דאמרינן מעלה מיירי דנפלו בזאח"ו הילכך אין מצרפין אלא מעלה אפילו אליבא דת"ק שבמשנה הראשונה והא דלרבינו והר"ש אין התרומה ניתר לישאל אלא לכהן היינו משום דמי נפלו ג' קבין ועוד ערלה ואח"כ נפלו לג' קבין כלאי כרם דאסור דהא הסאה תרומה שנפל לצ"ט סאה אין בו כדי ביטול במאה וא' וכיון דלכהן מותר הילכך אם נפל אח"כ ג' קבין של ערלה או של כלאי הכרם האיסור ערלה או האיסור כלאי הכרם הותר במאתים בצירוף החולין והתרומה, אך לפי"ו תיקשי למה כתב הגר"א דמשנות דמעלה אליבא דר' אליעזר הוא הא לפי הג"ל שפיר מצוי אתיא אפי' אליבא דת"ק, ואולי איכא למימר דכיון דהירושלמי מיבעי גבי ערלה וערלה אם דמי כמו ערלה וכלאים או לא משמע דס"ל דמתני' דמעלה אליבא דר"א הוא דאל"כ תיקשי מאי מיבעי הא התם תנינן מפורש והערלה את הערלה, ואולי הוא מפרש דהא דאמר אח"כ: פשיטא שידיעתו מתירתו לא קאי על הא דאביעי אם ערלה מעלה את ערלה ומילתא בפ"ע הוא והאיבעי לא איפשטא והיינו משום דמתני' דמעלה אליבא דר"א הוא ורבינו ס"ל דאיפשטא ואליבא דכ"ע הוא דמעלה והר"ש כתב (שם במ"ג): ירושלמי ה"א מה פליגין שנפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאים אבל אם נפלו ג' קבין ערלה וג' קבין ועוד של כלאי הכרם מותר הכרי למה ועוד בטל בגי' וג' קבין בטלים בקי' אבל אם נפל ג' קבין ועוד ערלה וג' קבין כלאי הכרם אסור, נפלו ג' קבין ערלה ושלשה קבין כלאי הכרם כאחת מהו כמו שנפלו ג' קבין ועוד ערלה וג' קבין של כלאי הכרם או כמו שנפלו ג' קבין של כלאי הכרם ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה פשיטא שידיעתו מתירתו ידיעת חברו מהו שיתירו היך עבידא הוא לא ידע בה וחבירו ידע בה פירוש מה פליגין כמו במאי עסקינן דקתני מתני' דערלה מעלה את הכלאים הא ודאי אם נפל ועוד לבסוף הרי נתבטל תחלה הג' קבין במאה ואח"כ מבטלין הועוד דאי בשנפל הועוד תחלה כבר נאסר הכל ואפילו לא נפל אחרי כן כלום ולא נקט נפלו אח"כ ג' קבין אלא אגב גררא וכולה מילתא דפשיטא אלא משום דבעי למיבעי נפלו בבת אחת מהו, והא דקאמר פשיטא שידיעתו מתירתו מילתא אחרית היא ומייתי לה דבעי נמי למיבעי עלה דאי ירעי בעלים שנפלה הערלה קודם שנפלו הכלאים פשיטא דמותר דכבר נתבטלה וחוזרת ומעלה את הכלאים אלא לא ידע הוא וידע חברו מי מתני ידיעת חברו או לא דאם לא ידע לא הוא ולא חברו עד אח"כ אפילו נפלו בזה אחר זה כנפלו בבת אחת דמי כדפרשתי במס' תרומות פ"ה (שם) לענין אההיא דר"ש מתיר והשתא מתני' דהכא דערלה מעלה את הערלה לא מיתוקמא אלא כשהיתה לו ידיעה בינתים עכ"ל, הרי הרי"ש ס"ל מפורש דהא דמה פליגין קאי על מתני' דערלה מעלה כו' וטעמא דאין מצרפין לאסור אלא להתיר משום דמיירי שהיתה לו ידיעה בנתים ומתני' קמא דמצרפין לאסור מיירי דלא היה ידיעה בנתים, ועיין במראה הפנים מה שהעיר ברבתי הרי"ש ע"ש, ועיין לקמן מ"ש בנוגע לענין דכאן עוד איכא למימר טעמא דהגרי"א משום דהוא גורס ואח"כ נפלו ג' קבין ערלה וג' קבין של כלאי הכרם דמשמע ביחד הילכך מוכרח לאוקמי מתני' כר' אליעזר